

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

NAMANGAN MUHANDISLIK-QURILISH INSTITUTI

“IQTISODIYOT” KAFEDRASI

U.FAYZULLAYEV

INNOVATSION IQTISODIYOT

**FANI BO'YICHA
O'QUV-USLUBIY MAJMUA**

Amaliy mashg'ulotlar uchun

Namangan-2024

U.Fayzullayev **“Innovatsion iqtisodiyot”**fani bo'yicha o'quv-uslubiy majmua.
Amaliy mashg'ulotlar uchun. –Namangan: 2024 yil, 116 bet.

Taqrizchilar:

T.Dadaboyev – YoDGU Namangan filiali“**Iqtisodiyot**” kafedrasi mudiri,
dotsent

M.Isakov – “**iqtisodiyot**” kafedrasi professori.

“**Iqtisodiyot**” kafedrasining 2024 yil 28 avgustdagi 1-sonli majlisida muhokama qilingan.

O'quv-uslubiy majmua Namangan muhandislik-qurilish instituti o'quv uslubiy Kengashining 2024 yil “28” avgustdagi 1-sonli qaroriga muvofiq o'quv jarayoniga tatbiq etish uchun tavsiya etilgan.

Namangan-2024 yil

O'QUV-USLUBIY MAJMUANING TARKIBIY TUZILISHI

(amaliy mashg'uloti uchun)

№	Majmuaning tarkibiy qismlari	betlar
	Majmuaning qisqacha annotatsiyasi.....	4
I.	Fanning me'yoriy-uslubiy ta'minoti.....	6
1.	Fanning prospekti.....	6
2.	Amaliy mashg'ulotlar rejasini.....	22
II.	Fanning mazmuni va axborot-resurs ta'minoti.....	34
1.	Amaliy mashg'ulotlar uchun topshiriqlar, keys stadi, vaziyatli masalalar va testlar.....	34
2.	Mavzular bo'yicha taqdimot slaydlari va video roliklar.....	52
3.	Davriy mustaqil ta'limga oid topshiriqlar.....	93
III.	Fanni o'qitishning interaktiv texnologiyalari.....	94
1.	Qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar sharhi.....	94
2.	Glossariylar.....	108
3.	Tavsiya etiladigan elektron jurnallar va internet saytlar.....	112

MAJMUANING QISQACHA ANNOTATSIYASI

O'quv-uslubiy majmua – Namangan muhandislik-qurilish instituti bakalavriat ta'lim bosqichilarining o'quv rejalarida aks etgan fanlar bo'yicha professor-o'qituvchining dars jarayoniga o'quv-uslubiy tayyorligini tasdiqlovchi eng muhim mezon, me'yoriy-uslubiy hujjatdir.

Majmuaning asosiy maqsadi – avvalombor fanning o'qituvchisi, xuddi shuningdek talaba uchun, fanni har tomonlama sermazmun, chuqur nazariy, uslubiy va amaliy tarzda etkazish (talaba uchun – o'zlashtirish) uchun yagona o'quv-uslubiy va axborot-resurs manbaini yaratish hisoblanadi.

O'quv-uslubiy majmua Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti bakalavriat ta'lim yo'nalishlari uchun mo'ljallangan bo'lib, u jumladan quyidagi tarkibiy tuzilishga ega:

- *fanning me'yoriy-uslubiy ta'minoti,*
- *fanning mazmuni va axborot-resurs ta'minoti,*
- *fanni o'qitishning interaktiv texnologiyalari,*
- *talabalarining bilimni baholash uslubiyoti,*
- *qo'shimcha elektron ta'lim resurslarini o'z ichiga olgan.*

Ilg'or xorijiy tajriba bilan uzviylik.

Mazkur majmua ilg'or xorijiy tajribani keng o'rganish, umumlashtirish va undan ta'lim va tadqiqotlar jarayonida samarali foydalanish mahsulidir.

Mamlakatda qisqa muddatda innovatsiyaga yo'naltirilgan iqtisodiyotni shakllantirishga va innovatsiyalarni keng joriy etish uchun shart-sharoitlar yaratishga qaratilgan keng ko'lamli ishlar amalga oshirildi.

Respublikani innovatsion va ilmiy-texnik rivojlantirish sohasida yagona davlat siyosatini amalga oshiruvchi organ tashkil etilganligi, uning huzurida Innovatsion rivojlanish va novatorlik g'oyalarini qo'llab-quvvatlash jamg'armasi shakllantirilganligi mazkur yo'nalishdagi muhim bosqichlardan biri bo'ldi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 26 may qarorida oliy o'quv yurtlari “jahonning rivojlangan mamlakatlaridagi etakchi universitetlar va oliy o'quv yurtlari bilan qalin hamkorlik doirasida keng ko'lamda ishtirok etgan holda 2016/2017 o'quv yili boshlangunga qadar barcha o'quv rejalari va dasturlari tubdan qayta ishlab chiqilishini nihoyasiga etkazishni ta'minlasin, fanlarni o'qitishning eskirgan, umrini o'tab bo'lgan yondashuv va uslublaridan batamom voz kechishni, bakalavriat va magistraturada jahon fani va ilg'or pedagogik texnologiyalarning zamonaviy yutuqlariga asoslangan yangi o'quv rejalari va dasturlarini joriy etishni, shuningdek, ta'lim jarayonida ularni amalga oshirish hamda oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirish uchun etakchi xorijiy olimlar va o'qituvchilarni jalb etishni nazarda tutsin”¹ deb alohida ta'kidlangan.

---

¹O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 26 maydagi “2016/2017 o'quv yilida O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim muassasalarida o'qishga qabul qilish to'g'risida”gi qarori. “Xalq so'zi” gazetas, 2016 yil 27 may, №103 (6538). B. 1

Ushbu qarorda belgilangan vazifalarni amalga oshirish maqsadida ta'lim va tadqiqotlarning mazkur axborot-resurs manbaini ishlab chiqishda Dankin Universiteti, Massachusetts Texnologiya instituti va N'yu-York Davlat Universiteti (AQSH), Oksford Universiteti, Bat Universiteti va London Metropolitan Universiteti (Buyuk Britaniya), Bremerxafen Universiteti (Germaniya), Vaseda Universiteti (YAponiya), Kemyong Universiteti (Koreya Respublikasi), SHanxay Universiteti (XXR) va boshqa etakchi xorijiy universitetlar boy ijobiy tajribasidan samarali foydalanildi.

Majmuani takomillashtirish masalalari.

Elektron o'quv-uslubiy majmua o'quv yili mobaynida xalqaro va milliy iqtisodiyot tizimidagi o'zgarishlar va tendentsiyalar, yangi qabul qilingan qonunlar, farmonlar va qarorlarni, xorijda va respublikada chop etilgan yangi o'quv va ilmiy adabiyotlarni, fan-texnika va texnologiya borasida erishilgan yangi yutuqlarni hisobga olgan holda muntazam takomillashtirilib boriladi.

“Innovatsion iqtisodiyot” fani o'z ichiga quyidagi vazifalarni oladi:

- ***birinchidan***, innovatsiyalar to'g'risida tushunchani hosil qilish va mamlakatimizda innovatsion faoliyatni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish;

- ***ikkinchidan***, innovatsion muhit to'g'risida umumiy tushuncha hosil qilish va yirik ishlab chiqaruvchi korxonalarga investitsiyalarni jalb qilish yo'llari va usullarini bilish;

- ***uchinchidan***, innovatsion faoliyat samaradorligini aniqlash va istiqboldagi vaziyatni baholashni amalga oshirish;

- ***to'rtinchidan***, investorlar va ishlab chiqaruvchilar o'rtasida vujudga kelishi mumkin bo'lgan turli vaziyatlarni mantiqiy evristik va iqtisodiy matematik modellar orqali tahlil qilish va istiqbollashni amalga oshirishni;

SHuningdek, “Innovatsion iqtisodiyot” fani fundamental fanlardan biri bo'lib, boshqa iqtisodiy fanlarni chuqur o'rganishda asos bo'lib xizmat qiladi.

FANNING PROSPEKTI

O'QUV KURSINING PROSPEKTI

(2024/2025 o'quv yili)

O'quv kursining to'liq nomi:	INNOVATSION IQTISODIYOT		
Kursning qisqacha nomi:	II	II	
Kafedra:	Iqtisodiyot		
O'qituvchi haqida ma'lumot:	U.Fayzullayev		
Semestr va o'quv kursining davomiyligi	6-semestr		
O'quv soatlari xajmi:	jami:	176	
	shuningdek:		
	ma'ruza	48	
	seminar		
	amaliy	48	
	mustaqil ta'lim	80	
Yo'nalish nomi va shifri	6330100	Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)	
O'quv kursining statusi	Asosiy o'quv kursi		
Dastlabki tayyorgarlik:	“Real sektor iqtisodiyoti”, “Korxonalarning rivojlanish strategiyasi”, “Marketing”, “Statistika”		
Kursning predmeti va mazmuni: O'zbekistonda real sektorni jadal sur'atlar bilan rivojlantirish, tarmoq korxonalarida istiqbolli loyihalarni amalga oshirish orqali yangi zamonaviy texnika, dastgoh va uskunalari, texnologiya va nou-xaularni joriy etish eng avvalo samarali investitsion faoliyatni tashkil etishni va to'g'ri yo'naltirilgan investitsion siyosatni olib borishni taqozo etadi. Bunda investitsiya manbalarining ichki imkoniyatlaridan to'la foydalanish va investitsion jozibadorlikni oshirish orqali xorijiy investorlarni keng jalb etish asosiy vazifa hisoblanadi. "Innovatsion iqtisodiyot" fani iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida sodir bo'layotgan ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarini nazariy va amaliy masalalarini o'rganish va uni mo'tadil rivojlantirishning echimlarini topishda hamda magistratura ta'limi “real sektor” yo'nalishi mutaxassislarini shakllanishida katta ahamiyatga ega va bu iqtisodiyot yo'nalishidagi talabalar, ushbu soha bo'yicha bilim va ko'nikmalarining yuksak darajada shakllangan bo'lishini taqozo etadi.			
Kursni o'qitishning maqsadi va vazifalari: “Innovatsion iqtisodiyot” fanini o'qitishdan maqsad - talabalarda bozor iqtisodiyoti sharoitida mamlakatimiz milliy			

iqtisodiyotni innovatsion tizimida sanoat korxonalarining egallagan o'rnini tavsiflash, iqtisodiyot va aholining sanoat mahsulotlariga bo'lgan ehtiyojlarini to'laroq qondirish, fan-texnika taraqqiyotini jadallashtirish va sanoatda innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarishining samaradorligini oshirishning nazariy va amaliy masalalari to'g'risida nazariy bilimlarni shakllantirish va amaliyotda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarini nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalalar, iqtisodiy hodisa va jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi.

Fan bo'yicha talabalarining bilim, ko'nikma va malakalariga qo'yidagi talablar qo'yiladi. **Talaba:**

- mamlakat sanoatining tarkibi, sanoatga kiruvchi tarmoqlarni innovatsion rivojlantirish bo'yicha qonunlar va qonuniyatlar, sanoat korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligi to'g'risida **tasavvurga ega bo'lishi**;

- sanoat majmuasiga kiruvchi tarmoqlar va korxonalarda innovatsion faoliyatni tashkil etish va boshqarishning samarali usullarini, tarmoqlar o'rtasidagi uzviy aloqalarning rivojlanish tendentsiyalarini; ilm fanga oid iqtisodiy kategoriyalarning mohiyatini; mamlakat sanoat tarmoqlaridagi innovatsion jarayonlardagi mavjud muammolar va ularni echimini aniqlashni, O'zbekiston Respublikasining sanoat innovatsion siyosatining mohiyatini **bilishi va ulardan foydalana olishi**;

- talaba innovatsion iqtisodiyotga oid iqtisodiy statistik va hisobot ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va tahlil qilish, milliy tarmoqlar, hududiy va korxona iqtisodiyotini o'zaro aloqadorligini tushunish **ko'nikmalarga ega bo'lishi**;

- talaba sanoat integratsiyasi, mamlakat sanoatining tarkibi, uning innovatsion rivojlanib borishi, sanoat tarkibiga kiruvchi tarmoqlarning innovatsion rivojlanishini hozirgi holati, ilmiy-innovatsion faoliyatning qonuniy va normativ huquqiy asosini bilish va qo'llash bo'yicha echimlar qabul qilish **ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak**.

Kursning tematik tarkibi va mazmuni

4-semestr

№	Mavzular	Ma'ruza	Amaliy (seminar)	Mustaqil ish
1	“Innovatsion iqtisodiyot” faniga kirish	2	2	2
2	Iqtisodiyotda innovatsion faoliyatni o'ziga xos xususiyatlari	2	2	4
3	Innovatsion iqtisodiyotning ilmiy-uslubiy asoslari	2	2	4
4	Innovatsion faoliyat infratuzilmasini tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari	2	2	4
5	Innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirish omillari	4	4	4
6	Innovatsion iqtisodiyotda inson omilini faollashtirish	2	2	4
7	Innovatsion iqtisodiyotda xizmatlar bozorini rivojlantirish	2	2	4
Jami		16	16	26

5-semestr

№	Mavzular	Ma'ruza	Amaliy (seminar)	Mustaqil ish
8	Innovatsiyalarning sohalar bo'yicha turlari	4	4	4
9	Iqtisodiyotda innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish	4	4	4
10	Innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishda xorijiy tajribalardan foydalanish	4	4	6
11	Korxonalarda eksport salohiyatni oshirishda innovatsion marketing texnologiyalaridan samarali foydalanish	2	2	4
12	O'zbekiston milliy innovatsion tizimi	4	4	6
13	Intellectual kapital, intellectual mulkni shakllantirish va boshqarish	2	2	6

14	Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalash	2	2	4
15	Innovatsion iqtisodiyotda menejment strategiyalari	2	2	4
16	Innovatsion marketing faoliyatini takomillashtirish	2	2	6
17	Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish tizimi	4	4	6
18	Iqtisodiyotda innovatsion klasterlarni shakllantirish zaruriyati	2	2	4
Jami		32	32	54

1-mavzu. “Innovatsion iqtisodiyot” faniga kirish

Fanning vazifalari. Innovatsion iqtisodiyot - fan va o'quv kursi sifatida. Ushbu fanning ob'ekti. Innovatsiyaning ta'rifi va tavsifi. “Innovatsion iqtisodiyot” kursining predmeti. “Innovatsion iqtisodiyot” fanining o'rganish uslubiyati va usullari. Kursning tuzilishi va uning iqtisodiy fanlar tizimida tutgan o'rnini hamda boshqa o'quv fanlari bilan bog'liqligi. “Innovatsion iqtisodiyot” fanining bozor iqtisodiyoti sharoitiga mosligi.

2-mavzu. Iqtisodiyotda innovatsion faoliyatni o'ziga xos xususiyatlari

Innovatsiyaning hayotiylik davri. Innovatsion davr tushunchasi. Korxona inovatsion faoliyatida iqtisodiy usullarni ahamiyati. Innovatsion faoliyatni boshqarish konsepsiyasi. Innovatsion faoliyat infratuzilmasi va innovatsion rivojlanish. Yangi tejamkor texnologiyalarni qo'llash holati. Innovatsiya bozorining boshqarish uslubiyoti: “Texnologik turtki” gipotezasi va “Bozor talabi bosimi”. Ilmiy-texnologik rivojlanishda iqtisodiy holati. Mahsulotning hayot bosqichlari va texnologiyalarning integrallashgan rivojlanishi o'rtasidagi qonuniyatlar.

3-mavzu. Innovatsion iqtisodiyotning ilmiy-uslubiy asoslari

Innovatsiya faoliyat infratuzilmasini ahamiyati. Innovatsion infratuzilmani shakllantirish. Ilmiy-texnologik va innovatsion salohiyat. Innovatsion ishlanmalar va texnologiyalar transferi. Innovatsion tadbirkorlikni rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash infratuzilmasi. Ta'lim muassasalari, ilmiy-tadqiqot institutlari, injiniring markazlari, texnoparklar, biznes-inkubatorlar, tajriba markazlari, ekspertiza markazlari, kichik innovatsion firmalar, intellektual mulkchilik bo'yicha axborot markazlari.

4-mavzu. Innovatsion faoliyat infratuzilmasini tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari

Fan, ta'lim va ishlab chiqarish tizimlari innovatsiyasi. Ilmiy va ilmiy-texnik faoliyat. Innovatsion faoliyat infratuzilmasini tashkilish-iqtisodiy mexanizimi. Innovatsion ishlanmalarni loyihali moliyalashtirish. Innovatsion klaster faoliyatini konsession mexanizimi. Innovatsion mahsulotlarni raqobatbardolikka ta'sirini baholash. Innovatsion ishlanmalar va texnologiyalar transferini rivojlantirish. Innovatsion bozorni rivojlantirish. Innovatsion iqtisodiyotda samarali integratsion aloqalarni tashkil etish va risklarni samarali boshqarish.

5-mavzu. Innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirish omillari

Korxonada innovatsion faoliyatda iqtisodiy usullarni ahamiyati. Innovatsion boshqarish konsepsiyalari. Innovatsion faoliyatni moliyalashtirish manbalari. Mehnat motivatsiyasining ijtimoiy-iqtisodiy usullarini tadbiq etish. Innovatsion faoliyatni iqtisodiy samaradorligi. Korxonaning innovatsion salohiyati. Innovatsiyalarning mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni. Korxonaning innovatsion salohiyati va uning elementlari.

6-mavzu. Innovatsion iqtisodiyotda inson omilini faollashtirish

Innovatsion tizimda inson omili. Inson omilining tarkibiy-tashkiliy tuzilmasi. Inson omilining faollik darajasini baholash mezonlari. Inson omilini faollashtirishning tashkiliy-iqtisodiy samaradorligini baholash. Inson resurslarini boshqarish konsepsiyasi. Innovatsion sohada personalni boshqarish xususiyatlari. Kadrlarni boshqarish startegiyasining mohiyati va turlari. Inson omili strategiyasi. Kadrlarni tanlash, baholash va vazifalarga tayinlash tizimi. Moddiy va ma'naviy rag'batlantirish tizimi. Malakali kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash tizimi.

7-mavzu. Innovatsion iqtisodiyotda xizmatlar bozorini rivojlantirish

Innovatsion iqtisodiyotda xizmatlar bozorini faoliyati shartlari va asosiy tamoyillari. Innovatsion xizmatlar bozorining salohiyatini aniqlash yo'llari. Innovatsion xizmatlar bozorini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari. Hududda innovatsion xizmatlar faolligini ta'minlovchi va to'sqinlik qiluvchi omillarni aniqlash. Innovatsion xizmatlar faoliyatini rag'batlantirish mexanizimini shakllantirish. Innovatsion xizmatlar faoliyatini rivojlantirish strategiyasini shakllantirish yo'llari.

8-mavzu. Innovatsiyalarning sohalar bo'yicha turlari

Innovatsion siyosat. Innovatsion loyihalar. Innovatsion jarayonlarda aloqalarni tarmoqli modeli. Iqtisodiy sohasidagi innovatsiyalar. Innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash infratuzilmasi. Texnologik innovatsiyalar. Marketing innovatsiyalari. Narxlarni shakllantirishdagi innovatsiyalar. Tashkiliy va biznesni yuritishdagi innovatsiyalar. Innovatsion hamkorlikda shartnoma munosabatlarini belgilash.

9-mavzu. Iqtisodiyotda innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish

Innovatsion texnologiyalar va ulardan korxonalarda foydalanish zarurati. Davlatning innovatsion texnologiyalarni rivojlantirish bo'yicha ustuvor yo'nalishlari. Korxonalarda innovatsion texnologiyalar salohiyatini oshirishga ta'sir qiluvchi omillar. Ilmiy-texnika taraqqiyotini boshqarishning huquqiy asoslari. Korxonada innovatsion texnologiyalar salohiyatini oshirishda innovatsion klaster strategiyalaridan foydalanish. Innovatsion texnologiyalarni rivojlantirish modellari. Innovatsion rivojlanish indekatorlari. Innovatsion texnologiyalarni erkin iqtisodiy va kichik sanoat zonalarini rivojlanishiga ta'siri.

10-mavzu. Innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishda xorijiy tajribalardan foydalanish

Faol innovatsion-investitsion siyosat. Ilg'or mamlakatlar innovatsion faoliyatini o'rganish. AQSH, Buyuk Britaniya, Fransiya, Germaniya, MDH va boshqa mamlakatlarini tajribalari. "Fan – innovatsiya – investitsiya - ishlab chiqarish" zanjiri ekspremental va amaliy ishlanmasi.

11-mavzu. Korxonalarda eksport salohiyatni oshirishda innovatsion marketing texnologiyalaridan samarali foydalanish

Korxonalarga innovatsion marketing joriy etishning nazariy-uslubiy asoslari. Innovatsion marketing turlari va uni eksport amaliyotiga joriy etish. Innovatsion marketing texnologiyalarini joriy etish muammolari. Korxonalarda eksport imkoniyatlarini kengaytirishda innovatsion marketing texnologiyalaridan foydalanish yo'llari. Innovatsion marketingni joriy etish istiqbollari. Korxonalarni eksport faoliyatida innovatsion marketingni rivojlantirishning institutsional asoslarini takomillashtirish.

12-mavzu. O'zbekiston milliy innovatsion tizimi

O'zbekiston iqtisodiyotini innovatsion rivojlanish yo'liga o'tishning dolzarbliligi. Bilim, yaratish va innovatsiya iqtisodiy tizim raqobatbardoshligini ta'minlashning bosh omili sifatida. Mamlakatning innovatsion rivojlantirish strategiyasi va 2030 yilgacha global innovatsion rivojlanish indeksini belgilovchi ko'rsatkichlarni yaxshilash bo'yicha chora-tadbirlar tizimi. Fan, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasi. O'zbekistonning jahon bozoridagi fan sig'imi yuqori mahsulotlardagi roli va o'rni. O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligining milliy innovatsion tizimdagi roli. Innovatsiyalarni moliyalashtirish manbalari. Innovatsion g'oyalar, texnologiyalar va loyihalar respublika yarmarkasi. Innovatsion faoliyatni axborot ta'minoti. Kadrlar ta'minoti. Davlat ilmiy texnik dasturi va uni bajarilishini muvofiqlashtirish va monitoring tizimi. Intellektual mulk huquqini himoyalash tizimi.

13-mavzu. Intellektual kapital, intellektual mulkni shakllantirish va boshqarish

Intellektual kapitalning mohiyati va tarkibiy tuzilishi. Insondagi intellektual qobiliyat. Insonning rivojlanishi, bilim olishi, ixtiro qilishiga tabiiy intilishi va ijodi mahsulidan iqtisodiy samara olishi. Ijodiy salohiyat. Jahon-moliyaviy iqtisodiy inqiriozi sharoitida iqtisodiy rag‘batlantirishning eng maqbul usuli. Intellektual salohiyat natijalariga va mulkchilik huquqiga ega bo‘lish. Intellektual ijod natijalari. Intellektual mulkni tijoratlashtirishning mohiyati va amalga oshirish bosqichlari. Intellektual kapitalning qiymat modeli. Intellektual mulkni innovatsiyaga aylantirish jarayoni. Intellektual mulkni yaratish, baholash, huquqiy muhofazasini ta‘minlashning o‘ziga xos jihatlari. Ixtiro, patent, sanoat namunalari, tovar belgilari huquqiy himoyasini tashkil etish. Intellektual mulk ob‘ektlarini muhofazalash. Intellektual mulk fuqarolik huquqining kichik sohasi sifatida. Patent huquqi va fuqaro munosabatlari ishtirokchilarining individuallashtirish vositalarini muhofazalash. Noan‘anaviy ob‘ektlarni muhofazalash. Mualliflik huquqi va sanoat mulki. Intellektual mulkni boshqarish tizimi. O‘zbekistonda intellektual mulk ob‘ektlarini huquqiy muhofazalash sohasidagi amaldagi qonunchilik. Xalqaro shartnomalar va kelishuvlar.

14-mavzu. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalash

Ilmiy kashfiyotlarning mohiyati va asosiy turlari. Ilmiy kashfiyot ustunligi. Kashfiyotlarni aniqlash. Ixtiro va litsenziyalash. YAngi g‘oya. Texnik echim. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalash innovatsion loyihalarni boshqarishning o‘ziga xos ob‘ekti sifatida. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalash bozori. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalashni innovatsiyalashtirish strategiyasi va ular bo‘yicha to‘lovlar tartibi. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalash huquqi, tijorat sirlari va ularning turkumlanishi. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalashga O‘zbekiston Respublikasida talabnoma tuzish qoidalari.

15-mavzu. Innovatsion iqtisodiyotda menejment strategiyalari

Zamonaviy innovatsion strategiyalarning mohiyati va turlari. Innovatsiyalar menejment konsepsiyasi. Ilmiy tadqiqot, ishlanma va texnologiyalarni natijalarini tijoratlashuvi strategiyasini ishlab chiqishda maqsadli bozor tahlili. YAngi mahsulot va texnologiyalarni bozorga kirish strategiyasi. YUqori texnologik mahsulotlarning menejment xususiyatlari. Bozorga kirishning diffuziya modeli. YUqori texnologik mahsulotlar xaridorining xususiyatlari. Bozorni baholash. CHegaraviy narx. Narxni belgilash usuli. Intellektual mulk bozori parametrlari innovatsiyaning tijorat potensialini baholash va boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun axborot sifatida.

16-mavzu. Innovatsion marketing faoliyatini takomillashtirish

Innovatsion marketingni mazmun-mohiyati. Innovatsion faoliyatni tashkil etish jarayonlari. Innovatsion marketing tushunchalari. Innovatsion marketingga ta'sir etuvchi omillar tahlili. Innovatsion marketingni qo'llash uslubiyoti. Innovatsion marketin faoliyati samaradorligini tavsiflovchi ko'rsatkichlar tukumi. Innovatsion marketing salohiyatini baholash. Innovatsion marketing faoliyati samaradorligini oshirish. Innovatsion mahsulotlar bozorida narxning shakllanishi va ularga ta'sir ko'rsatuvchi omillar. Ilmiy tadqiqot va texnologik hujjatlarni tijoratlashtirish tizimi va ularning huquqiy muhofazasi. Innovatsiya bozorida marketing jarayonida raqobatchilar ta'sirini bashoratlash va raqobatni bartaraf etish choralari.

17-mavzu. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish tizimi

Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish tizimi. Innovatsion kompaniyalar ustav kapitalini shakllantirishning xususiyatlari. Innovatsiyalarning turli hayot bosqichlarida moliyalashtirishning tartibi. Davlat innovatsion dasturlarini moliyalashtirish va uning asosiy bosqichlari. Davlat tomonidan moliyalashtiriladigan innovatsion loyihalar. Moliyalashtirish manbalari. Davlat grantlari. Vunchur fondlarning tashkil etilishi va faoliyatini boshqarish. Moliyalashtirish darajasini aniqlash usullari. Korxonaning o'z mablag'lari hisobidan innovatsion loyihalarni moliyalashtirish. Joriy xarajatlar. Kapital xarajatlar. Ilmiy-tadqiqot ishlarini moliyalashtirish manbalari. Loyihalar va ularning turlari. Fundamental, amaliy va innovatsion loyihalar. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda xalqaro tashkilotlarning roli. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirishning xorij tajribasi.

18-mavzu. Iqtisodiyotda innovatsion klasterlarni shakllantirish zaruriyati

Innovatsion iqtisodiyotda klasterlar siyosati. Innovatsion texnologiyalarni amalga oshirishda klaster usullarni qo'llashni ahamiyati. Innovatsion faoliyatni klaster usulida qo'llashda uni davlat tomonidan boshqarish. Innovatsion klasterlar va ularni qo'llab-quvvatlash infratuzilmasi. Mintaqa va xalqaro innovatsiyalar almashinuvi. SHartnoma munosabatlarini belgilash. Istiqbolli ishlab chiqarish va texnologiyalar sxemasi. Innovatsion klasterlarni turlari. Innovatsion klasterlarni tashkil etish afzalliklari. Intellektual klasterlar. Sanoat klasterlari. Texnologik klasterlar. Innovatsion klasterlar bo'yicha strategik dasturlar ishlab chiqish va amaliyotga tadbiq etish.

Ta'lim berish va o'qitish uslubi:

Ma'ruza, amaliy mashg'ulotlar, mustaqil ishlar (dumaloq stol, keys stadi, master-klasslar)

Mustaqil ishlar:	O'quv loyihalar, guruxli taqdimot, referatlar, keyslar, dokladlar, krossvordlar, poster, prospekt, esse va x.z		
Maslahatlar va topshiriqlarni topshirish vaqti	Dushanba Juma	09.00-10.20 13.30-14.50	Aud. 4/109 Aud. 4/109
Bilimlarni baholash usullari, mezonlari, va tartibi: Talabalarning bilim, ko'nikma va malakalarini nazorat qilishning reyting tizimi asosida har bir fan bo'yicha o'zlashtirish darajasi ballar orqali ifodalanadi. Har bir fan bo'yicha talabaning semestr davomidagi o'zlashtirish ko'rsatkichi 100 ballik tizim asosida butun sonlar bilan baholanadi. Ushbu 100 ball nazorat turlari quyidagicha taqsimlanadi: joriy va oraliq nazoratlarga – 70 ball, shundan, joriy nazoratga – 40 va oraliq nazoratga – 30 ball, yakuniy nazoratga – 30 ball. Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi namunaviy mezonlar tavsiya etiladi: a) 86-100 ball uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim: – xulosa va qaror qabul qilish; – ijodiy fikrlay olish; – mustaqil mushohada yurita olish; – olgan bilimlarini amalda qo'llay olish; – mohiyatini tushunish; – bilish, aytib berish; – tasavvurga ega bo'lish. b) 71-85 ball uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim: – mustaqil mushohada yurita olish; – olgan bilimlarini amalda qo'llay olish; – mohiyatini tushunish; – bilish, aytib berish; – tasavvurga ega bo'lish. v) 55-70 ball uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim: – mohiyatini tushunish; – bilish, aytib berish; – tasavvurga ega bo'lish. g) quyidagi hollarda talabaning bilim darajasi 0-54 ball bilan baholanishi mumkin: – aniq tasavvurga ega bo'lmaslik; – bilmaslik.			

Joriy nazoratda talabalar seminar, laboratoriya va amaliy mashg'ulotlarda og'zaki, test, suhbat, yozma ish, kollokvium hamda **mustaqil ta'lim topshiriqlarini** bajarib boradilar. Talabalar davomati va olgan ballari professor-o'qituvchi tomonidan mashg'ulot tugagandan so'ng shu kunning o'zida to'liq rasmiylashtirilishi kerak. Mashg'ulotni qayta o'zlashtirish keyingi bir hafta davomida amalga oshiriladi. Talabalar tomonidan belgilangan muddatda o'zlashtirilmagan mashg'ulotlar dekanat tomonidan qayta o'zlashtirishga ruhsat beriladi.

Joriy nazorat o'zlashtirish ko'rsatkichlari bo'yicha baholash mezonlari:

№	Joriy nazorat topshiriqlari	Maksimal yig'ish mumkin bo'lgan ball
<i>Amaliy mashg'ulotlarda</i>		
I.	Talabaning mavzular bo'yicha bilimlarini og'zaki (interfaol shaklda) so'rash, berilayotgan material va topshiriqlarning o'zlashtirganlik darajasini baholash, sh.j:	10 ball
1.1.	Mavzu doirasida qo'yilgan savollarga bergan javobi va munozaralarda o'z bilim saviyasini namoyon etganligiga	5 ball
1.2.	Mashg'ulotlarda faol qatnashganligi hamda mavzuni o'zlashtirganlik darajasiga	5 ball
<i>Mustaqil ta'lim bo'yicha berilgan topshiriqlarning bajarganligi²</i>		
II.	Mustaqil ta'lim uchun berilgan topshiriqlarni baholash, sh.j.:	30 ball
2.1.	Talabaning mavzular bo'yicha mantiqiy bog'langan va mustaqil bajarilgan uy vazifasi hamda topshiriqlarni bajarishiga	10 ball
2.2.	Mustaqil fikrlashga hamda analitik qobiliyatni shakllantirishga xizmat qiladigan yozma esse, kollokvium, taqdimot, sharhlar yozish va referatlarni himoya qilishiga	10 ball
2.3.	Fan bo'yicha mavzularni qamrab olgan testlarni echishiga	5 ball
2.4.	Muammoli vaziyat (keys-stadi) yoxud amaliy topshiriq (masalalar)larni bajarishiga	5 ball
Jami (I+II)		40 ball

Talabalar mustaqil ta'limini tashkil etish, nazorat qilish hamda akademik guruh jurnalida to'g'ri rasmiylashtirilishiga fan bo'yicha ma'ruza mashg'ulotlarini o'tadigan professor-o'qituvchi mas'ul deb belgilanadi.

Oraliq nazorat turi semestr davomida bir marotaba o'tkaziladi va maksimal **30** ball beriladi.

² Мустақил таълим бўйича берилган топшириқларнинг бажарилиши маъруза ва амалий машғулот олиб борган профессор-ўқитувчилар томонидан E-universitet электрон платформаси орқали қабул қилинади ва баҳолаб борилади.

Fan bo'yicha joriy va oraliq nazoratlarga ajratilgan umumiy ballning 55 foizi (39 ball) saralash ball hisoblanib, ushbu foizdan kam ball to'plagan talabalar yakuniy nazoratga kiritilmaydi.

Yakuniy nazoratni "Yozma ish" asosida o'tkazish

MEZONI

Yakuniy nazorat turlari oliy ta'lim muassasasi Kengashi qarori asosida belgilanadi.

Yakuniy nazoratdagi yozma ishlarni baholash mezonlari har bir topshiriq (savol) uchun maksimal 10 balldan belgilanadi.

Talabaning semestr davomida fan bo'yicha to'plagan umumiy bali har bir nazorat turidan belgilangan qoidalarga muvofiq quyidagi formula orqali hisoblanadi:

$$UB = JN + ON + YaN$$

bu erda: JN – joriy nazorat; ON – oraliq nazorat; YaN – yakuniy nazorat.

Axborot resurs baza:

Asosiy adabiyotlar:	1. Салихов С.А. ва бошқалар. Инновацион фаолиятни бошқариш. Дарслик. Тошкент "Иқтисодиёт", 2013 йил. 2. Эргашходжаев Ш. Инновацион маркетинг. Дарслик. Тошкент "Чўлпон", 2014 йил. 3. Акабиров Д.Н. Инновационная стратегия. Учебное пособие. Тошкент Иқтисодиёт, 2011. 4. Ишмухамедов А. Э. Инновацион стратегия. Ўқув қўлланма. Тошкент, ТДИУ, 2007. 5. Подсорин В.А. Экономика инноваций: учебное пособие. для магистрантов по направлению «Экономика». – М.: МИИТ, 2012. – 123 с 6. Кураков Л.П., Краснов А.Г., Назаров А.В. Экономика инновационные подходы: Учебное пособие. – М.: Гелиос, 2008. -600 с. 7. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.
Qo'shimcha adabiyotlar:	1. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. // Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar'. 2. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik o'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent : O'zbekiston, 2016. - 56 b. 3. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2017. – 48 b

	4. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: : “O‘zbekiston”, 2017. – 488 b. 5. Mirziyoev Sh.M. 2017 yil 19 sentyabr Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 72-sessiyasidagi nutqi.// Xalq so‘zi, 2017 yil 20 sentyabr’. 6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. // Xalq so‘zi, 2017 yil 23 dekabr’. 7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisga Murojaatnomasini keng jamoatchilik o‘rtasida targ‘ib etishga bag‘ishlangan ilmiy-ommabop qo‘llanma./Nashr uchun mas‘ul R.S. Qosimov. – T: “Ma‘naviyat”, 2018. - 320 bet. 8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 5 iyundagi PQ-3775-sonli “Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta’minlash bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi Qarori.// Xalq so‘zi, 2018 yil 6 iyun’. 9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yilning 7 iyun’dagi “Har bir oila — tadbirkor” dasturini amalga oshirish to‘g‘risidagi Qarori// "Xalq so‘zi", 2018 yil 8 iyun’ 10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni “O‘zbekiston respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida” 2017 yil 7 fevral’, PF-4947-son. 11. O‘zbekiston Respublikasining 2014-2017 yillarda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy ko‘rsatkichlari. www.stat.uz. 12. Bocharov V.V. Investitsii: Uchebnik.- 2-e izd – SPb: Piter 2009- 384 str. Mil’nera B.Z..Innovatsionnoe razvitie: ekonomika, intellektual’nye resursy, upravlenie znaniyami. Uchebnik. – M.: 2010. – 624 str. 13. Shevchuk D.A. Organizatsiya i finansirovanie investitsiy. – Rostov n/D.: Feniks, 2006. – 272 str.
Normativ-huquqiy hujjatlar:	1.O‘zbekiston Respublikasining «Xususiy korxonalar to‘g‘risida»gi Qonuni. Qonun va qarorlar. -T.: O‘zbekiston, 2012., №3

	2.O'zbekiston Respublikasining 1999 yil 14 apreldagi «Lizing to'g'risida»gi qonuni // Xalq so'zi, 1999 yil 15 aprel. 3.O'zbekiston Respublikasi «Bankrotlik to'g'risida» gi qonuni 05.05. 1994 yil. 4.O'zbekiston Respublikasining “Standartlashtirish to'g'risida” gi Qonuni. 28.12.1993 y. 5.O'zbekiston Respublikasining “Metrologiya to'g'risida” gi Qonuni. 28.12.1993 y. 6. O'zbekiston Respublikasining “Oziq-ovqat mahsulotining sifati va xavfsizligi to'g'risida” gi Qonuni. 30.08.1997 y. 7.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015 yil 11 fevraldagi “2015 -2019 yillarda tayyor mahsulot, butlovchi qismlar va materiallarni ishlab chiqarishni mahalliyashtirish Dasturi to'g'risida”gi qarori. www.lex.uz 8.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015 yil 4 martdagi PF-4707-sonli “2015-2019 yillarda ishlab chiqarishni tarkibiy o'zgartirish, modernizatsiya va diversifikatsiya qilishni ta'minlash chora-tadbirlari Dasturi” to'g'risidagi farmoni. www.lex.uz 9.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015 yil 6 martdagi PP-2313-sonli “2015-2019 yillarda ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirish va modernizatsiya qilish Dasturi” to'g'risidagi qarori. www.lex.uz 10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 7 maydagi PQ-3698-son li qarori. www.lex.uz
Ilmiy jurnallar:	“Ekonomicheskoe obozrenie”, “Iqtisodiyot va ta'lim”, “Bozor, Pul” , “Voprosy ekonomiki”
Davriy nashrlar:	“Xalq so'zi”, “Kar'era”
Statistik nashrlar:	1. Statisticheskiy ejegodnik regionov Uzbekistana. 2017. – T.: Goskomstat Uzbekistana. 2017. - 130 str. 2. Statisticheskoe obozrenie Uzbekistana. 2014-2017. 3. Uzbekistan v tsifrax. 2017. – T.:, Goskomstat Uzbekistana 2017. – 188 str.
Internet resurslar:	1. www.mineconomy.uz (O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi) 2. www.mehnat.uz (O'zbekiston Respublikasi Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi)

	3. www.mf.uz (O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi) 4. www.stat.uz (O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi) 5. www.ima.uz (O'zbekiston Respublikasi Intellektual mulk agentligi) 6. www.academy.uz (Fanlar akademiyasi) 7. http://www.semi.rssi.ru– Rossiya Federatsiyasi Markaziy-iqtisodiy matematika instituti sayti. 8. http://www.nber.com– AQSH iqtisodiy tadqiqotlar milliy byurosi sayti. 9. http://www.webofscience.com- Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi. 10. http://www.scopus.com – Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi. 11. http://www.elibrary.ru – Rossiya ilmiy maqolalar indeksi.

AMALIY MASHG'ULOTLAR REJASI

AMALIY MASHG'ULOTLAR REJASI

1-mavzu: “Innovatsion iqtisodiyot” faniga kirish (2 soat)

Reja:

1. “Innovatsion iqtisodiyot” kursining ob’ekti va predmeti.
2. “Innovatsion iqtisodiyot” fanining o’rganish uslubiyati va usullari.
3. “Innovatsion iqtisodiyot” fanining bozor iqtisodiyoti sharoitida o’ziga xos ahamiyati.

Qo’llaniladigan pedagogik texnologiyalar: Ma’ruza, «aqliy hujum», namoyish etish.

1-mavzu bo’yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. “Investitsiya faoliyati to’g’risida”gi O’zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.
2. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining “O’zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo’yicha harakatlar strategiyasi to’g’risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so’zi. 2017 yil 8 fevral.
3. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.
4. Sengupta J.Theory of Innovation, A New Paradigm of Growth, 2014 by Pearson Education, Inc.p.154.
5. Smits Ruud. Innovation studies in the 21st century: Questions from a user's perspective. Technological Forecasting & Social Change 69, 2002.
6. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O’quv qo’llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.
7. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.
8. www.search.ebscohost.com Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

2-mavzu: Innovatsion iqtisodiyot tushunchasi va o’ziga xos xususiyatlari (2 soat)

Reja:

1. Innovatsion iqtisodiyot tushunchasi.
2. Endogen va ekzogen innovatsiyalar haqida tushuncha.
3. Innovatsaviy nazariyani asosiy rivojlanish bosqichlari.

Qo’llaniladigan pedagogik texnologiyalar: BBB, aqliy hujum, guruhlarda ishlash.

2-mavzu bo’yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. “Investitsiya faoliyati to’g’risida”gi O’zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.
2. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining “O’zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo’yicha harakatlar strategiyasi to’g’risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so’zi. 2017 yil 8 fevral.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.

4. Sengupta J. Theory of Innovation, A New Paradigm of Growth, 2014 by Pearson Education, Inc. p.154.

5. Smits Ruud. Innovation studies in the 21st century: Questions from a user's perspective. Technological Forecasting & Social Change 69, 2002.

6. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O‘quv qo‘llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.

7. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

8. www.search.ebscohost.com Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

3-mavzu: Innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishning ilmiy-uslubiy asoslari (2 soat)

Reja:

1. Innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishning ilmiy asoslari.
2. Innovatsion faoliyatni asosiy kategoriyalari.
3. Korxonalarda innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish.

Qo‘llaniladigan pedagogik texnologiyalar: insert texnikasi, nilufar guli, guruhlarda ishlash, T jadvali.

3-mavzu bo‘yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. “Investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so‘zi. 2017 yil 8 fevral.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr. M.Laranjaa, E.Uyarrab, K.Flanaganb. Policies for science, technology and innovation: Translating rationales into regional policies in a multi-level setting. Research Policy, 37, R.823-835.

4. Shumpeter Y. Business Cycles. Vol. 1, 2. New York, 1939.

5. Sorokin P. Sotsial’naya i kul’turnaya dinamika. SPb.: RGXU, 2000.

6. Kuznets S. Secular Movements in Production and Prices. New York, 1930.

7. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O‘quv qo‘llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.

8. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

9. www.search.ebscohost.com. Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

4-mavzu. Innovatsion faoliyat infratuzilmasini tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari (2 soat)

Reja:

1. Innovatsion faoliyatni rivojlantirish infratuzilmasi.
2. Innovatsion faoliyat infratuzilmasini rag'batlantirish yo'llari.
3. Innovatsion infratuzilmani davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash yo'llari.

Qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar: "Qanday?" usuli, nilufar guli.

4-mavzu bo'yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so'zi. 2017 yil 8 fevral.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.
4. Frascati Manual Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development, Paris 2002, 8-r.
5. Oslo Manual, Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data, Third edition, A joint publication of OECD and Eurostat, 2005, 16-r.
6. Hospers Gert-Jan. Joseph Schumpeter and His Legacy in Innovation Studies. Knowledge, Technology, Policy, Fall 2005, Vol. 18. №3. P.20-37.
7. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.
8. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.
9. www.search.ebscohost.com Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

5-mavzu. Innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirish omillari (4 soat)

Reja:

1. Innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar.
2. Innovatsion faoliyatni rivojlantirishning tarkibiy qismlari.
3. Korxonani innovatsion salohiyati va uni aniqlash yo'llari.

Qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar: "Nima uchun?", jamoada ishlash, baliq skeleti.

5-mavzu bo'yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so'zi. 2017 yil 8 fevral.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.

4. Frascati Manual Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development, Paris 2002, 8-r.

5. Oslo Manual, Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data, Third edition, A joint publication of OECD and Eurostat, 2005, 16-r.

6. Hospers Gert-Jan. Joseph Schumpeter and His Legacy in Innovation Studies. Knowledge, Technology, Policy, Fall 2005, Vol. 18. №3. P.20-37.

7. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O‘quv qo‘llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.

8. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

9. www.search.ebscohost.com Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

6-mavzu. Innovatsion iqtisodiyotda inson omilini faollashtirish (2 soat)

Reja:

1. Innovatsion iqtisodiyotda inson omilini o‘rni.

2. Innovatsion iqtisodiyotda kadrlar tayyorlash tizimi.

3. Korxonada inson kapitali va uni baholash.

4. Innovatsion iqtisodiyotda inson omilini faollashtirish yo‘llari.

Qo‘llaniladigan pedagogik texnologiyalar: BBB, Venn diagrammasi, baliq skeleti.

6-mavzu bo‘yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. “Investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so‘zi. 2017 yil 8 fevral.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.

4. Sengupta J. Theory of Innovation, A New Paradigm of Growth, 2014 by Pearson Education, Inc. p.154.

5. Christine G. Mark R. Innovation, intellectual property, and economic growth, 2014 by Pearson Education, Inc. p.385.

6. Salixov S.A. Innovatsion faoliyatni boshqarish. Darslik. T.: TDIU, 2013 y.

7. Kuznets S. Secular Movements in Production and Prices. New York, 1930.

8. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O‘quv qo‘llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.

9. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

10. www.search.ebscohost.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

7-mavzu. Innovatsion iqtisodiyotda xizmatlar bozorini rivojlantirish (2 soat)

Reja:

1. Iqtisodiyotni rivojlantirishda innovatsion xizmatlar bozorini ahamiyati.
2. Innovatsion xizmatlar bozorini asosiy tarkibi.
3. Hududiy innovatsion xizmatlar bozorini rivojlantirish yo'llari.
4. Innovatsion xizmatlar bozori infratuzilma elementlarining o'zaro aloqasi.

Qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar: jamoada ishlash, baliq skeleti, keys stadi, pinbord.

7-mavzu bo'yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so'zi. 2017 yil 8 fevral.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.

4. Sengupta J.Theory of Innovation, A New Paradigm of Growth, 2014 by Pearson Education, Inc.p.154.

5. Salixov S.A. Innovatsion faoliyatni boshqarish. Darslik. TDIU, 2013 y.

6. Kuznets S. Secular Movements in Production and Prices. New York, 1930.

7. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.

8. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

9. www.search.ebscohost.com Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

8-mavzu. Innovatsiyalarning sohalar bo'yicha turlari (4 soat)

Reja:

1. Xizmatlar sohasidagi innovatsiyalar.
2. Marketing innovatsiyalari.
3. Narxlarini shakllantirishdagi innovatsiyalar.
4. Tashkiliy va biznesni yoritishdagi innovatsiyalar.

Qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar: Jamoada ishlash, baliq skeleti, keys stadi.

8-mavzu bo'yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so'zi. 2017 yil 8 fevral.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.

4. Sengupta J. Theory of Innovation, A New Paradigm of Growth, 2014 by Pearson Education, Inc. p.154.
5. Salixov S.A. Innovatsion faoliyatni boshqarish. Darslik. T.: TDIU, 2013 y.
6. Brain C. Twiss Managing Technological Innovations, London, 1974.
7. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.
8. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.
9. www.search.ebscohost.com Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

9-mavzu. Iqtisodiyotda innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish (4 soat)

Reja:

1. Iqtisodiyotda innovatsion texnologiyalarni ahamiyati.
2. Innovatsion texnologiyalar faoliyatini shakllantirish.
3. Innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish yo'llari.

Qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar: Pinbord, jamoada ishlash, keys stadi.

9-mavzu bo'yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so'zi. 2017 yil 8 fevral.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.
4. Sengupta J. Theory of Innovation, A New Paradigm of Growth, 2014 by Pearson Education, Inc. p.154.
5. Christine G. Mark R. Innovation, intellectual property, and economic growth, 2014 by Pearson Education, Inc. p.385.
6. Salixov S.A. Innovatsion faoliyatni boshqarish. Darslik. T. TDIU, 2013y.
7. Brain C. Twiss Managing Technological Innovations, London, 1974.
8. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.
9. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.
10. www.search.ebscohost.com Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

10-mavzu. Innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishda xorijiy tajribalardan foydalanish (4 soat)

Reja:

1. Innoatsion iqtisodiyotni rivojlantirishda xorijiy tajribalar.

2. Iqtisodiyoti yuqori darajada rivojlangan mamlakatlar tajribasi.
3. O'tish iqtisodiyoti mamlakatlari – MDH tajribasi.
4. Xorijiy davlatlardagi innovatsion klasterlarning rivojlanishi tahlili.

Qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar: Jamoada ishlash, baliq skeleti, keys stadi.

10-mavzu bo'yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so'zi. 2017 yil 8 fevral.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.

4. Sengupta J.Theory of Innovation, A New Paradigm of Growth, 2014 by Pearson Education, Inc.p.154.

5. Christine G. Mark R. Innovation, intellectual property, and economic growt, 2014 by Pearson Education, Inc.p.385.

6. Salixov S.A. Innovatsion faoliyatni boshqarish. Darslik. T.: TDIU, 2013 y.

7. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.

8. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

9. www.search.ebscohost.com Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

11-mavzu. Korxonalarda eksport salohiyatni oshirishda innovatsion marketing texnologiyalaridan samarali foydalanish (2 soat)

Reja:

1. Innovatsion marketing texnologiyalarini o'ziga xos xususiyatlari.
2. Eksportni amalga oshirishda tarmoq marketingi.
3. Eksport tovarlarni brendlashni ahamiyati.
4. Butun jahon intellektual mulk tashkiloti.

Qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar: Jamoada ishlash, baliq skeleti, keys stadi.

11-mavzu bo'yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so'zi. 2017 yil 8 fevral.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.
4. Sengupta J.Theory of Innovation, A New Paradigm of Growth, 2014 by Pearson Education, Inc.p.154.
5. Christine G. Mark R. Innovation, intellectual property, and economic growt, 2014 by Pearson Education, Inc.p.385.
6. Salixov S.A. Innovatsion faoliyatni boshqarish. Darslik. T.: TDIU, 2013 y.
7. Brain C. Twiss Managing Technological Innovations, London, 1974.
8. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.
9. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.
10. www.search.ebscohost.com Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

12-mavzu. O'zbekiston milliy innovatsion tizimi (4 soat)

Reja:

1. O'zbekiston milliy innovatsion tizimi va uning ahamiyati.
2. Fan, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasi.
3. O'zbekistonning jahon bozoridagi fan sig'imi yuqori mahsulotlardagi roli va o'rni.
4. O'zbekiston Respublikasida texnologik va sotsiogenetik innovatsiyalar.

Qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar: Ma'ruza, «aqliy hujum», namoyish etish.

12-mavzu bo'yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so'zi. 2017 yil 8 fevral.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.
4. Sengupta J.Theory of Innovation, A New Paradigm of Growth, 2014 by Pearson Education, Inc.p.154.
5. Christine G. Mark R. Innovation, intellectual property, and economic growt, 2014 by Pearson Education, Inc.p.385.
6. Salixov S.A. Innovatsion faoliyatni boshqarish. Darslik. T.: TDIU, 2013 y.
7. Brain C. Twiss Managing Technological Innovations, London, 1974.

8. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.
9. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.
10. www.search.ebscohost.com Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

13-mavzu   Intellektual kapital, intellektual mulkni shakllantirish va boshqarish (2 soat)

Reja:

1. O'zbekiston Respublikasining intellektual mulk sohasidagi strategiyasi.
2. Patent huquqining rivojlanish tarixi.
3. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida intellektual mulkni O'zbekistonda muhofazalash.

4. Butun jahon intellektual mulk tashkiloti.

Qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar: Jamoada ishlash, baliq skeleti, keys stadi.

13-mavzu bo'yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so'zi. 2017 yil 8 fevral.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.
4. Sengupta J.Theory of Innovation, A New Paradigm of Growth, 2014 by Pearson Education, Inc.p.154.
5. Christine G. Mark R. Innovation, intellectual property, and economic growt, 2014 by Pearson Education, Inc.p.385.
6. Salixov S.A. Innovatsion faoliyatni boshqarish. Darslik. T.: TDIU, 2013 y.
7. Kuznets S. Secular Movements in Production and Prices. New York, 1930.
8. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.
9. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.
10. www.search.ebscohost.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

14-mavzu. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalash (2 soat)

Reja:

1. "Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni.
2. Ilmiy kashfiyotlar. Kashfiyot obektlari. Kashfiyotni aniqlash tartiblari.
3. Sanoat mulki ob'ektining huquq sub'ektlari.
4. Patent berish haqidagi talabnomani ekspertizadan o'tkazish.

Qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar: Ma'ruza, «aqliy hujum», namoyish etish.

14-mavzu bo'yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so'zi. 2017 yil 8 fevral.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.
4. Sengupta J.Theory of Innovation, A New Paradigm of Growth, 2014 by Pearson Education, Inc.p.154.
5. Christine G. Mark R. Innovation, intellectual property, and economic growt, 2014 by Pearson Education, Inc.p.385.
6. Salixov S.A. Innovatsion faoliyatni boshqarish. Darslik. T.: TDIU, 2013 y.
7. Kuznets S. Secular Movements in Production and Prices. New York, 1930.
8. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.
9. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.
10. www.search.ebscohost.com Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

15-mavzu. Innovatsion iqtisodiyotda menejment strategiyalari (2 soat)

Reja:

1. Zamonaviy innovatsion strategiyalar va innovatsiyalar marketingi.
2. Innovatsion marketingni shakllantirishning kontseptual asoslari.
3. Ilmiy tadqiqot, ishlanma va texnologiyalarni natijalarini tijoratlashuvi strategiyasini ishlab chiqishda maqsadli bozor tahlili.
4. Yangi mahsulot va texnologiyalarni bozorga kirish strategiyasi.
5. Yuqori texnologik mahsulotlarning marketing xususiyatlari.

Qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar: jamoada ishlash, muammoli yondashuv.

15-mavzu bo'yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so'zi. 2017 yil 8 fevral.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.
4. Sengupta J.Theory of Innovation, A New Paradigm of Growth, 2014 by Pearson Education, Inc.p.154.
5. Christine G. Mark R. Innovation, intellectual property, and economic growt, 2014 by Pearson Education, Inc.p.385.
6. Salixov S.A. Innovatsion faoliyatni boshqarish. Darslik. T.: TDIU, 2013 y.
7. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.
8. Brain C. Twiss Managing Technological Innovations, London, 1974.
9. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

16-mavzu. Innovatsion marketing faoliyatini takomillashtirish (2 soat)

Reja:

1. Innovatsion marketing faoliyatini ahamiyati.
2. Innovatsion marketingni o'ziga xos jihatlari.
3. Innovatsion marketing faoliyatini takomillashtirish.

Qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar: Jamoada ishlash, baliq skeleti, keys stadi.

16-mavzu bo'yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so'zi. 2017 yil 8 fevral.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.
4. Sengupta J.Theory of Innovation, A New Paradigm of Growth, 2014 by Pearson Education, Inc.p.154.
5. Christine G. Mark R. Innovation, intellectual property, and economic growt, 2014 by Pearson Education, Inc.p.385.
6. Salixov S.A. Innovatsion faoliyatni boshqarish. Darslik. T.: TDIU, 2013 y.
7. Brain C. Twiss Managing Technological Innovations, London, 1974.
8. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.
9. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.
10. www.search.ebscohost.com Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

17-mavzu. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish tizimi (4 soat)

Reja:

1. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish tizimining ahamiyati.
2. Innovatsion dastur.
3. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish manbalari.

Qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar: jamoada ishlash, keys stadi.

17-mavzu bo'yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so'zi. 2017 yil 8 fevral.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.
4. Sengupta J.Theory of Innovation, A New Paradigm of Growth, 2014 by Pearson Education, Inc.p.154.
5. Christine G. Mark R. Innovation, intellectual property, and economic growt, 2014 by Pearson Education, Inc.p.385.
6. Salixov S.A. Innovatsion faoliyatni boshqarish. Darslik. T.: TDIU, 2013 y.
7. Brain C. Twiss Managing Technological Innovations, London, 1974.
8. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.
9. www.webofscience.com - Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.
10. www.search.ebscohost.com Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

18-mavzu. Iqtisodiyotda innovatsion klasterlarni shakllantirish zaruriyati (2 soat)

Reja:

1. Innovatsion texnologiyalarni amalga oshirishda klaster usullarni qo'llashni ahamiyati.
2. Innovatsion faoliyatni klaster usulida qo'llashda uni davlat tomonidan boshqarish.
3. Innovatsion klasterlarni rag'batlantirish yo'llari.

Qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar: jamoada ishlash, klasterlar, BBB.

18-mavzu bo'yicha tavsiya etilgan adabiyotlar

1. "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent, 2014 yil 9 dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida» gi №PF-4947 sonli Farmoni. //Xalq so'zi. 2017 yil 8 fevral.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr.

4. Sengupta J. Theory of Innovation, A New Paradigm of Growth, 2014 by Pearson Education, Inc. p.154.

5. Christine G. Mark R. Innovation, intellectual property, and economic growth, 2014 by Pearson Education, Inc. p.385.

6. Salixov S.A. Innovatsion faoliyatni boshqarish. Darslik. T.: TDIU, 2013 y.

7. Aliev Ya.E. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. Toshkent, TDIU, 2019 yil. – 236 bet.

**AMALIY MASHG'ULOTLAR UCHUN
TOPSHIRIQLAR, KEYS STADI, VAZIYATLI
MASALALAR VA TESTLAR**

LOYIHA ASOSIDA O'QITISH TEXNOLOGIYASI

O'quv loyihasi:

“Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlarida innovatsiyalarning o'rni”

PEDAGOGIK ANNOTATSIIYA

Fanning nomi: “Industrial iqtisodiyot”.

Mavzuning nomi: “Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlar”.

Ishtirokchilar: bakalavriat bosqichi “Iqtisodiyot”(mikroiqtisodiyot) yo'nalishi, 4-kurs talabalari.

O'qitishning maqsadi: o'quv kursi bo'yicha egallangan bilimlarni chuqurlashtirish maqsadida sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlarni hisoblash bo'yicha malaka ko'nikmalarni shakllantirish.

Rejalashtirilayotgan o'quv natijalari: Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlarning maqsadi va vazifalarini anglab etadi; sanoat tarmoqlarining holati va istiqbollarining o'ziga xos jihatlarni ajrata oladi; Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlarni o'zlashtiradi; Sanoatning tarmoq siyosatiga o'zgartirishlarni kiritish yo'llarini bilib oladi; aniq tarmoq uchun sanoatning tarkibiy siljishlarni tuzish ko'nikmalariga ega bo'ladi.

Loyihalashtirish faoliyati bo'yicha quyidagi amaliy ko'nikmalarga ega bo'ladi: muammoni shakllantirish va vazifalarni aniqlash; vazifalarni amalga oshirishdagi usullarni tanlash va ulardan foydalanish; o'z faoliyatini rejalashtirish; ma'lumot manbalarini aniqlash, tizimga **keltirish va tahlil etish; natijalarni talab darajasida rasmiylashtirish va kerakli ko'rinishda taqdim etish.**

Talabalar loyihani muvaffaqiyatli bajarishlari uchun bilishlari lozim bo'lgan tayanch bilim va ko'nikmalar quyidagilardan iborat:

Quyidagi tayanch bilimlarni bilishi kerak: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.M Mirziyoevning “Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majlisidagi nutqi, “O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori va mamlakatimiz prezidenti asarlarida sanoat tarmoqlarini rivojlantirish to'g'risidagi fikrlari; sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlar borasidagi statistik ma'lumotlar; sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlar bo'yicha nazariy asoslari; sanoat faoliyatiga doir o'ziga xos jihatlarni tahlil etish va baholash.

Quyidagi ko'nikmalarga ega bo'lishlari kerak: sanoatda tarmoq tuzilmasining ma'lumotlarini yig'ish, qayta ishlash va taqdim etish; sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlarda aks ettiriluvchi ma'lumotlarni tahlil etish; guruhda faoliyat yuritish, hamkorlikda o'qish tartibi va qoidalari.

Turlanish belgilari bo'yicha loyihaga tavsif: turi amaliy; **predmet va mazmun jihatdan ko'lami** bir fan bo'yicha foydalaniluvchi monoloyiha; **talabalar o'quv loyiha faoliyatlarini muvofiqlashtirish xarakteri** bevosita; **ishtirokchilar soni** guruh talabalari 3 ta ishchi guruhga bo'linib, har bir ishchi guruhda 5 tadan 8 tagacha ishtirokchi bo'lishi mumkin (talabalar ko'proq bo'lsa, loyiha yo'nalishlarini ko'paytirish mumkin); **bajarish muddati** qisqa muddatli – bir hafta; hafta davomida sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlarni tashkil etuvchi har bo'lim tayyorligi darajasida taqdimot etib boriladi.

Loyihani bajarish tartibi: talabalarning auditoriyadan tashqari mustaqil faoliyatlarida bajariladi, amaliy mashg'ulotda taqdim etib boriladi. Loyiha mahsuli bir hafta ichida, talabalar va pedagog o'rtasida belgilangan kunda amalga oshiriladi.

Loyihaning baholanishi – ishchi guruhlar tomonidan bajarilgan loyiha quyidagicha baholanadi (guruhning har bir a'zosi uchun): talabalar tomonidan bajarilgan loyihaning alohida qismlari (maks. ball – 5); hisobot (maks. ball – 5); loyiha taqdimoti va himoya etish jarayoni (maks. ball – 10).

Loyiha asosida o'qitish bosqichlari.

Tayyorlov bosqichi: loyiha bilan tanishish; auditoriyadagi mashg'ulot vaqtida talabalar faoliyatini tashkil etish.

Loyihani bajarish bosqichlari: auditoriyadan tashqari faoliyat davrida.

YAkuniy bosqich: loyiha taqdimoti, loyiha va auditoriya mashg'ulotida talabalarning loyihalashtirish faoliyatini baholash.

Loyiha asosida o'qitishni boshqarish: auditoriyadan tashqari faoliyatda.

O'qitish modeliga qisqacha tavsifnoma.

Loyiha asosida o'qitish jarayonida quyidagilar qo'llaniladi:

o'qitish usullari: loyihalashtirish usuli, matn va axborot manbalari bilan ishlash, taqdimot; *o'qitish shakllari:* ommaviy, alohida, guruhiy; *o'qitish vositalari:* loyiha topshirig'i, uslubiy ko'rsatmalar, kompyuter texnologiyalari.

O'QUV LOYIHASI: “SANOATNING TARMOQ TUZILMASI VA TARKIBIY SILJISHLARIDA INNOVATSIYALARNING O'RNI”

I. LOYIHA TOPSHIRIG'I

Bozor iqtisodiyotiga o'tishda, mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan taraqqiy ettirish va shu asosda jamiyat a'zolarining moddiy va ma'naviy farovonligini ta'minlashda xalq xo'jaligining etakchi tarmog'i bo'lgan sanoatning mavqei alohida o'rin egallaydi. Mamlakat iqtisodini erkinlashtirish va islohotlarni chuqurlashtirish hamda jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida, korxonalarni yangilash va modernizatsiyalashda sanoat tarmoqlarining rivojlanishi va tarkibiy siljishlar katta ahamiyatga ega .

Ushbu strategiya sanoat tarmoqlarida ishlab chiqarishni kuzatib, tarkibiy siljishlarni hisoblash usullaridan iborat bo'lib, uning maqsadga muvofiq shakllantirilishi ko'p jihatdan uni tuzish tartibi va tuzuvchilarning malakalariga bog'liq..

Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlar deganda, Tarmoq tuzilmasi deyilganda, uning tarkibi, tarmoqlar o'rtasidagi nisbatlar va o'zaro bog'liqlik tushuniladi. Tarmoq tuzilmasi sanoat taraqqiyoti darajasini belgilaydi hamda unda yuz bergan va yuz beradigan o'zgarishlarni aks ettiradi.

Tarmoq tuzilmasiga binoan quyidagi jihatlarni aniqlash mumkin bo'ladi:

- ijtimoiy mehnat taqsimoti va kooperatsiyaning darajasini;
- mamlakatning iqtisodiy jihatdan mustaqil ekanligini;
- sanoat va butun xalq xo'jaligining ilmiy-texnika salohiyatini;
- mamlakat va uning viloyatlari sanoatining rivojlanish darajasini;
- sanoat tarmog'ining "A" guruhi bilan "B" guruhi o'rtasidagi ishlab chiqarish aloqadorligini;
- ijtimoiy mehnat unumdorligi yoki ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligining darajasini;
- mehnatkashlarning moddiy faravonligi va madaniy darajasi o'sganligini.

Sanoat tarmoqlari tuzilmasini tavsiflash uchun ayrim tarmoqlar o'rtasidagi ma'lum ishlab chiqarish aloqadorligini ifodalovchi miqdoriy nisbatlarni aniqlab olish kerak. Bu muammoni hal etish uchun bir qator ko'rsatkichlardan foydalaniladi. Ulardan biri tarmoqlar o'rtasidagi nisbatlarni ifodalasa, ikkinchisi ma'lum davr ichidagi tuzilmaviy o'zgarishlarni, uchinchisi esa ishlab chiqarish aloqalarini ifodalaydi.

Tarmoq tuzilmasini ifodalovchi ko'rsatkichlar jumlasiga quyidagilar kiradi:

- mustaqil sanoat tarmoqlarining soni;
- tarmoqlarning sanoat ishlab chiqarish umumiy hajmidagi salmog'i;
- tarmoq rivojining sur'ati;
- tarmoqning ilgarilab ketish koeffitsienti.

Loyiha doirasida echilishi kerak bo'lgan muammo korxonaning hisob yuritish tizimidagi o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqqan holda Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlarni tuzish iborat.

Vazifalar:

1. Ishlab chiqarish sohasidagi kichik korxona uchun Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlarni tuzish.
2. Xizmat ko'rsatish sohasidagi kichik korxona uchun Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlarni tuzish.
3. Qishloq xo'jaligi sohasidagi kichik korxona uchun Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlarni tuzish.

Loyihaning maqsadi (nima uchun yaratilayapti) tanlangan sohadagi kichik korxona uchun Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlarni tuzish.

Loyihani amalga oshirishdan erishiladigan natija (loyiha mahsuli) korxona Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlar.

Loyihadan foydalanuvchilar: ma'lum bir tanlangan soha korxonasining rahbari va bosh buxgalteri, Sanoat iqtisodiyoti fanini o'rgatayotgan professor-o'qituvchilar, o'rganayotgan talabalar.

Loyihaning tarkibi: Sizga taklif etilayotgan ushbu tarkibiy tuzilish Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlarning namunaviy shakldagi ko’rinishi bo’lib, uning shakllanishida har bir tanlangan yo’nalish korxonaning o’ziga xos xususiyatlarida o’z aksini topmog’i lozim.

**Loyiha tarkibi va ularning tayyorlanish
muddatlari jadvali ***

№	Loyiha tarkibiy bo’limlarining nomi	Tayyorlanish muddati
1	Tarmoqlari tuzilmasini tavsiflash shakllari	1 hafta
2	Statistik ma ’ lumotlarni qayta ishlash	1 hafta
3	mamlakat va uning viloyatlari sanoatining rivojlanish darajasi	1 hafta
4	tarkibiy siljishlarni hisoblash	1 hafta

II. TALABALAR UCHUN USLUBIY KO’RSATMALAR

1. Loyihalashtirish faoliyatini bosqichma-bosqich bajarish uchun ko’rsatma

1. Tayyorlov bosqichi.

1.1. Loyiha mavzusini tanlang, dolzarbligini asoslang va echishingiz kerak bo’lgan muammoni shakllantiring.

1.2. Loyiha maqsadi, predmeti, ob’ekti va vazifalarini belgilang.

1.3. Loyihalashtirish faoliyati turlari va echilishi lozim bo’lgan topshiriqlarni tayyorlang. Ularni echish usul va vositalarini tanlang.

1.4. Loyiha mavzusiga doir axborot manbalari bilan tanishing (me’yoriy hujjatlar, o’quv adabiyotlari, Sanoat iqtisodiyotlar va boshqalar).

2. O’quv faoliyatini rejalashtirish bosqichi.

2.1. Maqsadga erishish ketma-ketligini ishlab chiqing.

2.2. Ish rejasini tuzing (loyihani ishlab chiqish, rasmiylashtirish, uni taqdimotga tayyorlash, hisobotni tuzish bo’yicha topshiriqlarni ishtirokchilar o’rtasida taqsimlang, ularni bajarish va tayyor holatga keltirish muddatini belgilang).

Loyiha bajarilishining ish rejasi

Ishtirok-chilarning F.I.Sh.	Topshiriq	Faoliyat turi	Tayyor mahsul ko'rinishi	Bajarilish muddati
1	2	3	4	5
*	Loyiha doirasida qatnashchilarni aniqlash, har bir qatnashchining vazifasini belgilash	Qatnashchilar ro'yxati tuziladi, qatnashchilar imkoniyatlariga qarab loyiha uchun tanlangan faoliyat yo'nalishidagi korxonaning Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlardagi bandlar o'zaro taqsimlanadi	Loyihani amalga oshirish rejasi shakllanadi	**
	Qaysi yo'nalishdagi korxona uchun Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlar tayyorlanishini tanlash	Korxona xususiyatlarini chuqur tahlil etish orqali ishchi guruh imkoniyatlarini to'g'ri baholash	Yo'nalish aniqlanadi	
1	2	3	4	5
	Korxona ma'lumotlari bankini shakllantirish	Tanlangan korxonaning o'ziga xos xususiyatlarini aks ettiruvchi ma'lumotlar bazasi shakllantiriladi	Korxona pasporti	
	Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlarning namunaviy tarkibi bo'yicha ma'lumotlarni tarkiblash-tirish	Korxona ma'lumotlaridan nusxa olish, ma'lumotlarni Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlar tarkibi bo'yicha jamlash, tahlil etish va qayta ishlash	Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlarning dastlabki ko'rinishi yuzaga keladi	
	Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlarga qo'yilgan talablar asosida ma'lumotlarni tarkiblashtirish	Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlarning har bir bo'limi bo'yicha ma'lumotlarni o'z o'rniga qo'yish, belgilangan tartib asosida shaklga keltirish	Korxona yo'nalishiga qarab tayyor Sanoatning tarmoq tuzilmasi va tarkibiy siljishlar	
	Loyihani rasmiylashtirish	Loyiha ishi natijalarini to'plash	Korxona Sanoatning tarmoq	

			tuzilmasi va tarkibiy siljishlar tayyor holga keltiriladi	
	Loyihalashtirish faoliyati natijalari va loyiha taqdimoti bo'yicha hisobotni tayyorlash	Mavzu dolzarbligi va muammoni asoslab berish, loyihaning maqsad va vazifalarini ko'rsatib berish va boshqalar	Hisobot	
	MS Power Pointda loyiha taqdimotini tayyorlash	Taqdimotni umumiy rasmiylashtirish va uning mazmunini yana bir bor tekshirish, yangi slaydlarni qo'shish va hokazo	Taqdimot	

Izoh:

* – har bir guruhdagi ishtirokchilar hamda mavjud vaziyatdan kelib chiqqan holda ishtirokchilarning F.I.SH.lari belgilanadi;

** – bajarish muddatlari tanlangan loyiha yo'nalishi va guruhdagi vaziyatga bog'liq ravishda muayyan holatdan kelib chiqib belgilanadi.

3. Loyihani bajarish bosqichi.

3.1. Kerakli ma'lumotlarni to'plang, tizimga keltiring va tahlil qiling.

3.2. Tadqiqot natijalarini rasmiylashtiring (tayyor holatga keltiring).

3.3. *Yo'riqnomaga muvofiq* loyiha faoliyati to'g'risida hisobot tayyorlang.

4. Loyihani taqdimotga tayyorlash.

4.1. MS Power Point da *taqdimotlarni tayyorlash bo'yicha qo'llanmadan* foydalangan holda loyiha taqdimotini tayyorlang.

4.2. *Loyihaning og'zaki taqdimotida* guruh a'zolari o'rtasida vazifalarni aniqlang.

5. *Ommaviy taqdimot, loyiha himoyasi va baholash.*

2. Loyiha ishi to'g'risida hisobotga tayyorgarlik bo'yicha yo'riqnomaga

1. Siz taklif va tavsiya etayotgan loyihani tatbiq etishni isbotlovchi xulosalarni (1 betdan ko'p bo'lmagan matn asosida) ifodalang.

2. Siz hal etmoqchi bo'lgan muammoni (5-6 so'z bilan) asoslang.

3. Loyihangizning maqsadi: uning nima uchun yaratilishi, oxirgi mahsulni qanday bo'lishi va u kimga qaratilganligini (1-3 taklif orqali) ko'rsating.

4. Loyiha vazifalarini (qisqa va bir ma'noli) ifodalang.

5. Loyihaning ish rejasi (jadval) ni bayon eting.

6. Vazifani echimi natijalarini va loyihada bajarilgan ishlarni ko'rsating.

7. Siz taklif etgan loyiha mahsulini tatbiq etish imkonini tasdiqlovchi xulosalarni shakllantiring.

8. Bajarilgan ish bo'yicha foydalanilgan manbalar ro'yxatini tarkiblashtiring.

9. Baholang:

- loyiha sifatini;

- loyiha ustida ishlash jarayoni: ishning natijaviyligi, qiyinchiliklar va uni engib o'tish yo'llari.

10. Ilovalarni tarkiblashtiring: loyiha ishtirokchilarining Anketalari va loyiha ishining ish materiallarini kiriting (xohishingizga ko'ra).

3. Loyihani MS Power Point da taqdimotga tayyorlash bo'yicha yo'riqnoma

1. MS Power Point da taqdimotga *tayyorlash jarayoni* quyidagilardan iborat:

- taqdimot turini tanlash;
- taqdimotni umumiy rasmiylashtirishni tanlash;
- slaydlarning mazmunli tomonlarini tanlash;
- yangi slaydlarni qo'shish;
- slaydlarni belgilashni tanlash;
- zarur bo'lganda slaydlarni rasmiylashtirishni o'zgartirish;
- slaydlarni namoyish etish vaqtida turli ovozli animatsiyalarni yaratish.

2. Slaydlarni **texnik namoyish etish** quyidagi tavsiflarga javob berishi kerak:

➤ Slaydlar *miqdori* (8-12).

➤ *Slaydlarning mazmunli ko'rsatkichlari*:

- birinchi slayd: loyiha nomi, muallif familiyasi, -o'quv guruhi, yaratilgan kundan iborat;

- oxirgi slayd axborot manbasiga bag'ishlangan;

- boshqa slaydlar loyiha mazmunini ixtiyoriy shaklda aks ettiradi.

➤ Slaydlar o'z-o'zidan ishlash tartibida namoyish ettiriladi.

3.1. Taqdimotni rasmiylashtirish qoidasi

➤ Agar matn og'zaki bo'lsa, quyidagicha bo'lishi zarur:

- yuqori axborotli;

- bog'lovchili;

- aniq va qisqa;

- oddiy sintaktikli (...quyidagilarga e'tibor bering, quyida taqdim etilayotgan... ro'yxatlar kabi aylantiruvchi kirish so'zlari kamroq bo'lishi)- bularning barchasini ma'ruzachini o'zi gapirishi mumkin. Oddiy tuzilgan gaplar o'rni bilan tanishtiradi va yozuvni kattaroq qilishga imkon beradi;

- (asosan termin va ta'riflarda) tushunarli, mantiqiy, aniq bo'lishi zarur. Ommaga taqdim etish oldin matnni tekshirishga erinmang.

➤ Ovoz tiniq bo'lishi kerak. Taqdimotni ovozli qilish kerak emas, bunda sharhlovchining ovozini eshitib bo'lmaydi, eng yaxshisi ma'ruzachining jonli ovozi hisoblanadi.

➤ *Rasmlar* aniq va etarlicha kattaroq bo'lishi zarur. Rasmlarning o'lchamini katta qilishga urinmang, faqatgina Siz sifatni yo'qotasiz.

- *Videotasmalar* taqdimot oynasining uch qismini egallashi zarur. Rasmlar namoyishli bo'lishi kerak. Bezaklar chalg'itishi mumkin.
- *Jadvallarda* ajratuvchi ma'lumotlar aniq ko'rsatilishi, jadvallarning nomlanishi tagiga katta yozuvlarda berilishi zarur. Jadvallarni haddan ziyod ma'lumotlar bilan to'ldirish kerak emas! Jadvalga qancha ko'p ma'lumot kiritilsa, ularni ekrandan qabul qilish qiyin bo'ladi. Taqdimot boshlashdan avval auditoriyada o'tirganlarga jadval va rasm nusxalaridan tarqatish zarur.
- *CHizmalar* bir bo'limdan boshqa bo'limga aniq va mantiqiy ravishda o'tishga moslashtirilishi kerak. O'tish chiziqlari ekranda yaxshi ko'rinishini tekshiring.

4. Og'zaki taqdimotga tayyorlanishda rioya etiladigan qoida

Og'zaki taqdimot qoidalari   <i>Taqdimot nimadan iborat bo'lishi lozim?</i>   - loyiha muammosi, maqsadi va vazifalari tushunchasini namoyish etish; ishni rejalashtirish va amalga oshira olishni bilish;   - echimlarni izlash jarayoni tahlili;   - topilgan echim;   - muammoni muvaffaqiyatli va foydali hal etishni mustaqil tahlil qilish natijalari.   Shu jumladan: Tartibga rioya qilish: guruh chiqishining umumiy davomiyligi – 7-10 daqiqadan kam va 15 daqiqadan ko'p bo'lmasligi lozim.   Guruh a'zolari chiqishlarining navbatma-navbatligiga rioya qilish va ularning harakatini kelishtirish   Barcha jadvalli axborotlarga sharhlar.   <i>Taqdimotda nima bo'lmasligi lozim?</i>   Loyiha ishining to'liq yoritilishi va loyiha mahsulotining mazmunini gapirib berish. Ishtirokchilarning chiqishlaridagi qarama-qarshiliklar.   Noto'g'ri, tushunarsiz, noaniq ifodalar.
Muvaffaqiyatli taqdimot sirlari: • Doimo ishonch bilan so'zlang.   • Aniq va o'z o'rnida gapiring.   • Intonatsiya (ifoda) ning muhim lahzalarini ajratib ko'rsatgan holda fikringizni tugallangan iboralar bilan bayon eting.   • Bir xil va sekin gapirmang, lekin haddan tashqarii baland gapirish noto'g'ri.   • Muloyim va e'tiborli bo'ling, keskinlikni namoyon etmang, bag'rikeng (tolerant) bo'ling.   • Doimo tabassum bilan boshlang va yakunlang, lekin me'yorni saqlang.   • «Bo'lishi mumkin», «Kim biladi?», «...ehtimol» va h.k. kabi ifodalarni qo'llamang. Bunday ifodalar sizning nutqingizni noaniq qilib qo'yadi, Siz qat'iylikni yo'qotishingiz mumkin.   • Yuzma-yuz aloqani saqlang – tinglovchilarga qarashga harakat qiling (har bir ishtirokchiga 3 soniyadan).   • Oyoqlaringizni chalishtirmang, qo'llaringizni orqangizda ushlamang, stolga, minbarga tayanmang, imo-ishorani kamaytiring, ruchkani, markerni o'ynamang, elpig'ich va varaq bilan elpinmang va h.k.   • Javob va takliflarga har gal minnatdorchilik bildiring!

5. Baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhli loyihada quyidagilar baholanadi:

- har bir talabalar tomonidan bajarilgan loyihaning alohida (mavzular bo'yicha) qismlari (eng yuqori 15 ball);
- hisobot (eng yuqori 8 ball);
- MS Power Point loyiha taqdimoti (eng yuqori 7 ball);
- og'zaki taqdimot va loyiha himoyasi (eng yuqori 5 ball).

5.1. Bajarilgan loyiha bo'yicha mahsulotni baholash

	Baholash mezonlari	Baholash ko'rsatkichlari
1.	Loyiha mazmunini belgilangan maqsadga muvofiqligi	Belgilangan maqsadga loyiha mazmuni mos kelsa, maks. 3 ball
2.	Loyiha: mavzuga oid bo'lgan etarli miqdorda, sifatli axborotdan iborat	Erishilgan natijalar maqsadga muvofiq kelsa, maks. 5,0 ball: - yangi; - loyiha vazifasini to'liq aks ettiradi; - keng manbalarga asoslangan
3.	Axborotning rasmiylashtirilishi	Agar axborot talab darajasiga muvofiq kelsa: sarlavha, matn tarkiblashtirilgan bo'lsa, 0,5 ball Namoyish etuvchi material (jadval va chizmalarda) bo'lsa, maks. 0,5 ball: - ma'lumot mazmunini to'liq aks ettiradi; - standart talablariga muvofiq rasmiylashtirilgan

5.2. Bajarilgan loyiha bo'yicha hisobotni baholash

	Baholash mezonlari	Baholash ko'rsatkichlari
1	2	3
1.	Hisobotni tayyorlash bo'yicha yo'riqnomaga rasmiy ravishda rioya etilishi	Hisobot tuzilmasi yo'riqnomaga muvofiq bo'lsa, maks. 0,5 ball
2.	Tanlangan mavzu asoslanganligi va dolzarbligi	Tanlangan mavzu dolzarbligi daliliy isbotlangan bo'lsa, maks. 0,5 ball
3.	Echimi hal etilayotgan muammoni asoslanganligi	Muammo daliliy asoslangan bo'lsa, maks. 0,5 ball
4.	Vazifa va loyiha ishtirokchilari faoliyat turlarining bayon etilishi	Vazifa va loyiha ishtirokchilari faoliyat turlari aniq belgilangan bo'lsa, maks. 0,3 ball
5.	Loyiha vazifalarining belgilanishi	Loyiha vazifalari aniq belgilangan bo'lsa, 0,5 ball
6.	Loyihaning ish rejasini ishlab chiqish	Ish reja ishlab chiqilgan yondashuvlarga muvofiq tuzilgan bo'lsa, 1,0 ball
7.	Vazifalar bo'yicha loyihaning ish natijalarini keltirish	Vazifalar bo'yicha loyiha ish natijalari ishtirokchilarni ko'rsatish bilan, aniq va ravshan keltirilgan bo'lsa, maks. 1,0 ball
1	2	3

8.	Xulosalarni ifodalash	Xulosada taklif va tavsiya etilayotgan loyihani tatbiq etish muhimligini isbotlash bayon etilgan bo'lsa, maks. 1,5 ball
9.	Foydalanilgan manbalar ro'yxatini tarkiblashtirish	Foydalanilgan manbalar ro'yxati bajarilgan vazifalar bo'yicha tarkiblashtirilgan va standart talablariga muvofiq rasmiylashtirilgan bo'lsa, 0,2 ball
10.	Loyiha faoliyatini o'zi baholashi	Tanqidiy baho: - mahsul sifati, -loyiha ustida ishlash: har bir ishtirokchi ishining natijaviyligi, qiyinchilik va uni engish berilgan bo'lsa, 1,0 ball
11.	Ilovalarning borligi	Ilovalarda loyiha ishtirokchilarining anketalari va loyiha ishining ish materiallari bo'lsa, 1,0 ball

5.3. Loyihani MS Power Point da bajarilgan taqdimotini baholash

	Baholash mezonlari	Baholash ko'rsatkichlari
1.	Loyiha taqdimoti bo'yicha yo'riqnomaga rasmiy rioya etish	Yo'riqnomaga izchilligi bo'lsa, maks. 2,5 ball
2.	Slaydlarni texnik namoyish etish yo'riqnomasiga rioya etish	Taqdimot tayyorlashda yo'riqnomaga rioya etilgan bo'lsa, 1,0 ball
3.	Taqdimotni rasmiylashtirish qoidasiga rioya etish	Taqdimotni rasmiylashtirish qoidasiga rioya etilgan bo'lsa, 1,5 ball

5.4. Bajarilgan loyihaning og'zaki taqdimoti va bajarilgan loyiha himoyasini baholash

	Baholash mezonlari	Baholash ko'rsatkichlari
1.	Og'zaki taqdimot qoidasiga rasmiy rioya etish	Loyiha ishtirokchilarini tanishtirish bilan boshlanishi; so'zga chiquvchilarni belgilangan vaqtga rioya etishlari (7 – 15 min.); taqdimot vaqtida bo'ladavsizlik holatlariga yo'l qo'yilmasliklari, maks. 0,2 ball
2.	Loyiha himoyasi	Taqdimotda barcha guruh a'zolari ishtirok etgan bo'lsa, maks. 1 ball Javoblar asoslangan, mukammal, aniq bo'lsa, maks. 0,8 ball

5.5. Loyihadagi yutuqlarni o'zi baholashi uchun anketa

F.I.SH. _____

O'quv guruhi _____

1. Quyidagi baholash mezonlaridan foydalanib, **o'zingizning loyihadagi yutuqlaringizni**

baholang: 2 ball – to'liq egallaganman; 1 ball – qisman egallaganman; 0 ball – bilmayman.

Bilimlar, malakalar, ko'nikmalar, qobiliyatlar	Loyihaning boshlanishi	Loyihaning tugallanishi
1	2	3
1. Loyihalashtirishning umumlashtirilgan algoritmini bajarish qobiliyati:		
- g'oyani ilgari surish,		
- muammoni ajratib ko'rsatish,		
- maqsadlarni belgilash va ularni hal qilish vazifalarini ifodalash;		
- vazifalarni hal etishning optimal usullari va vositalarini asoslab tanlashning amalga oshirilishi;		
- loyiha topshirig'ini ishlab chiqish;		
- birgalikdagi ishni rejalashtirish va loyihadagi vazifalarni taqsimlash;		
- natijalarni rasmiylashtirish; faoliyat natijalarining ijtimoiy taqdimotini o'tkazish (ma'ruza shaklidagi og'zaki va texnik hamda dasturiy vositalardan foydalanib ko'rgazmali);		
- bajarilgan ish haqidagi yozma hisobotni tayyorlash;		
- o'zini o'zi baholash va refleksiyaning amalga oshirish.		
1	2	3
2. Hamkorlik qilishga tayyorlik qobiliyati:		
- jamoada samarali o'zaro bahamjihat harakatni amalga oshirish;		
- nizolarni kuch ishlatmasdan tartibga solish;		
- kompromiss ilash va konsensusga erishish.		
3. Og'zaki muloqot qilishga tayyorlik qobiliyati		
- og'zaki dialog va polilog yuritish;		
- tanqidiy muhokama yuritish: boshqalar fikrini tinglash va e'tiborga olish; o'z fikrini bildirish va uni dalillab, himoya qilish.		
4. Zamonaviy texnika vositalarini egallaganlik:		
kompyuterni;		
faksni;		
printerni;		
modemni;		
kseroksni.		
5. Axborot va kommunikatsiyaning zamonaviy texnika vositalarini egallaganlik:		
- elektron pochta,		
Internetni.		
6. Axborotlarni izlash, ular bilan ishlash, qabul qilish, joriy etish, o'zgartirish, saqlash, etkazish va taqdim qilishning texnik va dasturiy vositalarini egallaganlik.		
7. Axborot bilan ishlash:		
- axborotlarni kataloglar bo'yicha topish,		

- axborotlarni kontekstiga qarab izlash, gipermatnni va Internetda izlash;		
- axborotlarni tuzilmalash, asosiysini ajratish.		
- axborotlarni grafik shaklda taqdim etish.		
7. Quyidagilarga tayyorlik qobiliyati:		
- o'z qarorlarini qabul qilish va o'z zimmasiga mas'uliyat olish;		
- turli ijtimoiy rollar: etakchi, ijrochi va boshqalar rollarini bajarish;		
tashabbusni o'z qo'liga olish;		
- o'zini o'zi intizomga solib turish;		
- o'z kuchlariga ishonish.		

2.O'zingizning loyihadagi faoliyatingiz natijalarini baholang va tahlil qiling:

1. Sizga loyiha topshirig'ini muvaffaqiyatli bajarishga nima yordam berdi (keraklisining tagiga chizing, qo'shimcha qiling): bilimlar, malakalar, qobiliyatlar, boshqalar yordami, o'qituvchining maslahatli yordami,_____

2. Sizning aybingizga ko'ra nima bajarilmay qoldi?_____ Buning sabablari (keraklisining tagiga chizing, qo'shimcha qiling): tushunmaslik, qila bilmaslik, axborot kamligi,_____

3. Siz nimani ob'ektiv sababga ko'ra bajara olmadingiz, u nimadan iborat edi va kelgusida mag'lubiyatlarni qanday qilib bartaraf qilish mumkin?_____

4. Agar hammasi muvaffaqiyatli yakunlangan bo'lsa, buning garovi nimada edi?_____

5.6.O'quv loyihaviy faoliyatni reyting baholash jadvali

talaba_____guruh_____

Baholash mezonlari	Baholash ko'rsatkichlari					
	mazmunli faollik (maks. ball__)	vaqtida bajarilganlik (maks. ball__)	ishning unumligi (maks. ball__)	baho (ball)		
				o'z-o'zini baholash	guruhlar	o'qituvchi
Loyihaning maqsadi va vazifalarini ifodalash, uni bajarish usullari va vositalarini aniqlash						
Ishni rejalashtirish		-	-			
Alohida (individual) vazifani bajarish						
Mahsulotni rasmiylashtirish	-	-				
Hisobot tayyorlash	-	-				
Taqdimot tayyorlash	-	-				
Taqdimot va himoya		-	-			
Jami ---ball						
Yakuniy --- ball				Reyting baholash -		

TESTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining "Seleksiya yutuqlari to'g'risida"gi qonuni qachon qabul qilingan?
- a) 1996 yil 30-avgustda
  - b) 1998 yil 30-avgust
  - c) 1996 yil 1-yanvar
  - d) 1997-yil 1-yanvar
2. Sanoat na'munalari bu-?
- a) ishlab chiqarilgan mahsulotlar
  - b) bu sanoat yoki hunarmandlik buyumlarining tashqi ko'rinishini belgilovchi badiiy konstruktorlik yechimidir
  - c) sifatli ma'hsulot va buyumlar
  - d) yangi yaratilgan mahsulotlar
3. Tashkiliy innovatsiya deganda nimani tushunasiz?
- a) bu firmaning ish faoliyatiga yangi tashkiliy uslubni joriy etish
  - b) firmaning innovatsion jarayoni
  - c) firma faoliyati
  - d) firmada yangi mahsulot ishlab chiqish
4. Turli sohalaridagi mahsulotga(xususan, qurilma, modda, mikroorganizm shtamlari, o'simlik va hayvonlar hujayralariga) yoki usulga(moddiy ob'ektlar ustidan harakatni amalga oshirish jarayoniga) tegishli texnik yechim deb nimaga aytiladi?
- a) nau xau
  - b) ixtiro
  - c) foydali model
  - d) Tovar belgisi
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning "O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligini tashkil etish to'g'risida" gi 5264-sonli farmoni qachon tashkil etildi?
- a) 29-noyabr 2017-yil
  - b) 28-noyabr 2017-yil
  - c) 29-noyabr 2018-yi
  - d) 30-noyabr 2018-yil
6. Mahsulotni muvaffaqiyatga erishishidagi zaruriy shartlardan biri -bu?
- a) sinovdan o'tkazish
  - b) ishlab chiqarish
  - c) iste'molchilarga taqdim etish
  - d) talabga ega ekanligi
7. Endogen innovatsiya deganda nimani tushunasiz?
- a) ichki innovatsiya
  - b) tashqi innovatsiya
  - c) ekzogen innovatsiya
  - d) foydali model
8. Innovatsiya jarayonlarini davlat tomonidan bevosita boshqarish usullari qanday shaklda amalga oshiriladi?
- a) ikki shaklda -ma'muriy- idoraviy -dasturli-maqсадli
  - b) ma'muriy-idoraviy
  - c) dasturli-maqсадli
  - d) dasturli-rejali
9. Ijtimoiy tizim a'zolari o'rtasida yangiliklarning kommunikatsion vositalari orqali vaqti-vaqti bilan uzatilish jarayoni bu-?
- a) innovatsiya ihtilofligi

- b) innovatsiya diffuziyasi
  - c) innovatsion yangilik
  - d) innovatsiyani yaratilishi
10. Yangi texnika samaradorligini hisoblash nimaga asoslanadi?
- a) yillik samaradorlikni aniqlash
  - b) texnik samaradorlikni aniqlash
  - c) qiyosiy samaradorlikni aniqlash
  - d) ishlab chiqarish samaradorligi
11. Evolyutsion tanlov mexanizmi firmalarni nimalar orqali tanlaydi?
- a) Soni va sifati
  - b) Ustav kapitali
  - c) Dinamik bozor samaradorligi, patent
  - d) Mulkchilik huquqlari orqali
12. Innovatsiya tushunchasi qachon kiritildi?
- a) 1930
  - b) 1931
  - c) 1932
  - d) 1929
13. Iqtisodiy o'sishning uzoq muddatli jarayoni qaysi iqtisodchi olimlar tomonidan kashf qilingan?
- a) Pol Roumer
  - b) R. Soloun, T. Svon
  - c) V. Zombart, Shumpeter
  - d) Larani
14. $Ft \leftrightarrow At \leftrightarrow I \leftrightarrow L \leftrightarrow Q \leftrightarrow O' \leftrightarrow Si \leftrightarrow M \leftrightarrow S$. ushbu sxema nimani tasvirlaydi?
- a) Innovatsiya jarayon
  - b) Ishlab chiqarish hajmi
  - c) Iqtisodiy o'sish
  - d) Sanoat va innovatsiya uyg'unligi
15. Texnologiyalar transferlari to'g'ri ko'rsatilgan qatorni toping.
- a) Texnologiya prototipi, servisni tashkil qilish
  - b) Diversifikatsiya
  - c) Ruxsatnoma olish, sinov tariqasida sotuvlar
  - d) Patent arizalarini berish, tadqiqot natijalarini e'lon qilish
16. Korxonaning innovatsion salohiyati elementlariga nimalar kiradi?
- a) Moddiy texnik resurslar, moliyaviy resurslar
  - b) Ishchilar soni va mehnat soati
  - c) Korxona buxgalteriya hisoboti
  - d) Korxona boshqaruv organlari faoliyati
17. Qaysi olimning fikricha innovatsiyalarni turlarga ajratish biznesga kirib kelsa olish imkoniyatini bera olish va IIR xarajatlarini qoplay olish asosiy mezon sifatida ta'kidlangan?
- a) Romer
  - b) Shumpeter
  - c) Valras
  - d) Bomol

18.1776-yil chop etilib bozor tizimi hamda yangi trxnologiyalarning ahamiyatini yoritib bergan asar?

- a) Shumpeter “Capitalism”
- b) Sengupta “Sanoat o‘sishi dinamikasi”
- c) A. Smit “barcha xalqlar boyligi”
- d) Keyns “pul, foiz va kreditlar”

19.... strategiyasi mavjud xorijiy ilmiy-texnika salohiyastidan foydalanish va yangiliklar kiritishni o‘z iqtisodiyotiga ko‘chirib o‘tkazishdan iborat.

- a) “Ko‘chirib o‘tkazish”
- b) “O‘zlashtirish”
- c) “Yangi tajriba”
- d) “Innovatsion faoliyat”

20.Texnik, iqtisodiy, ma‘muriy, moliyaviy xarakterdagi ma‘lumotlarni o‘z ichiga olib, to‘liq yoki qisman sir bo‘lgan tajriba nima?

- a) Innovatsiya
- b) Kashfiyot
- c) Ixtiro
- d) Nou-xau

21.Seleksiya yutug‘ini yaratish to‘g‘risida topshiriq bergan va bu topshiriq bajarilishini moliyalashtirayotgan yuridik yoki jismoniy shaxs?

- A ish beruvchi
- B listenziar
- C listenziat
- D patent egasi

22. Seleksiya yutug‘iga berilgan patentning egasi?

- A patent egasi
- B listenziar
- C listenziat
- D ish beruvchi

23. Seleksiya yutug‘idan foydalanish huquqini listenziatga litsenziya shartnomasi asosida beruvchi patent egasi?

- A ish beruvchi
- B listenziar
- C listenziat
- D patent egasi

24. Seleksiya yutug‘idan foydalanish huquqini listenziardan litsenziya shartnomasi asosida olgan yuridik yoki jismoniy shaxs?

- A ish beruvchi
- B listenziar
- C listenziat
- D patent egasi

25. o‘simliklarning yangi navi, hayvonlarning yangi zoti?

- A ish beruvchi
- B seleksiya yutug‘i
- C listenziat
- D patent egasi

26. Seleksiya yutug‘iga patent berish haqida talabnoma topshirgan yuridik yoki jismoniy shaxs?

- A ish beruvchi
- B talabnoma beruvchi

- C litsenziat
D patent egasi
27. Zamonaviy texnologik almashinuv?
A Litsenziya
B Patent axboroti
C I Sertifikatlash
D Litsenziya savdosi
28. Davlat nomidan sanoat mulki ob'ektiga beriladigan va muayyan muayyan vaqt oralig'ida amal qiladigan muhofaza hujjati?
A Patent
B Ixtiro
C Modda
D Litsenziya
29. Patent egasining boshqa shaxslar bilan alohida huquqlarining bir qismini sotish (berish) bo'yicha tuzgan huquqiy bitimi?
A Patent
B Ixtiro
C Modda
D Litsenziya
30. Ixtirolar ekspertizasini qonuniy o'tkazish, bahs munozaralar bo'yicha qaror qabul qiluvchi Patent Agentligining kollegial idorasi?
A Patent
B Appelyatsiya
Kengashi
C Modda
D Litsenziya
31. Milliy Innovatsiya tizimining 1 chi konseptual poydevori qachon yaratilgan?
a) o'tgan asr 80-yillarida
b) o't. asr 90- yillarida
c) o'tgan asr 50- yillarida
d) o'tgan asr boshlarida
32. Sanoat ishlab chiqarishda Davrlar ko'pligini aniqlagan olim kim?
a) Y. Shumpeter
b) Roumer
c) N.D. Kondratev
d) T. Svon
33. Kashfiyotlar qanday maqsadlarda himoya qilinadi?
a) Ilmiy mazmun izchilligini tasdiqlash, Muallif va Davlat ustunligini o'rnatish
b) Kashfiyotlarni ommaga taqdim etish maqsadida
c) Tijorat va Foyda maqsadida
d) O'z huquqlarini himoya qilish maqsadida
34. Mualliflik huquqlarini Shaxsiy nomulkiy va Mulkiy ga ajratgan olim kim?
a) R. Soloun
b) V. Zombart
c) Valros
d) E. P. Gavrilov
35. Butunjahon intellectual mulk tashkiloti (BIMT) ga nechta Davlat azo?

- a) 181
  - b) 184
  - c) 190
  - d) 178
36. BIMT ning Xalqaro Byurosi qayerda joylashgan?
- a) Nyu York
  - b) Amsterdam
  - c) Jeneva
  - d) Madrid
37. Seleksiya yutug'i nima?
- a) o'simliklar turlarining yo'qolishi
  - b) hayvonot olamidagi o'zgarishlar
  - c) o'simlik va hayvonlarning yangi turi
  - d) eski navlarning yo'qolishi
38. Sanoat na'mualarining Xalqaro Klassifikatsiyasi ta'sis etish to'g'risidagi qonun?
- a) Lokarno bitimi
  - b) Madrid bitimi
  - c) Budapesht shartnomasi
  - d) Bern konvensiyasi
39. J.Senguptaning innovatsion modellar klassifikatsiyasi nimalarni o'z ichiga oladi?
- a) Raqobatdosh va Diffuzion innovatsion modellar
  - b) Taklifga oid innovatsion modellar
  - c) Birlamchi innovatsion modellar
  - d) Murakkab modellar
40. Innovatsiyaviy jarayonni samarali boshqarishni tashkil etishning nechta yo'nalishi mavjud? a) 5
- b) 3
  - c) 2
  - d) 1
41. Milliy Innovatsiya tizimining 1 chi konseptual poydevori qachon yaratilgan?
- a) o'tgan asr 80-yillarida
  - b) o't. asr 90- yillarida
  - c) o'tgan asr 50- yillarida
  - d) o'tgan asr boshlarida
42. Sanoat ishlab chiqarishda Davrlar ko'pligini aniqlagan olim kim?
- a) Y. Shumpeter
  - b) Roumer
  - c) N.D.Kondratev
  - d) T.Svon
43. Kashfiyotlar qanday maqsadlarda himoya qilinadi?
- a) Ilmiy mazmun izchilligini tasdiqlash, Muallif va Davlat ustunligini o'rnatish
  - b) Kashfiyotlarni ommaga taqdim etish maqsadida
  - c) Tijorat va Foyda maqsadida
  - d) O'z huquqlarini himoya qilish maqsadida
44. Mualliflik huquqlarini Shaxsiy nomulkiy va Mulkiy ga ajratgan olim kim?
- a) R.Soloun
  - b) V.Zombart
  - c) Valros
  - d) E.P.Gavrilov
45. Butunjahon intellectual mulk tashkiloti (BIMT) ga nechta Davlat azo?
- a) 181

- b)184
  - c) 190
  - d) 178
46. BIMT ning Xalqaro Byurosi qaerda joylashgan?
- a) Nyu York
  - b) Amsterdam
  - c) Jeneva
  - d) Madrid
47. Seleksiya yutug'i nima?
- a) o'simliklar turlarining yo'qolishi
  - b) hayvonot olamidagi o'zgarishlar
  - c) o'simlik va hayvonlarning yangi turi
  - d) eski navlarning yo'qolishi
- 48.Sanoat na'mualarining Xalqaro Klassifikatsiyasi ta'sis etish to'g'risidagi qonun?
- a)Lokarno bitimi
  - b)Madrid bitimi
  - c) Budapesht shartnomasi
  - d) Bern konvensiyasi
49. J.Senguptaning innovatsion modellar klassifikatsiyasi nimalarni o'z ichiga oladi?
- a)Raqobatdosh va Diffuzion innovatsion modellar
  - b) Taklifga oid innovatsion modellar
  - c) Birlamchi innovatsion modellar
  - d) Murakkab modellar
50. Innovatsiyaviy jarayonni samarali boshqarishni tashkil etishnig nechta yo'nalishi mavjud?
- a)5
  - b)3
  - c)2
  - d) 1

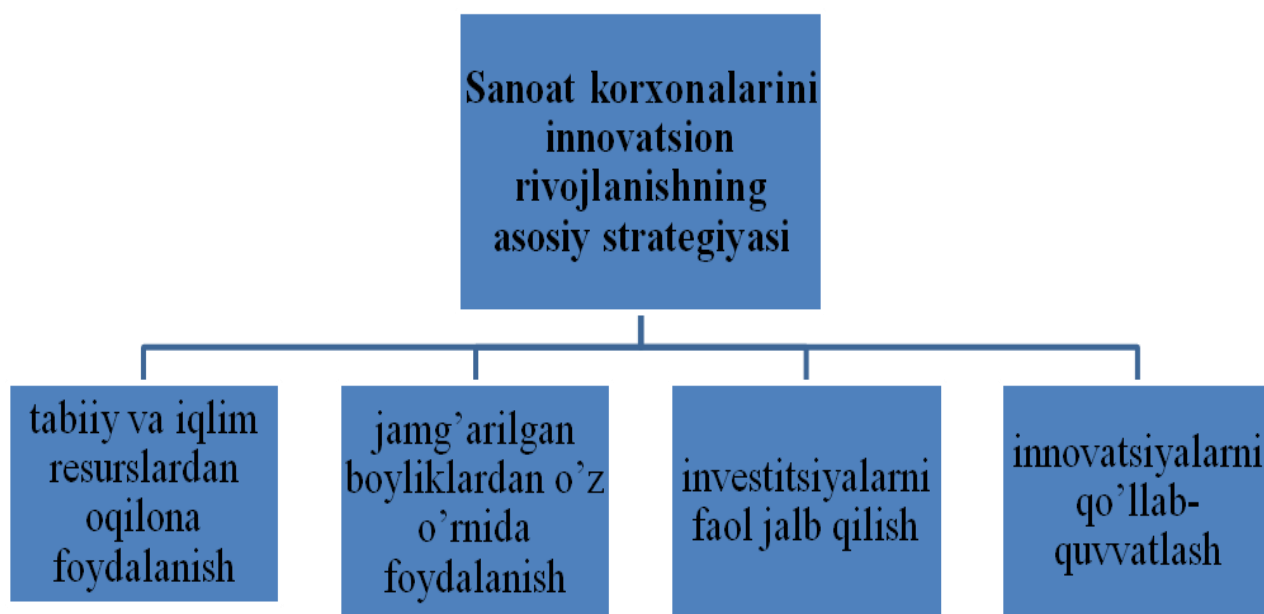
MAVZULAR BO'YICHA TAQDIMOT SLAYDLARI VA VIDEO ROLIKLAR

1-mavzu: “INNOVATSION IQTISODIYOT” FANIGA KIRISH

Reja:

1. “Innovatsion iqtisodiyot” kursining obyekti va predmeti.
2. “Innovatsion iqtisodiyot” fanining o’rganish uslubiyati va usullari.
3. “Innovatsion iqtisodiyot” fanining bozor iqtisodiyoti sharoitida o’ziga xos ahamiyati.

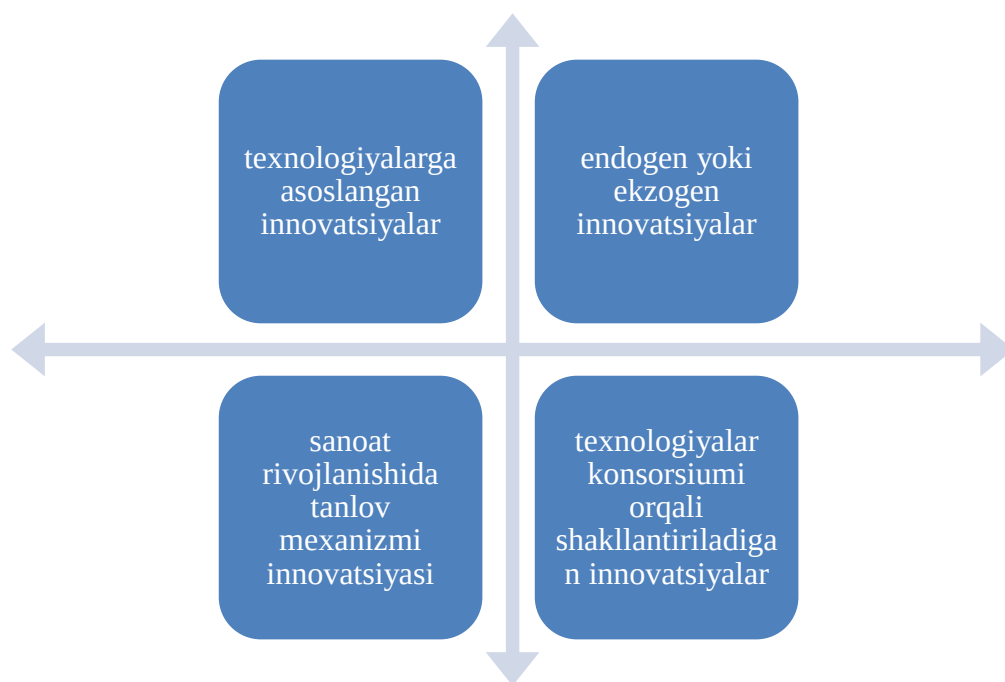

2-mavzu: INNOVATSION IQTISODIYOT TUSHUNCHASI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Reja:

1. Innovatsion iqtisodiyot tushunchasi.
2. Endogen va ekzogen innovatsiyalar haqida tushuncha.
3. Innovatsaviy nazariyani asosiy rivojlanish bosqichlari.

innovatsion faoliyatga tegishli nazariy bazasini ishlab chiqish

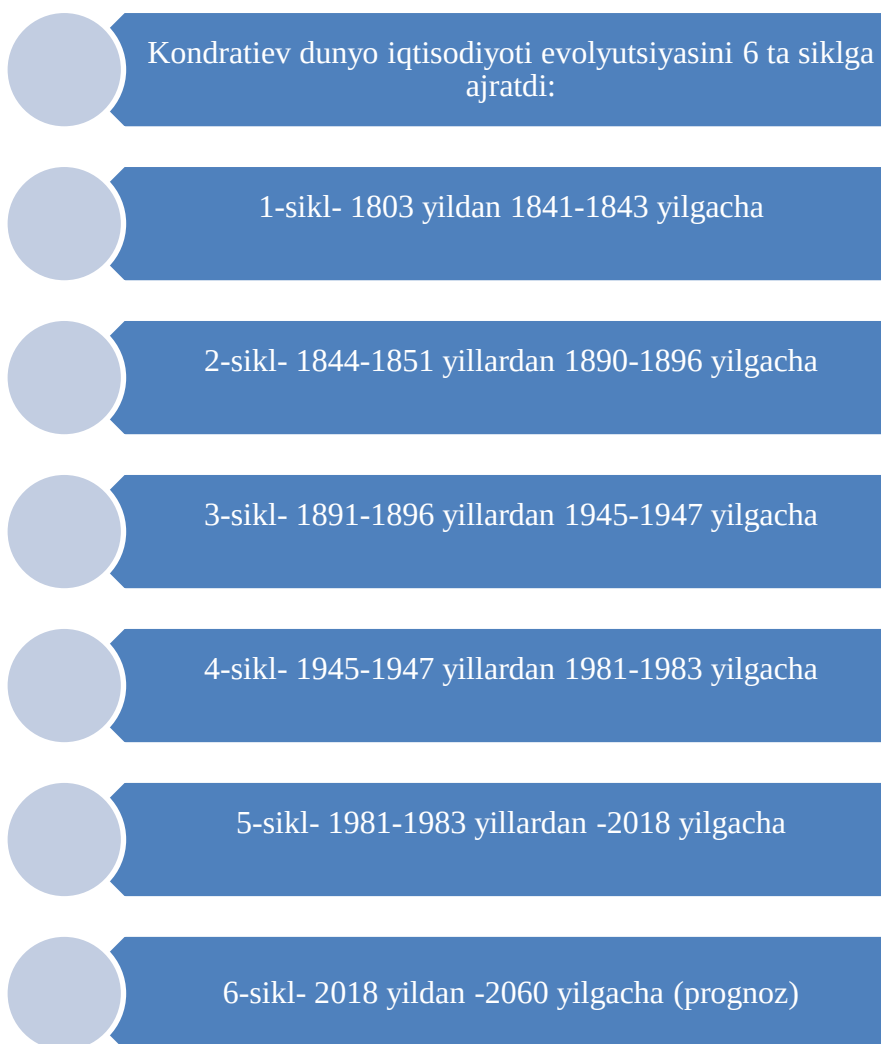
innovatsion faoliyat sohasida mavjud muammolarni echish uslublarini asoslash

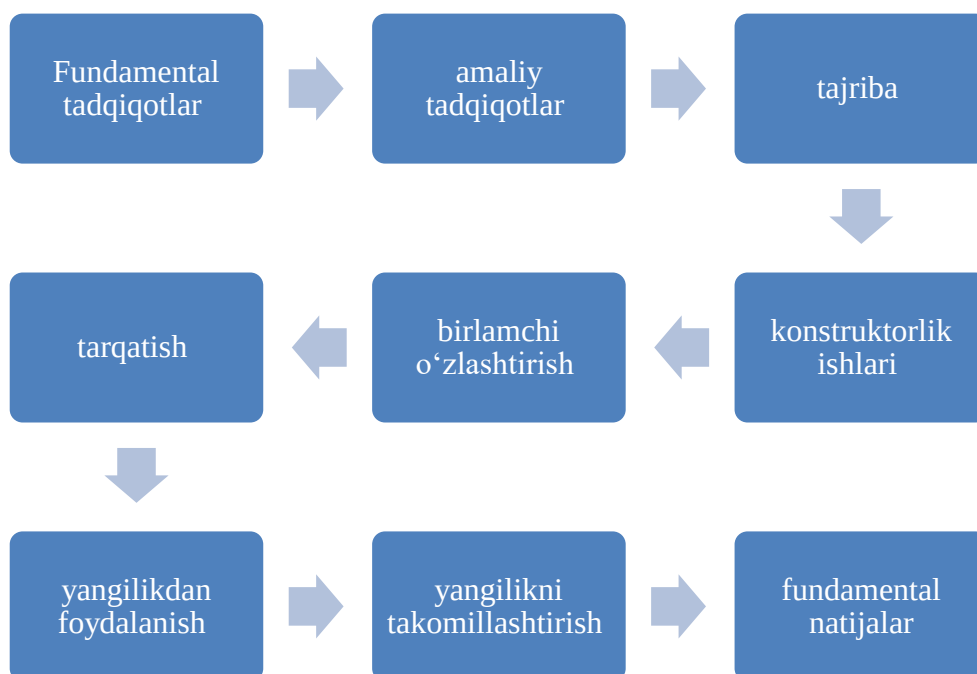
innovatsion jarayonlar samaradorligini baholash uslubiyotiga ularga ta'sir ko'rsatish vositalarini ishlab chiqish

3-mavzu: INNOVATSION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-USLUBIY ASOSLARI

Reja:

1. Innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishning ilmiy asoslari.
2. Innovatsion faoliyatni asosiy kategoriyalari.
3. Korxonalarda innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish.

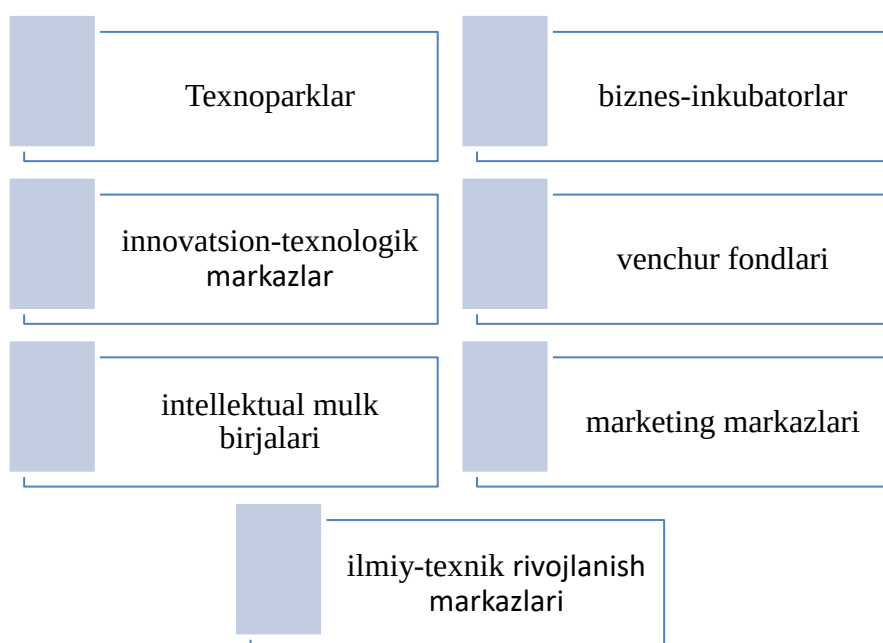

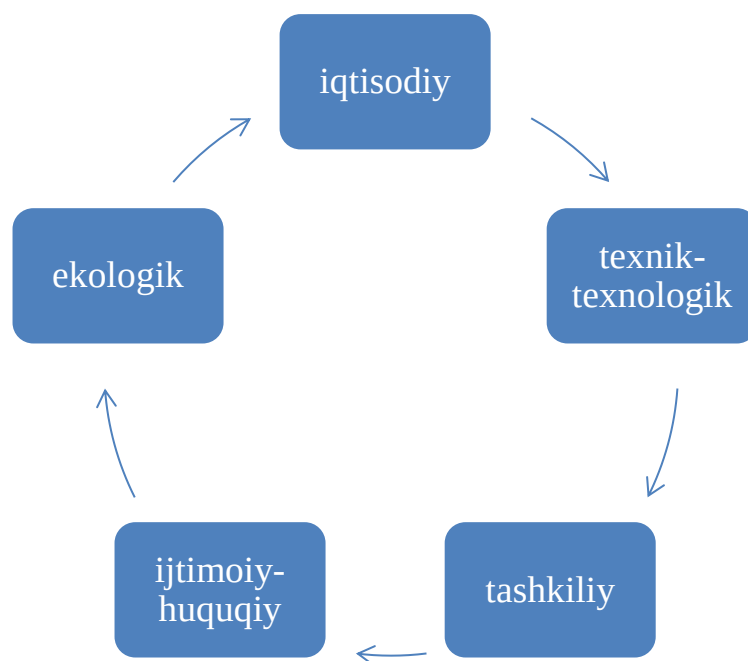
4-mavzu: INNOVATSION FAOLIYAT INFRATUZILMASINI TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI

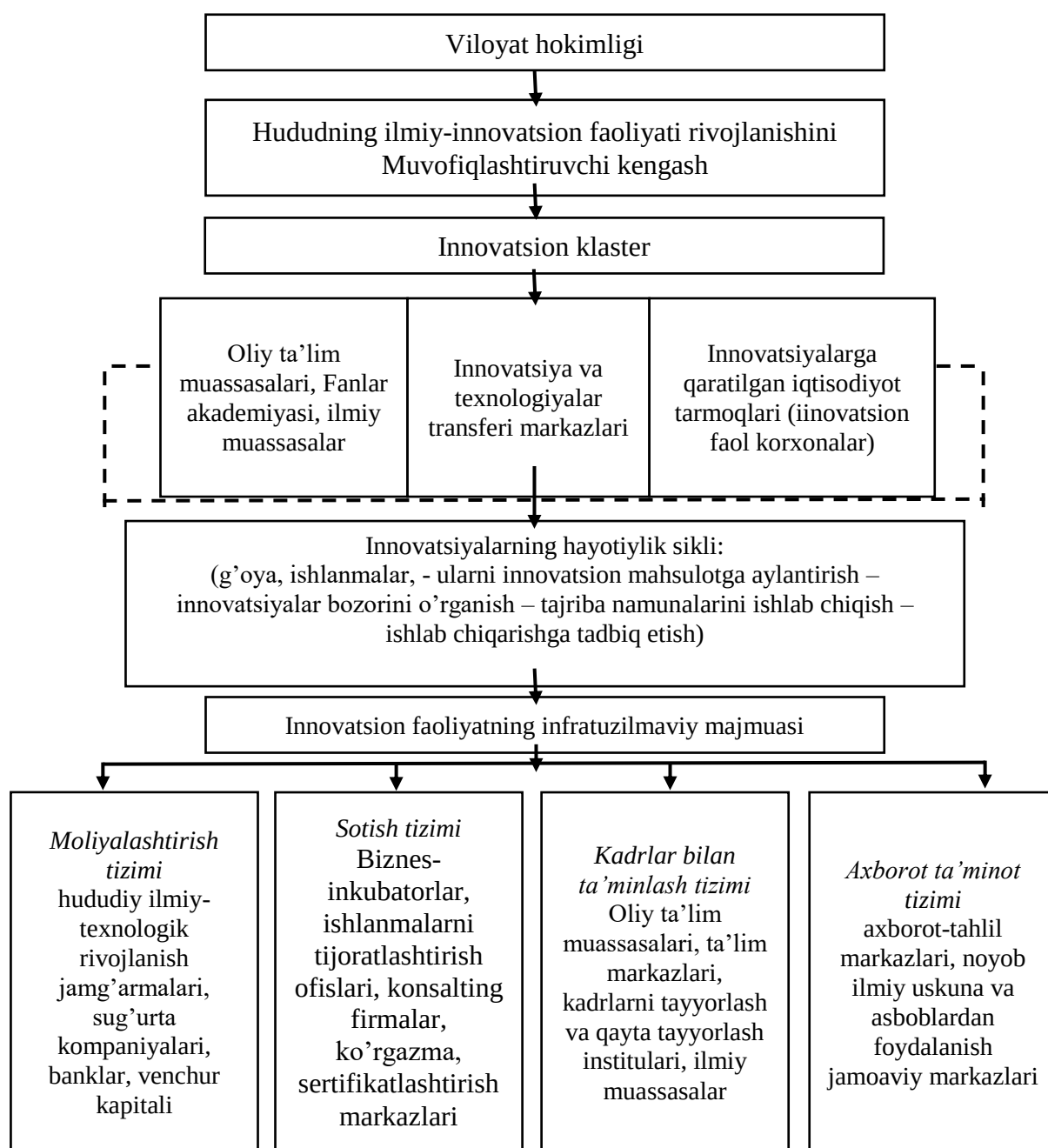
Reja:

1. Innovatsion faoliyatni rivojlantirish infratuzilmasi.
2. Innovatsion faoliyat infratuzilmasini rag‘batlantirish yo‘llari.
3. Innovatsion infratuzilmani davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash yo‘llari.

Innovatsion tadbirkorlik uchun	Bevosita innovatsiyalash uchun
Joriy qiluvchi firmalar Muhandislik markazlari Injeniring firmalari Axborot xizmati ko'rsatuvchi firmalar Konsalting firmalari Reklama faoliyati bo'yicha firmalar Banklar va boshqa kredit korxonalari Innovatika ixtisoslashgan auditorlik firmalari Ilmiy-texnik shirkatlar Kadrlar tayyorlash va qayta tayyorlash markazlari Sertifikatsiya markazlari Lizing kompaniyalari Patent-litsenziyalik korxonalar Biznes-inkubatorlar Texnologiyalar transferi markazlari Sug'urta kompaniyalari	Sanoat universitetlari va xalq xo'jaligining boshqa sektorlari Tadqiqotchilik majmualari Fanlar akademiyasi Kutubxonalar va ma'lumotlar to'plamlari Sinov tariqasidagi ishlab chiqarishlar Tajriba laboratoriyalari va markazlari Axborot xizmati ko'rsatuvchi firmalar Patent-litsenziyalik korxonalar Ilmiy parklar Innovatsion markazlar Innovatsion-ishlab chiqarish komplekslari

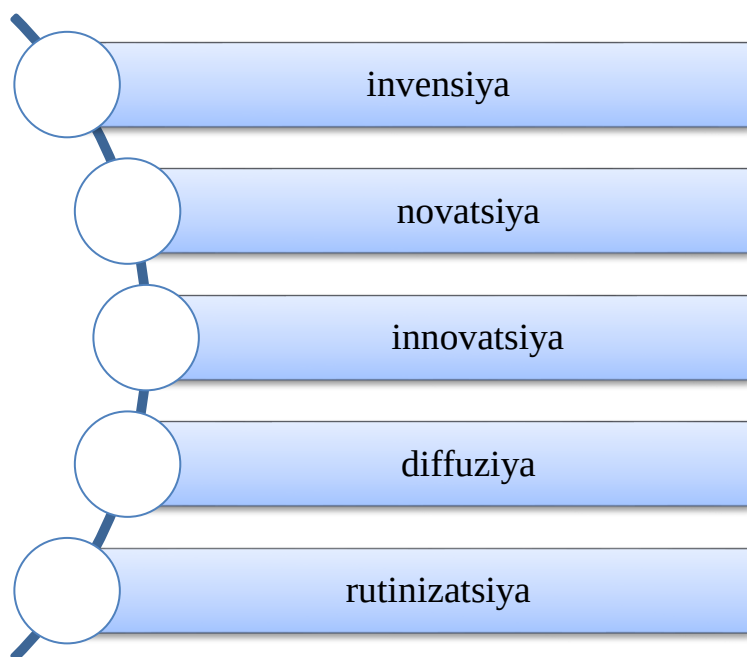

5-mavzu: INNOVATSION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH OMILLARI

Reja:

1. Innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar.

2. Innovatsion faoliyatni rivojlantirishning tarkibiy qismlari.
3. Korxonani innovatsion salohiyati va uni aniqlash yo‘llari.

innovatsion salohiyatning tuzilishi ikki bosqichdan iborat

innovatsion faoliyat uchun zarur bo‘lgan korxonaning resurslari mavjudligini tavsiflovchi

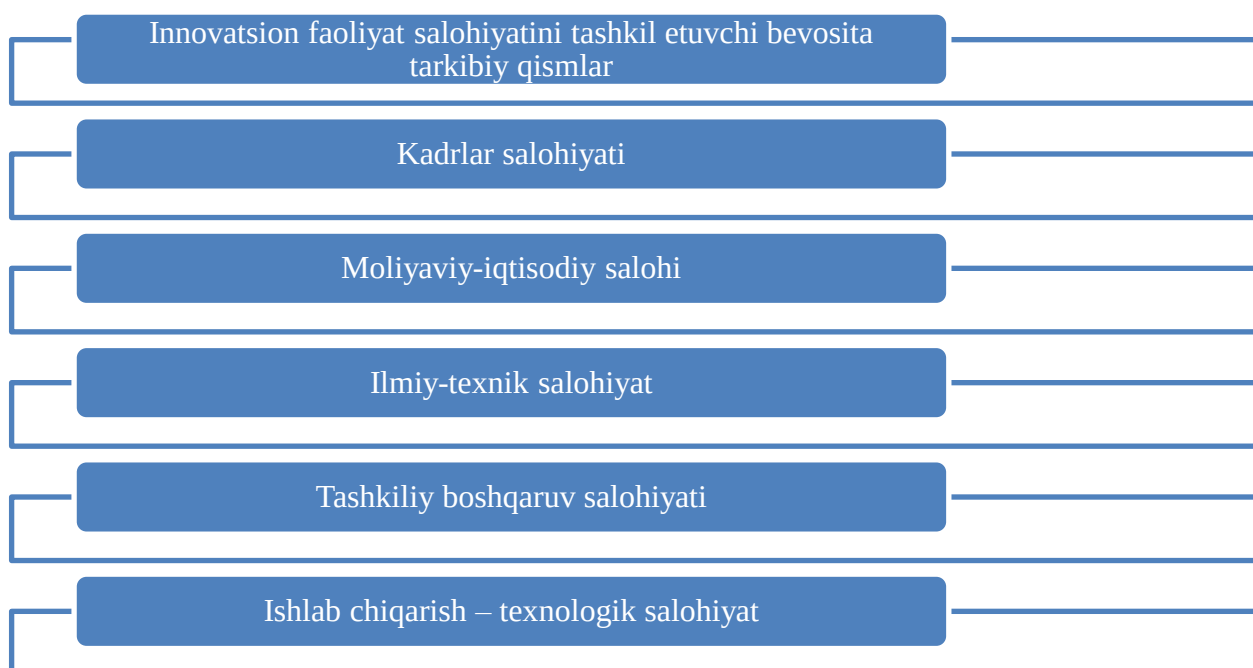
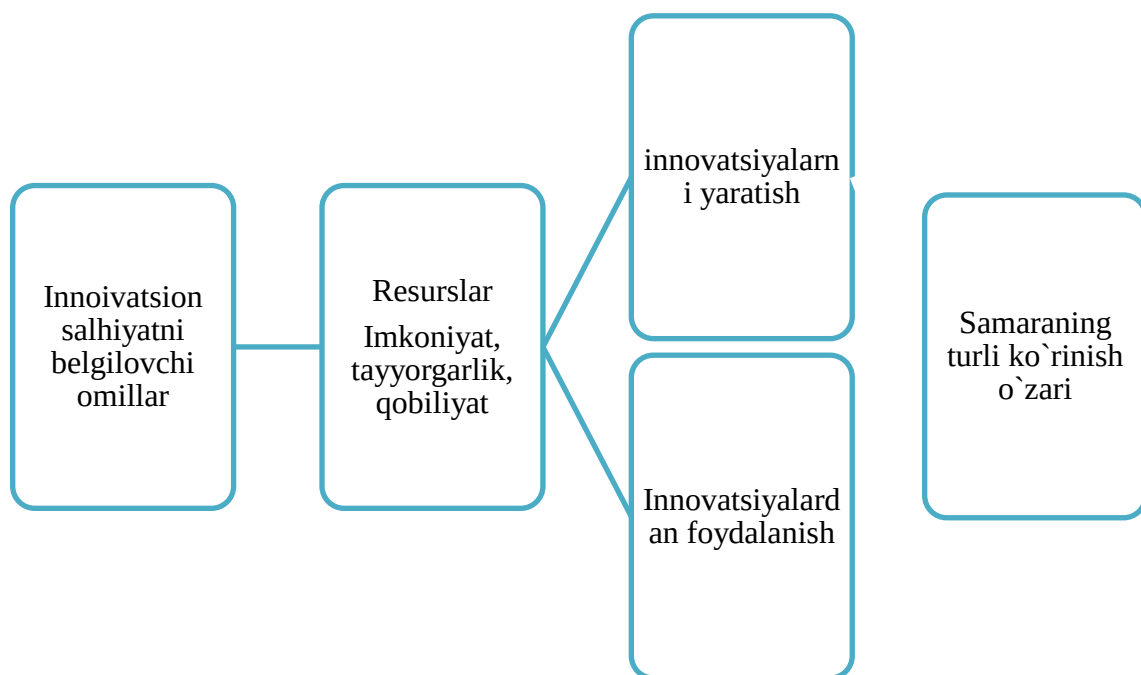
korxonaning innovatsion faollik omillarini tavsiflovchi

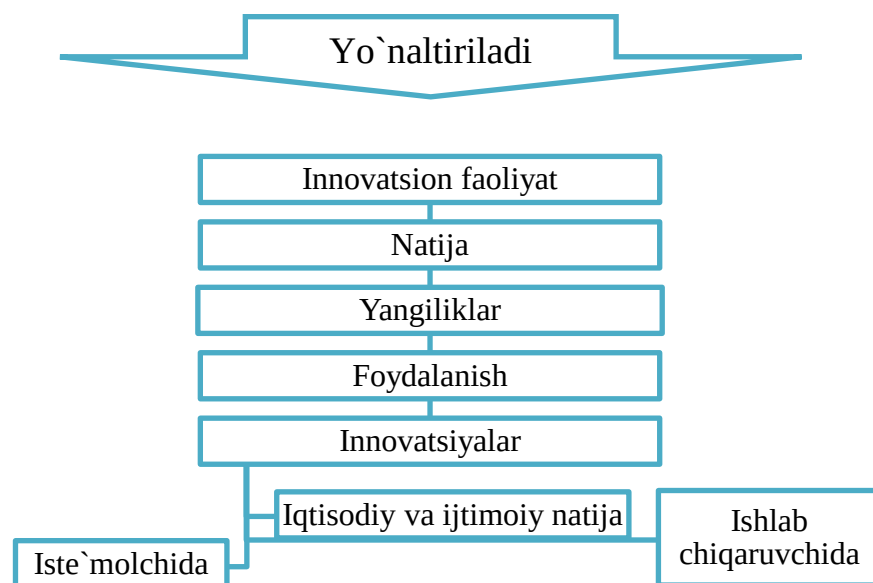
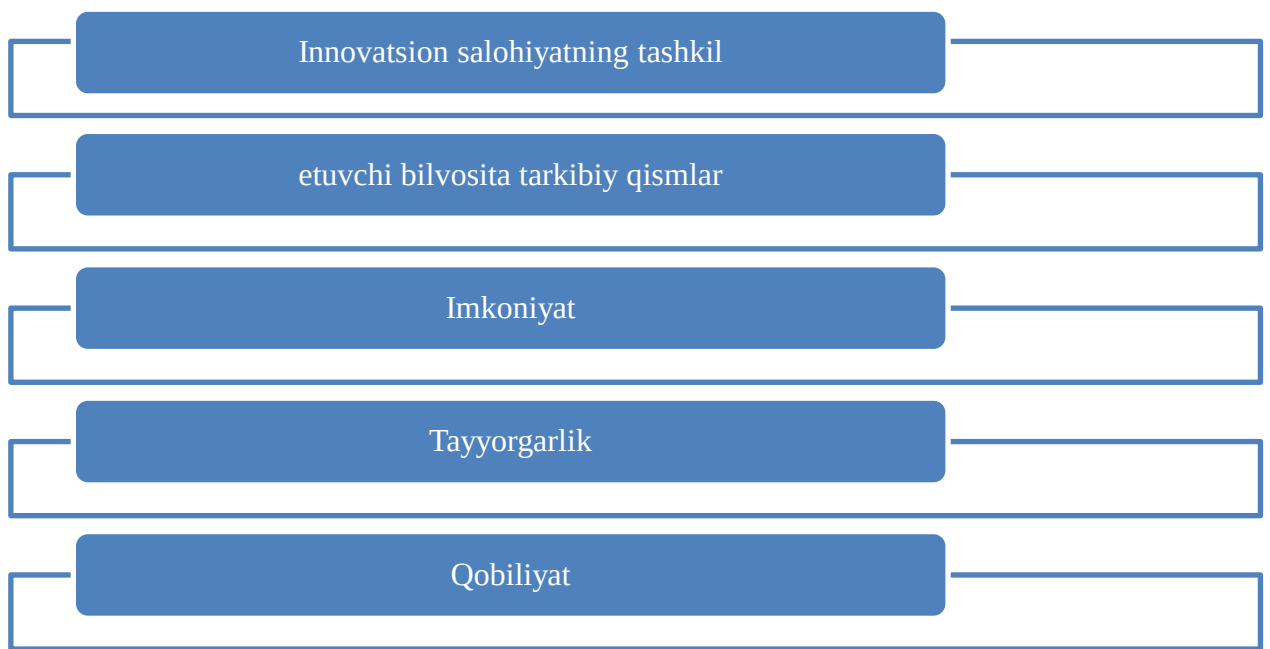
Mualliflar	Ta’rif
Abramishin A.Y Voronina T.P Molchanova O.P Tixonova Y.A SHlenov YU.V	Innovatsion faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo‘lgan moddiy, moliyaviy, intellektual, ilmiy-texnik va boshqa resurslar yig‘indisi

Kovalyov G.D	Ishlab chiqarishda yangiliklar yaratishga yo'naltirilgan yangi va takomillashgan mahsulotlarni olish texnologiyalarini joriy qilishga zarur bo'lgan o'z ichiga intellektual, moddiy va moliyaviy resurslarni qamrab olgan innovatsion resurslar majmui
Sarev V.V Kanorovich A.A CHernish V.V	Korxona oldida turgan ilmiy-texnik rivojlanish muammolarini hal qilishga mo'ljallangan kadrlar, moddiy- texnik va axborot resurslarining yig'indisi
Mazen A.	Korxonaning innovatsion faoliyatini amalga oshirish imkoniyatlarini ifodalovchi ko'rsatkich
Lisin B.K Fridlyanov V.N	Innovatsiyalarni joriy qilish va yangiliklarni kiritishni ta'minlash bo'yicha ilmiy-texnik, texnologik, infratuzilmaviy, moliyaviy, huquqiy, ijtimoiy-madaniy va boshqa imkoniyatlardir
Gunin V.N Baranchiev V.P Fatxuddinov R.A Gorfinkel V.YA CHernishev B.N Porshnev A.G	Korxonaning innovatsion maqsadlariga erishish uchun innovatsion loyiha yoki innovatsion o'zgarishlar dasturini amalga oshirish bo'yicha tayyorgarligi o'lchovi
Boven A.A. CHerednikova L.Y YAkimovich V.YA	Korxonani ham o'zining (ITTKI bo'limlarida o'z kuchi bilan yaratilgan) ham birovning (patent, litsenziya, nau-xau ko'rinishida sotib olingan) loyihasini amalga oshirishga tayyorgarlik darajasi
Jids G.I	Nafaqat yangiliklarni yaratish, balki ularni samarali qo'llash bo'yicha ijtimoiy ishlab chiqarishning tayyorgarlik darajasi
SHlyaxto I.V	Nafaqat yangiliklarni yaratish imkoniyati, balki ularni izchillik bilan jahon andozalar darajasida samarali qo'llashga tayyorgarlik imkoniyati
Bazilevich A.I	Ishlab chiqarish, boshqaruv, marketing, moliyaviy va boshqa faoliyat sohalarida innovatsiyalarni ishlab chiqish hamda joriy qilish qobiliyati
Kochetkov S.V	Amalda mavjud resurslar doirasida qo'yilgan innovatsion maqsadlarga erishish qobiliyati
YUldoshev N.K. Mirsaidova SH.A Goldman Y.D	Innovatsion salohiyat – o'z ichiga innovatsion faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan moddiy, moliyaviy, aqliy, axborot, ilmiy-texnik resurslarni oluvchi turli xildagi majmuadir
Zaynutdinov SH.N.	Innovatsionsalohiyatmamlakatningtexnikavateknologiyasiyangilanishi, undailmiytexnikarivojlanishidarajasini, diversifikatsiyasiyosatiningkuchayishinianglatadi

Tarkibiy qismlar	Mazmuni
Xodimlar salohiyati	Ishchilar tarkibi, ishchilarning malaka darajasi, xodimlarni tayyorlash, malakasini oshirish va qayta tayyorlash tizimi
Moliyaviy iqtisodiy salohiyat	Moliyaviy barqarorlik, likvidlilik, foydalilik, korxona rentabelligi, bozordagi mavqeyi, innovatsiyalarning foydaliligi, asosiy kapital, ITTKIga investitsiyalar, moliyalashtirish manbalari
Ishlab chiqarish texnologik salohiyati	Ishlab chiqarish fondlarining holati va texnologik darajasi, ishlab chiqarishning zamonaviy innovatsion va axborot texnologiyalari, ilg'or uskunalar, materiallar, laboratoriya va ofis jihozlari
Ilmiy-texnik salohiyat	ITTKI larni o'tkazish, ITTKI lar natijalarini tijoratlashtirish darajasi, yangi ilmiy talab ishlanmalarni ishlab chiqish tajribasi, intellektual mulk ob'ektlari (ro'yxatga olingan va joriy qilish bosqichigacha olib borilgan).
Tashkiliy boshqaruv salohiyati	Tashkiliy tuzilma, innovatsion infratuzilma, innovatsion menejmentning samaradorligi, innovatsiyalarni boshqarishning marketing strategiyalari, innovatsiyalarni moliyalashtirishni tashkil qilish, intellektual mulk bo'yicha qonunchilik darajasi intellektual mulkni boshqarish
Innovatsion faollik omillari	Korxonaning mulk shakli o'lchamlari, tarmoq mansubligi, korxona xodimlarining innovatsion faoliyatini amalga oshirishga tayyorligi va qobiliyati
Resurslar yig'indisi sifatida	Abrameshin A.Y., Voronina T.P., Molchanova O.P., Tixonova Y.A., Shlenov Yu.V., Kovalyov G.D., Srev V.V., Kantorovich A.A., Chernish V.V., Yuldashev N.K., Mirsaidova Sh.A., Goldman Y.D.
Innovatsion faoliyatni amalga oshirish imkoniyati sifatida	Mazin A., Lisin B.K., Fridlyanov V.N., Umarov I.YU., Saidkarimova S.S., Oblakulova SH.B.
Innovatsion faoliyatni amalga oshirishga tayyorgarlik sifatida	Gunin V.N., Brancheev V.B., Fatxuddinov R.A., Porshnev A.G., Gorfinkel V.YA., Bovin A.A., Cherednikova L.Y., Yakimovich V.YA., Ro'ziev A.S.
Innovatsion faoliyatni amalga oshirish qobiliyati	Bazilevich A.I., Kochetkov S.V., Qahhorov A.J.

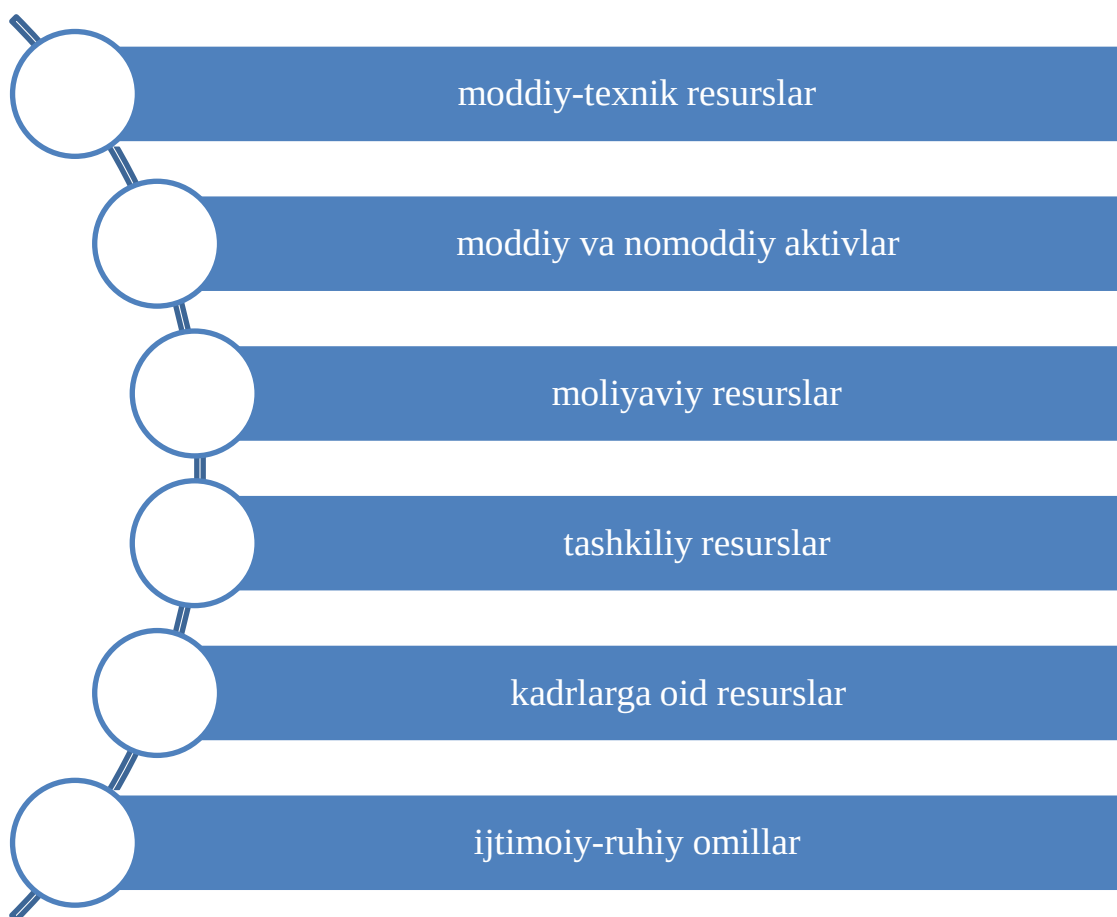

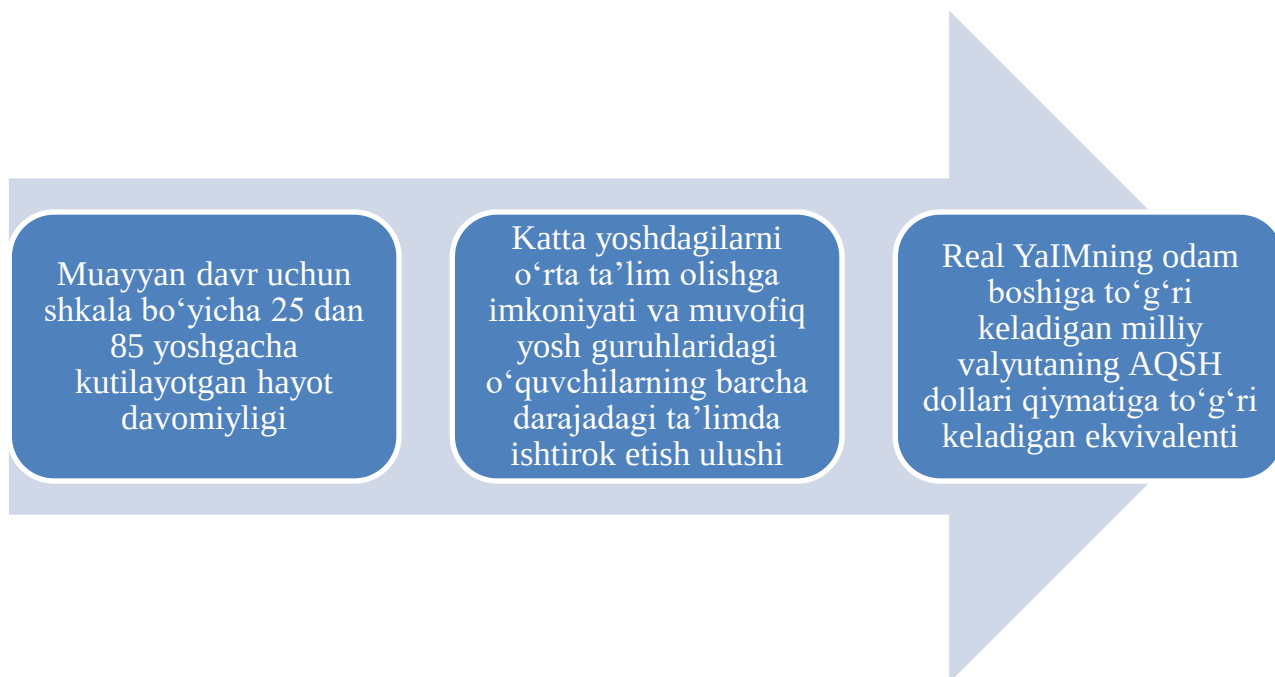

6-mavzu: INNOVATSION IQTISODIYOTDA INSON OMILINI FAOLLASHTIRISH

Reja:

1. Innovatsion iqtisodiyotda inson omilini oʻrni.
2. Innovatsion iqtisodiyotda kadrlar tayyorlash tizimi.
3. Korxonada inson kapitali va uni baholash.
4. Innovatsion iqtisodiyotda inson omilini faollashtirish yoʻllari.

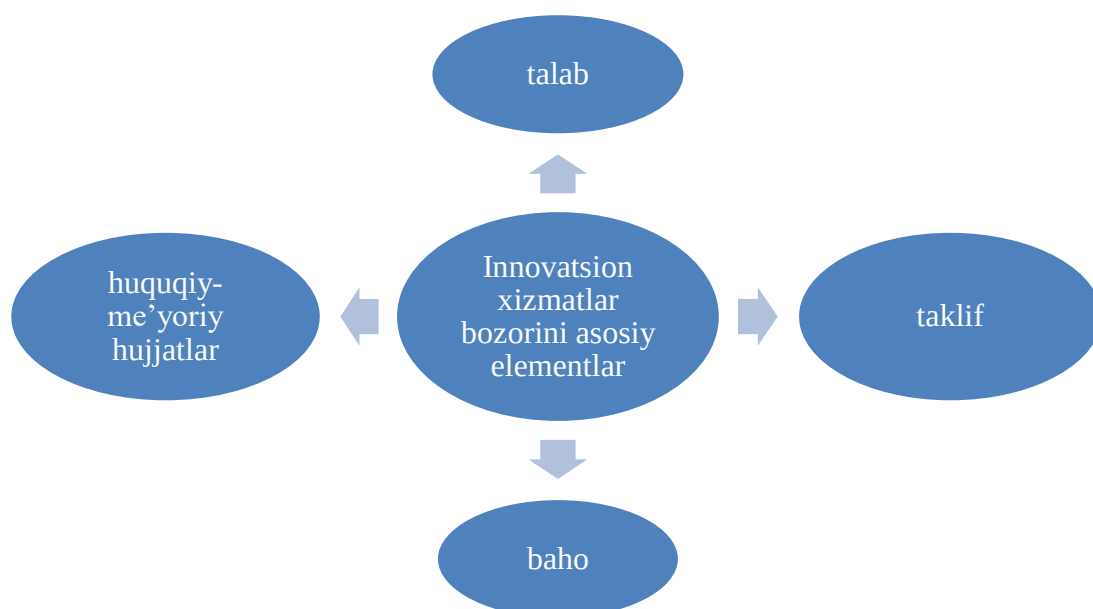
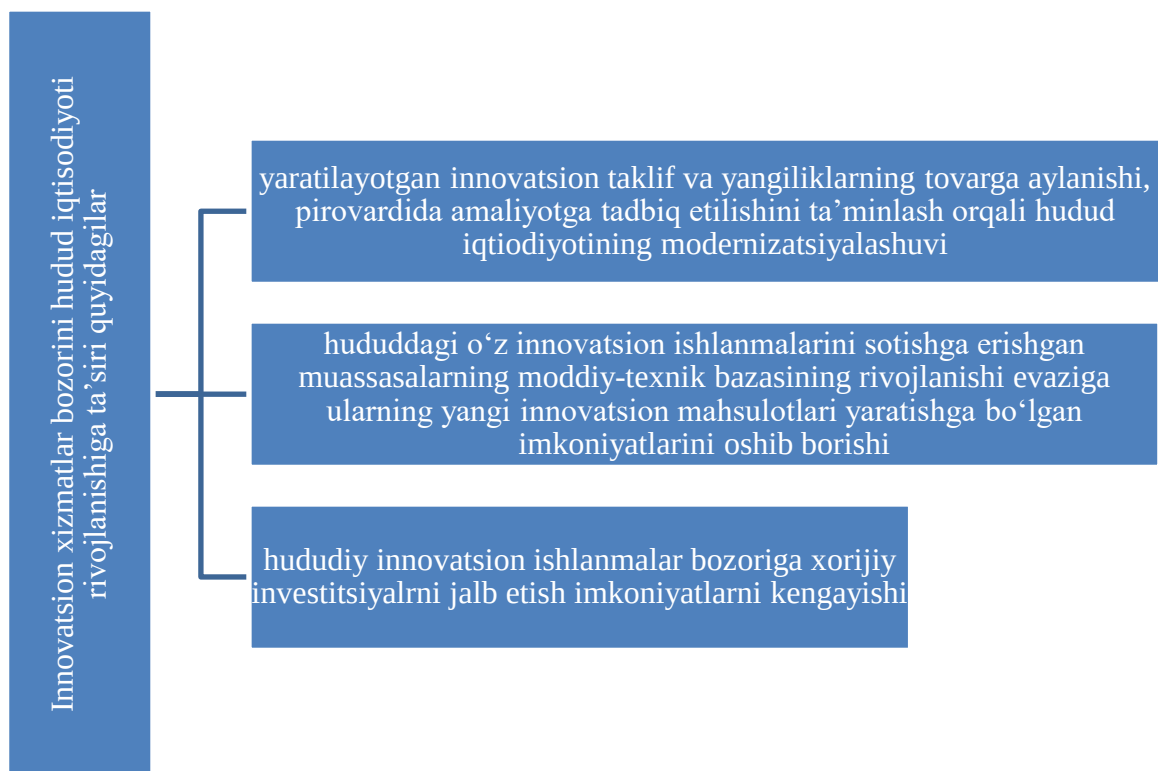

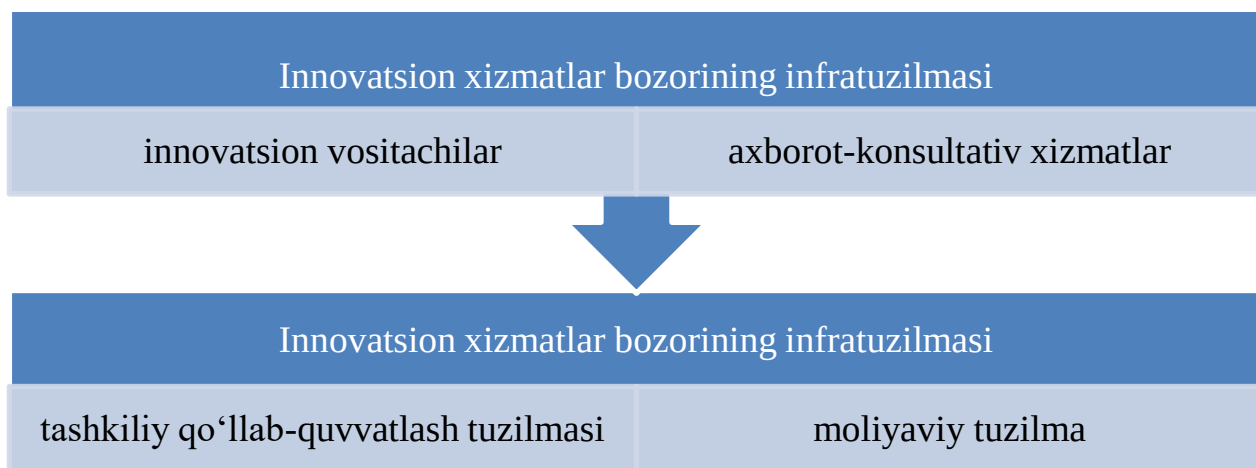
7-mavzu: INNOVATSION IQTISODIYOTDA XIZMATLAR BOZORINI RIVOJLANTIRISH

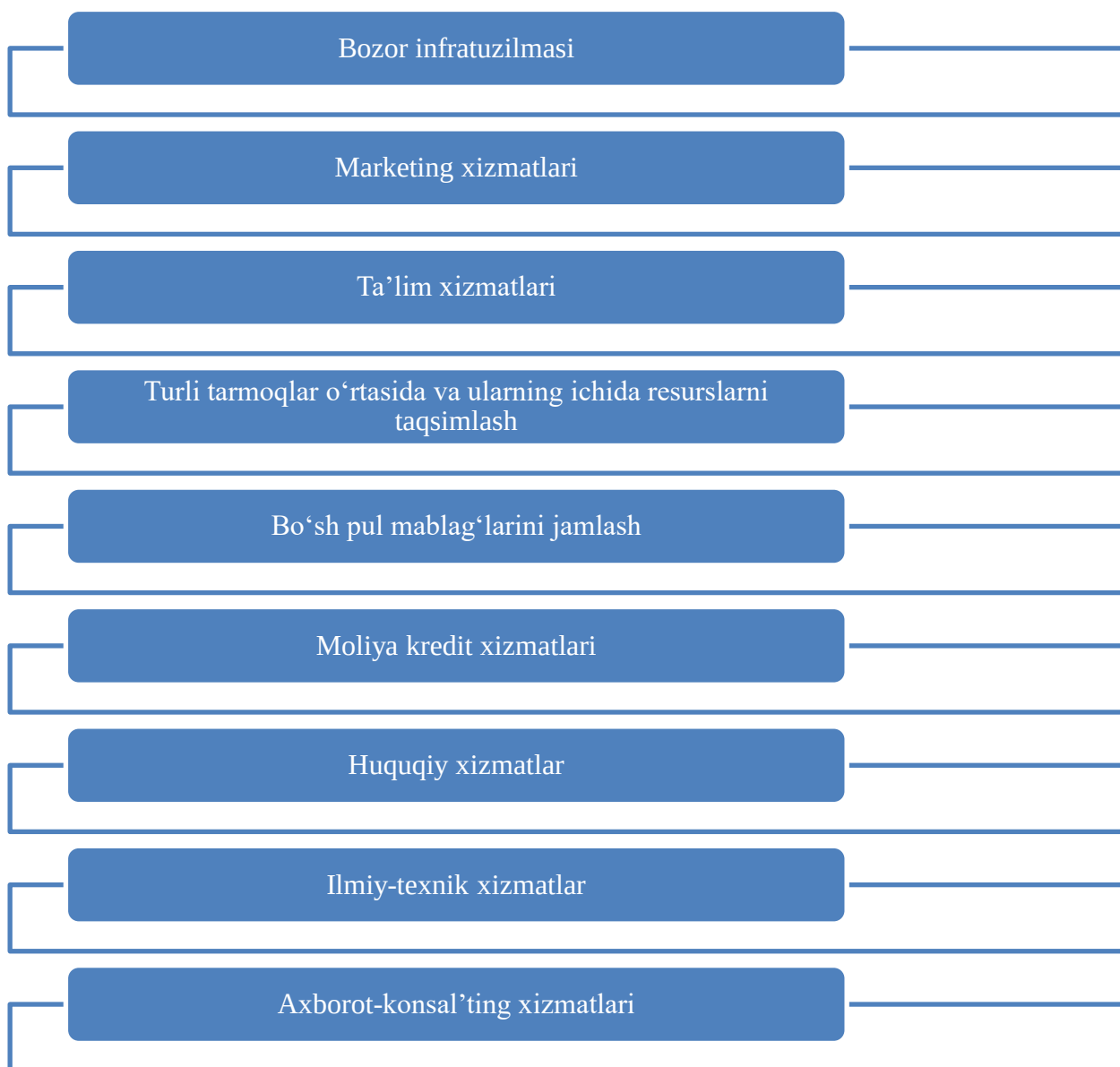
Reja:

1. Iqtisodiyotni rivojlantirishda innovatsion xizmatlar bozorini ahamiyati.
2. Innovatsion xizmatlar bozorini asosiy tarkibi.
3. Hududiy innovatsion xizmatlar bozorini rivojlantirish yo'llari.
4. Innovatsion xizmatlar bozori infratuzilma elementlarining o'zaro aloqasi.

Sub'ektlar	Funksiyalari
Mahalliy davlat va boshqaruv idoralari	Innovatsion xizmatlarni qo'llab-quvvatlash, innovatsion xizmatlardan foydalanish
Akademik muassasalar	Kelgusida innovatsiyaga aylantirish uchun fundamental va tajriba asoslarni yaratish
Oliy o'quv yurtlari (OO'Y)	O'qitish va bilimlarni tarqatish OO'Y qoshidagi innovatsiya markazlari, biznes-inkubatorlar orqali innovatsiya faoliyatini olib borish
Tarmoq ITI konstruktorlik binolari	Yirik va kichik biznes korxonalari, boshqa buyurtmachilar, shuningdek o'z tashabbusi bilan amalga oshirilayotgan tadqiqotlar va ishlanmalar negizida innovatsion faoliyat olib borish
Kichik va o'rta innovatsion korxonalar	Murakkab bo'lmagan innovatsion ishlanmalarni olib borish va ta'minlash
Texnoparklar, innovatsiyamarkazlari	Kichik va o'rta innovatsion korxona va korxonalar uchun xizmatlar ko'rsatish. Yuqori texnologiyali va ilmiy sig'imga ega mahsulotlari marketingini ta'minlash
Kichik biznes sub'ektlari	Murakkab bo'lmagan innovatsion ishlanmalarni olib borishni ta'minlash. Innovatsiyalar va yangi texnologiyalarni o'zlashtirish, amaliyotga tatbiq etish
Yirik korxona va korxonalar	Yangi mahsulotlarni tijorat mahsulotlariga aylantirish, yangi innovatsion mahsulotlarni seriyali ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish, innovatsiyalar va yangi texnologiyalarni o'zlashtirish, amaliyotga tatbiq etish. Amaliy tadqiqotlar va ishlanmalar olib borish va moliyalashtirish
Konsalting firmalar	Innovatsiya faoliyati sub'ektlariga konsalting xizmatlarini ko'rsatish

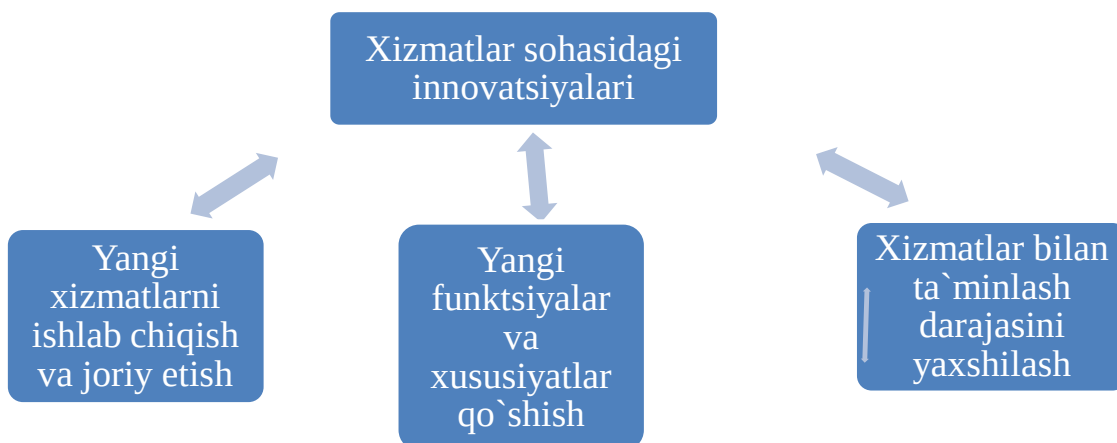

	Bozor infratuzilmasi	
	Marketing xizmatlari	
	Ta'lim xizmatlari	
	Turli tarmoqlar o'rtasida va ularning ichida resurslarni taqsimlash	
	Bo'sh pul mablag'larini jamlash	
	Moliya kredit xizmatlari	
	Huquqiy xizmatlar	
	Ilmiy-texnik xizmatlar	
	Axborot-konsal'ting xizmatlari	

8-mavzu: INNOVATSIYALARNING SOHALAR BO'YICHA TURLARI

Reja:

1. Xizmatlar sohasidagi innovatsiyalar.
2. Marketing innovatsiyalari.
3. Narxlarni shakllantirishdagi innovatsiyalar.
4. Tashkiliy va biznesni yoritishdagi innovatsiyalar.

9-mavzu: IQTISODIYOTDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN SAMARALI FOYDALANISH

Reja:

1. Iqtisodiyotda innovatsion texnologiyalarni ahamiyati.
2. Innovatsion texnologiyalar faoliyatini shakllantirish.
3. Innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish yo‘llari.

Texnologiyaning rivojlanish bosqichlari	Texnologiyalar transferi bosqichlari
Ilmiy-tadqiqotchilik ishlari bosqichlarini bajarish Texnologiyani amalga oshirish imkoniyatini tekshirish	Tadqiqot natijalarini e‘lon qilish Patent arizalari berish Anjuman va ko‘rgazmalarda qatnashish Ilmiy-tadqiqotchilik ishlari natijalariga egalikhuquqini sotish
Tajriba-konstruktorlik ishlari bosqichlarini bajarish Mahsulotni sinov namunasi Texnologiya prototipi Texnik jihatdan amalga oshirish imkoniyatini tasdiqlash	Texnologiyani amalga oshirish uchun kichik korxona tashkil etish Texnologiyani sotish
Texnologiyani maromiga etkazish Bozor namunalari yaratish Sinov tariqasidagi sotuvlar Servisni tashkil qilish Ruxsatnoma olish Sertifikatsiya	Mahsulotni ko‘paytirish (kichik seriyada) va sotish Foydalanuvchilarni o‘rgatish Dillerlarni o‘rgatish Servis Texnologiyani sotish Korxona aksiyalarini sotish Biznesni sotish
Sanoat texnologiyasi yaratish Ommaviy ishlab chiqarishni tashkil etish Mahsulotni sertifikatlash va ishlab chiqarish Diversifikatsiya	Mahsulot va xizmatlarni sotish Servis Texnologiyani sotish Korxona aksiyalarini sotish Biznesni sotish
Ishlab chiqarishni kengaytirish Mahsulotlarni ko‘paytirish Ishlab chiqarishni sertifikatlash Ishlab chiqarish va mahsulotni yangilash Diversifikatsiya	Mahsulot va xizmatlar sotish Servis xizmati Foydalanuvchilarni o‘rgatish Dillerlarni o‘rgatish Texnologiyani sotish Korxona aksiyalarini sotish Biznesni sotish

10-mavzu: INNOVATSION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH

Reja:

1. Innoatsion iqtisodiyotni rivojlantirishda xorijiy tajribalar.
2. Iqtisodiyoti yuqori darajada rivojlangan mamlakatlar tajribasi.
3. O'tish iqtisodiyoti mamlakatlari – MDH tajribasi.
4. Xorijiy davlatlardagi innovatsion klasterlarning rivojlanishi tahlili.

Qiyoslash mezonlari	Amerika modeli	G'arbiy Evropa modeli	Osiyo modeli	Lotin Amerikasi modeli	Rossiya model
Klaster tashkil etish maqsadi	Axborot tarqatish, marketing ishlarini yuritish, logistika masalalar	Innovatsion rivojlanishni avj oldirish maqsadida tarmoqli tuzilmalar	Subshartnoma asosida ishlab chiqarishni optimallashtirish innovatsion rivojlanish barqarorligi	Tor ixtisoslik yo'nalishlarda innovatsion jarayonlarni kuchaytirish	Tarmoqli tuzilmalarni rivojlantirish

11-mavzu: KORXONALARDA EKSPORT SALOHIYATNI OSHIRISHDA INNOVATION MARKETING TEXNOLOGIYALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH

Reja:

1. Innovatsion marketing texnologiyalarini o‘ziga xos xususiyatlari.
2. Eksportni amalga oshirishda tarmoq marketingi.
3. Eksport tovarlarni brendlashni ahamiyati.
4. Butun jahon intellektual mulk tashkiloti.

axborot – marketing texnologiyalari

SRM

integratsiyalashgan marketing texnologiyasi

brend texnologiyasi

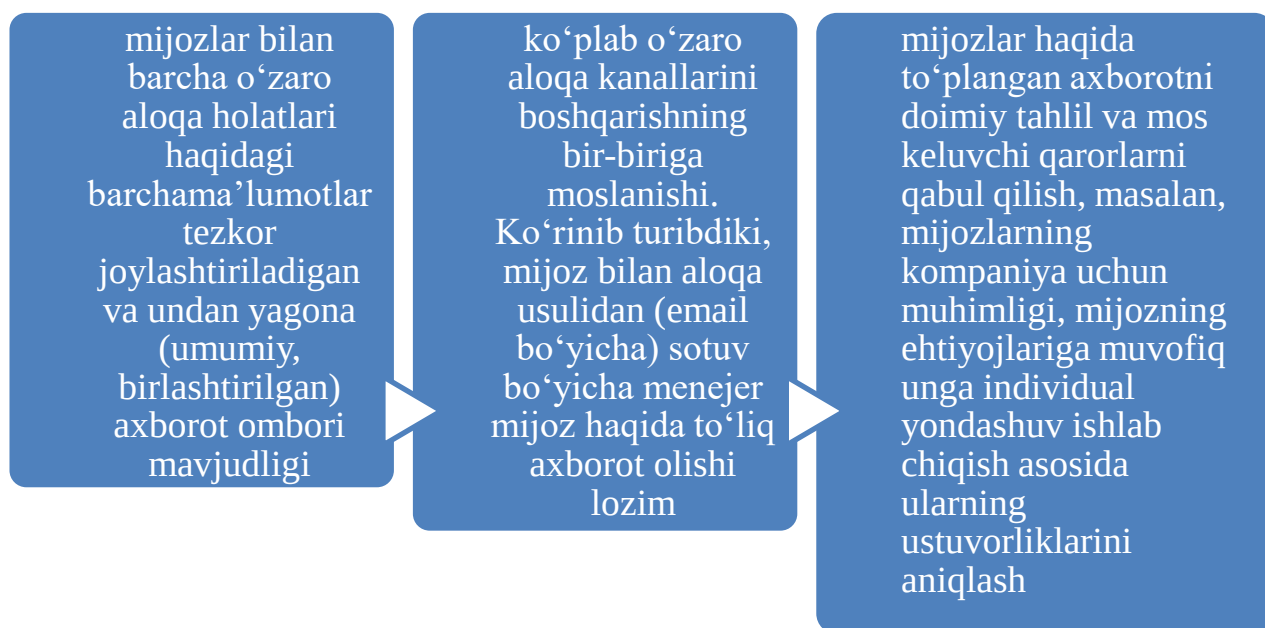
tarmoqlimarketing texnologiyasi

merchendayzing marketing texnologiyasi

virusli marketing texnologiyasi

kross marketing texnologiyasi

mobil marketing texnologiyalari

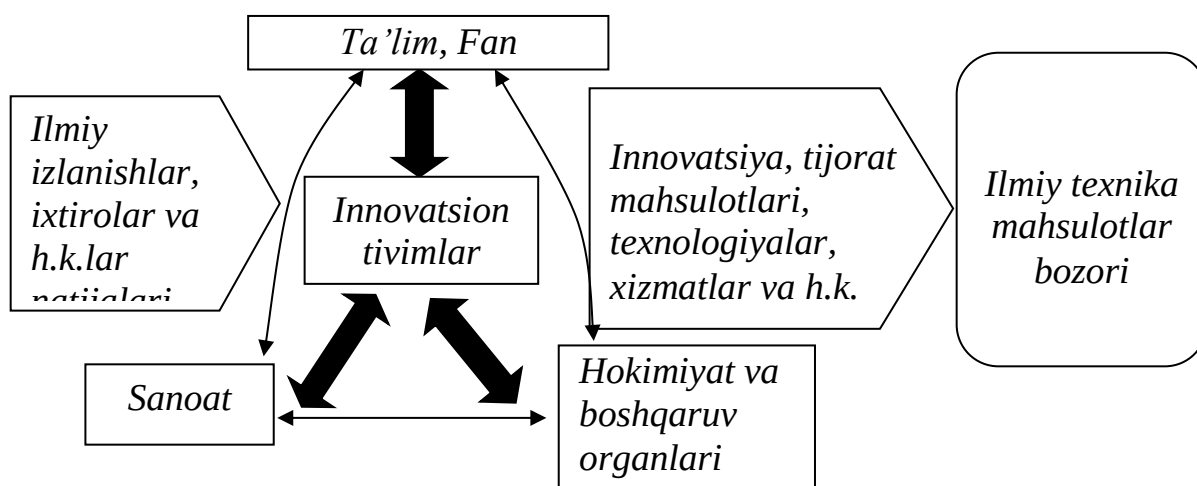

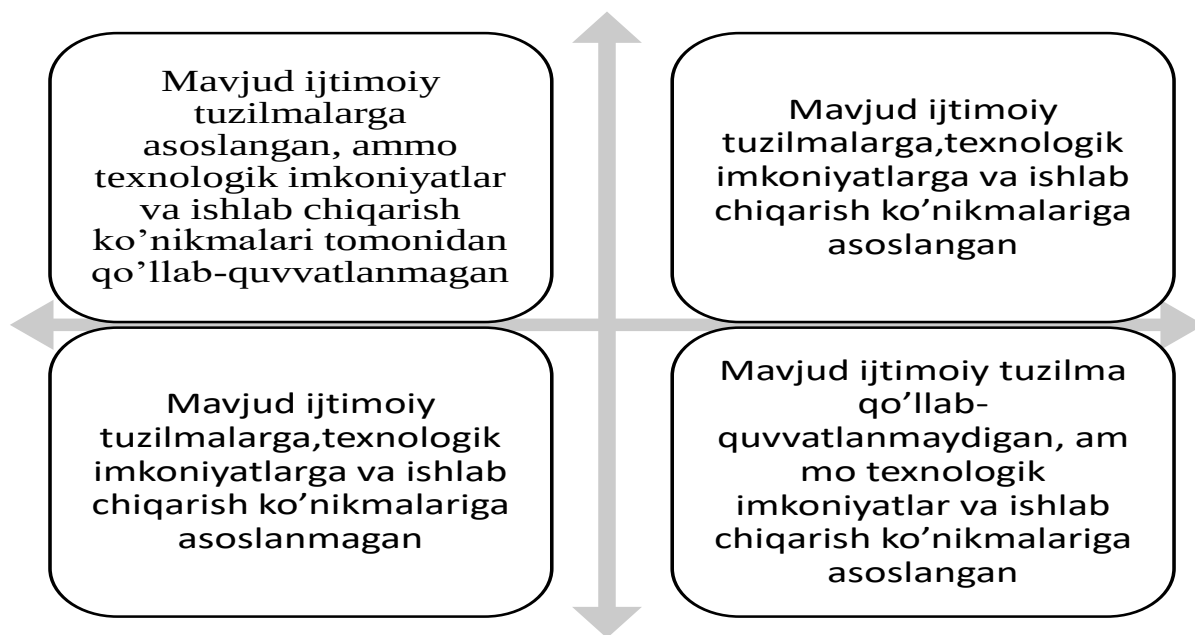
12-mavzu: O`zbekiston milliy innovatsion tizimi

Reja:

1. O`zbekiston milliy innovatsion tizimi va uning ahamiyati.
2. Fan, ta`lim va ishlab chiqarish integratsiyasi.
3. O`zbekistonning jahon bozoridagi fan sig`imi yoqori mahsulotlardagi roli va o`rni.
4. O`zbekiston Respublikasida texnologik innovatsiyalar.

Ko'rsatkichlar	2014	2015	2016	2017
Mehnat unumdorligining o'sish sur'atlari, o'tgan yilga nisbatan %da	97,2	99,0	105,6	105,6
Mashina va asbob-uskunalarining eskirish darajasi, %	52,7	52,4	50,9	50,5
Asosiy vositalarning yangilanish darajasi, %	17,1	12,6	18,9	12,9
Mashina va asbob-uskunalarini yangilanish muddati, yil	7,0	11,0	7,0	9,0
Mashina va asbob-uskunalarini chiqib ketish darajasi, %	1,1	3,2	6,3	2,8

13-mavzu: INTELLEKTUAL KAPITAL, INTELLEKTUAL MULKNI SHAKLLANTIRISH VA BOSHQARISH

Reja:

1. O'zbekiston Respublikasining intellektual mulk sohasidagi strategiyasi.
2. Patent huquqining rivojlanish tarixi.
3. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida intellektual mulkni O'zbekistonda muhofazalash.
4. Butun jahon intellektual mulk tashkiloti.

1. Xizmat tavsifi (pasporti)

1.1. Xizmat nomi

Interaktiv davlat xizmatlari yagona portali orqali “Ixtiroga patent olish” (matnda bundan keyin- davlat xizmati)
Xizmat natijasi ixtiroga patent olishdan iborat.

1.2 Xizmatni ko’rsatadigan tashkilotlar va blanklarni olish joyi

Arizalarni qabul qilishni O’zbekiston Respublikasi Intellektual mulk Agentligi amalga oshiradi.
Manzil: O’zbekiston Respublikasi, 100000, Toshkent sh., Mustaqillik sh/k, 59.
Telefonlar: +998(71) 252-50-33, +998 (71) 232-50-33
Veb-sayt: www.ima.uz
E-mail: info@ima.uz

1.3 Huquqiy asoslar

1. O’zbekiston Respublikasining Fuqarolik Kodeksi, 1997 yil 1 mart, № 257-1
2. O’zbekiston Respublikasining “Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to’g’risida”gi Qonuni;
3. Ixtiroga O’zbekiston Respublikasi patentini berish uchun talabnoma tuzish, topshirish va ko’rib chiqish qoidalari;

1.4 Xizmatdan foydalanuvchilar

Yagona portalda ro’yxatdan o’tgan barcha yuridik va jismoniy shaxslar

1.5 Bajarish muddati

Xizmat 3-5 yil davomida taqdim etiladi

1.6. Tasdiqlovchi hujjatni berish muddati

Intellektual mulk Agentligi bir ish kuni davomida talabnoma kelib tushganligini tasdiqlaydi

Bloomberg innovatsion indeksi 2017

2017	2016	mamlakatlar	Umumiy natijasi
1.	1.	Janubiy Koreya	89,00
2.	3.	Shvetsiya	83,98
3.	2.	Germaniya	83,92
4.	5.	Shvetsariya	83,64
5.	7.	Finlandiya	83,26
6.	6.	Singapur	83,22
7.	4.	Yaponiya	82,64
8.	9.	Denmark	81,93
9.	8.	AQSH	81,44
10.	11.	Isroil	81,23

Rossiya 65,24(26-o'rin), Turkiya 57,11(37-o'rin),
Qozog'iston 45,56 (48-o'rin).

14-mavzu: ILMIY KASHFIYOTLAR, IXTIROLAR VA LITSENZIYALASH

Reja:

- 1.“Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni.
2. Ilmiy kashfiyotlar. Kashfiyot obektlari. Kashfiyotni aniqlash tartiblari.
- 3.Sanoat mulki ob'ektining huquq sub'ektlari.
- 4.Patent berish haqidagi talabnomani ekspertizadan o'tkazish.

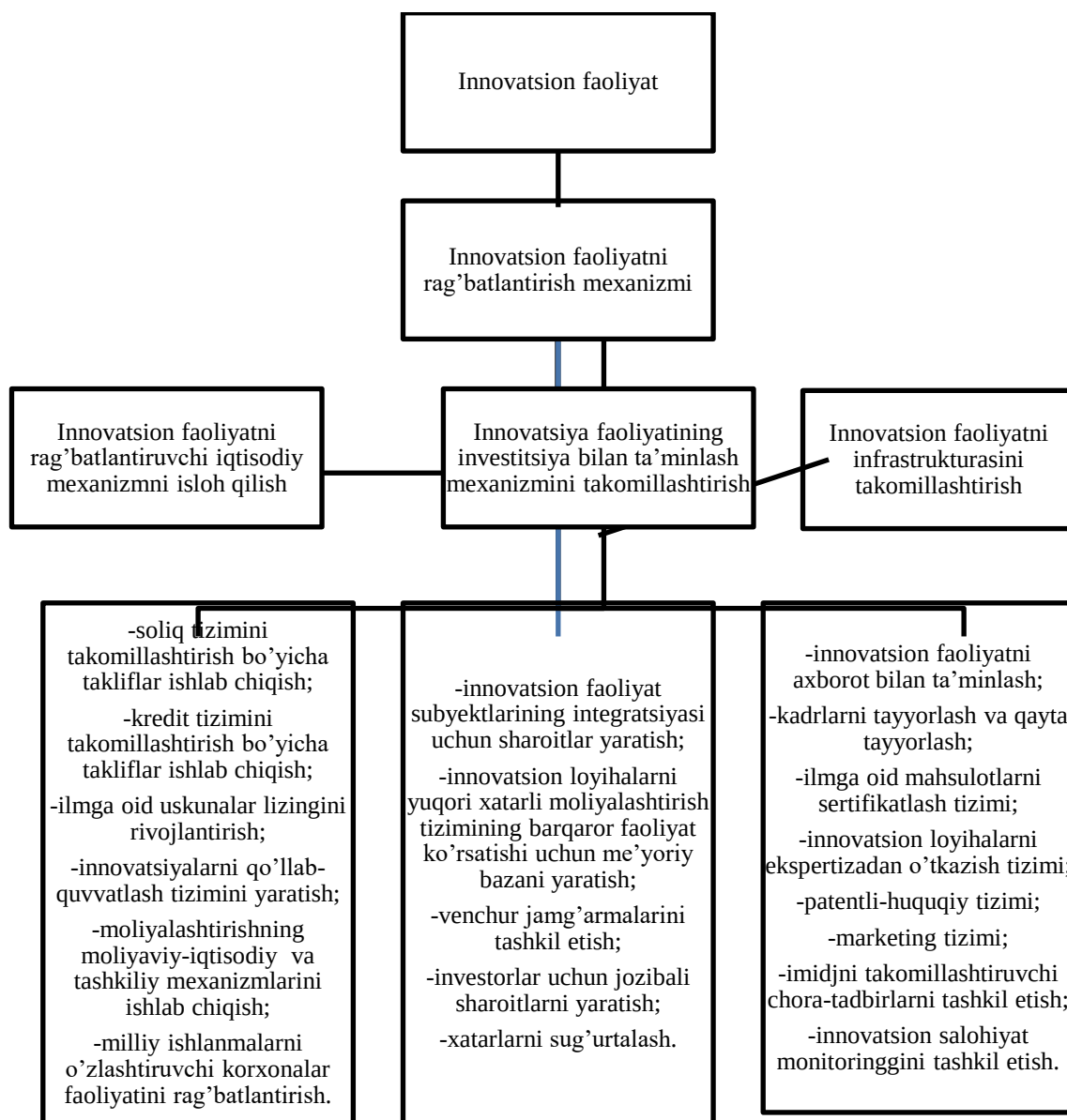
<i>№</i>	<i>Ixtiro haqidagi talabnoma quyidagilarni o`z ichiga oladi</i>	<i>Foydali model haqidagi talabnoma quyidagilarni o`z ichiga oladi</i>	<i>Sanoat namunasi haqidagi talabnoma quyidagilarni o`z ichiga oladi</i>
1.	Ixtironing muallifi (hammuallifi) va kimning nomiga patent berish so`ralayotgan bo`lsa, ana shu shaxs, shuningdek ularning turar joyi yoki joylashgan manzili ko`rsatilgan patent berish haqidagi arizani	Foydali modelning muallifi (hammuallifi) va kimning nomiga patent berish so`ralayotgan bo`lsa, ana shu shaxs, shuningdek ularning turar joyi yoki joylashgan manzili ko`rsatilgan patent berish haqidagi arizani	Sanoat namunasining muallifi (hammuallifi) va kimning nomiga patent berish so`ralayotgan bo`lsa, ana shu shaxs, shuningdek ularning turar joyi yoki joylashgan manzili ko`rsatilgan patent berish haqidagi arizani
2.	Ixtironi uni amalga oshirish uchun etarli darajada to`liq ochib berilgan tavsifni	Foydali modelni uni amalga oshirish uchun etarli darajada to`liq ochib berilgan tavsifni	Buyomning tashqi ko`rinishi haqida to`la-to`kis, bor tafsiloti bilan tasavvur qilish imkonini beruvchi buyom aks ettirilgan tasvirlar turkumini, rasmni
3.	Ixtironing mohiyatini ifodalovchi hamda uning tavsifiga to`la muvofiq bo`lgan formulasini	Foydali modelning mohiyatini ifodalovchi hamda uning tavsifiga to`la muvofiq bo`lgan formulasini	Agar sanoat namunasining mohiyatini ochib berish uchun zarur bo`lsa, buyom umumiy ko`rinishining chizmasi, ergonomik sxemasi, konfeksion xaritasini
4.	Agar ixtironing mohiyatini tushunish uchun zarur bo`lsa, chizmalar va boshqa materiallarni	Agar foydali modelning mohiyatini tushunish uchun zarur bo`lsa, chizmalar va boshqa materiallarni	Sanoat namunasining undagi muhim belgilar majmuini aks ettirgan tavsifi

Kashfiyotni aniqlash bosqichlari	Amalga oshiriladigan ishlar
<i>1-bosqich</i>	Asos qidiruv tadqiqotni ilmiy-amaliy injenerlik tadqiqotdan ajratish lozim. Tadqiqotning obekti tabiiy yoki texnik bo`lishi mumkin va uni tartibli amalga oshirish kerak.
<i>2-bosqich</i>	Kashfiyot predmeti hodisa, xossa, qonuniylikni oldindan belgilash.
<i>3-bosqich</i>	Kashfiyot shakliga muvofiq kashfiyot predmeti qat`iy shakllantiriladi.
<i>4-bosqich</i>	Bunda ilmiy qoidalar jamoatchilik tomonidan muhokama qilinadi.

15-mavzu: INNOVATSION IQTISODIYOTDA MENEJMENT STRATEGIYALARI

Reja:

1. Zamonaviy innovatsion strategiyalar va innovatsiyalar marketingi
2. Innovatsion marketingni shakllantirishning kontseptual asoslari.
3. Ilmiy tadqiqot, ishlanma va texnologiyalarni natijalarini tijoratlashuvi strategiyasini ishlab chiqishda maqsadli bozor tahlili.
4. Yangi mahsulot va texnologiyalarni bozorga kirish strategiyasi.
5. Yuqori texnologik mahsulotlarning marketing xususiyatlari.

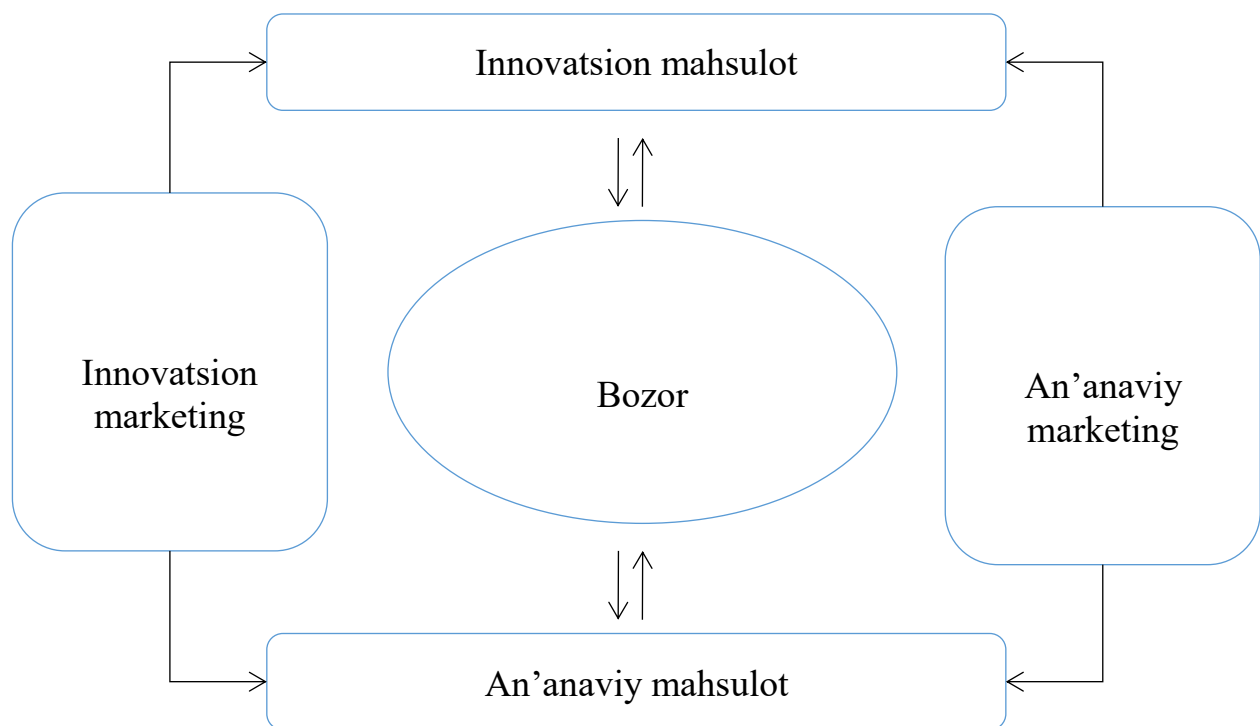

16-mavzu: INNOVATSION MARKETING FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH

Reja:

1. Innovatsion marketing faoliyatini ahamiyati.
2. Innovatsion marketingni o'ziga xos jihatlari.
3. Innovatsion marketing faoliyatini takomillashtirish.

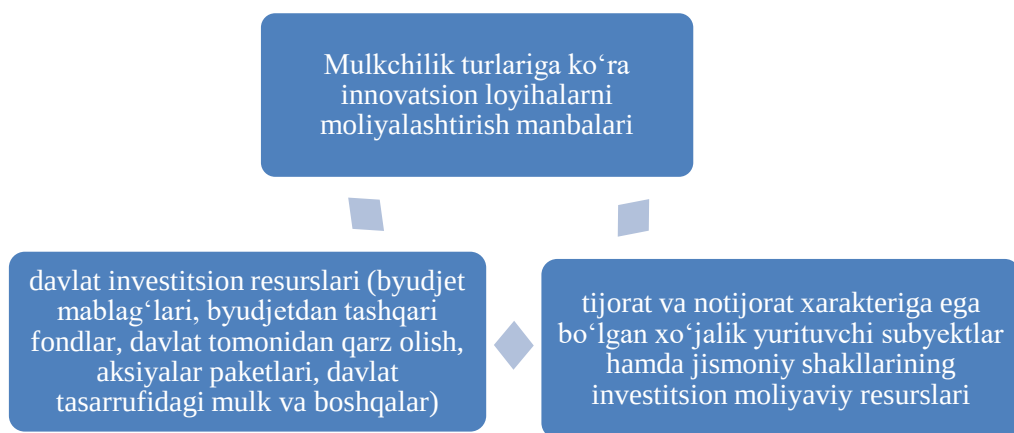
Muvaffaqiyat omili	%
Mahsulotning bozor talabiga moslashganligi	8
Mahsulotning firma imkoniyatlariga muvofiqligi	5
Mahsulotning texnologik ustunliklari	6
Yangi mahsulotlarning firma rahbariyati tomonidan qo'llab-quvvatlanishi	2
Yangi modellar tanlashda baholash jarayonlaridan foydalanish	5
Qulay raqobat muhiti	2
Tashkiliy tuzimaning yangi mahsulot ishlab chiqish vazifalariga muvofiqligi	4

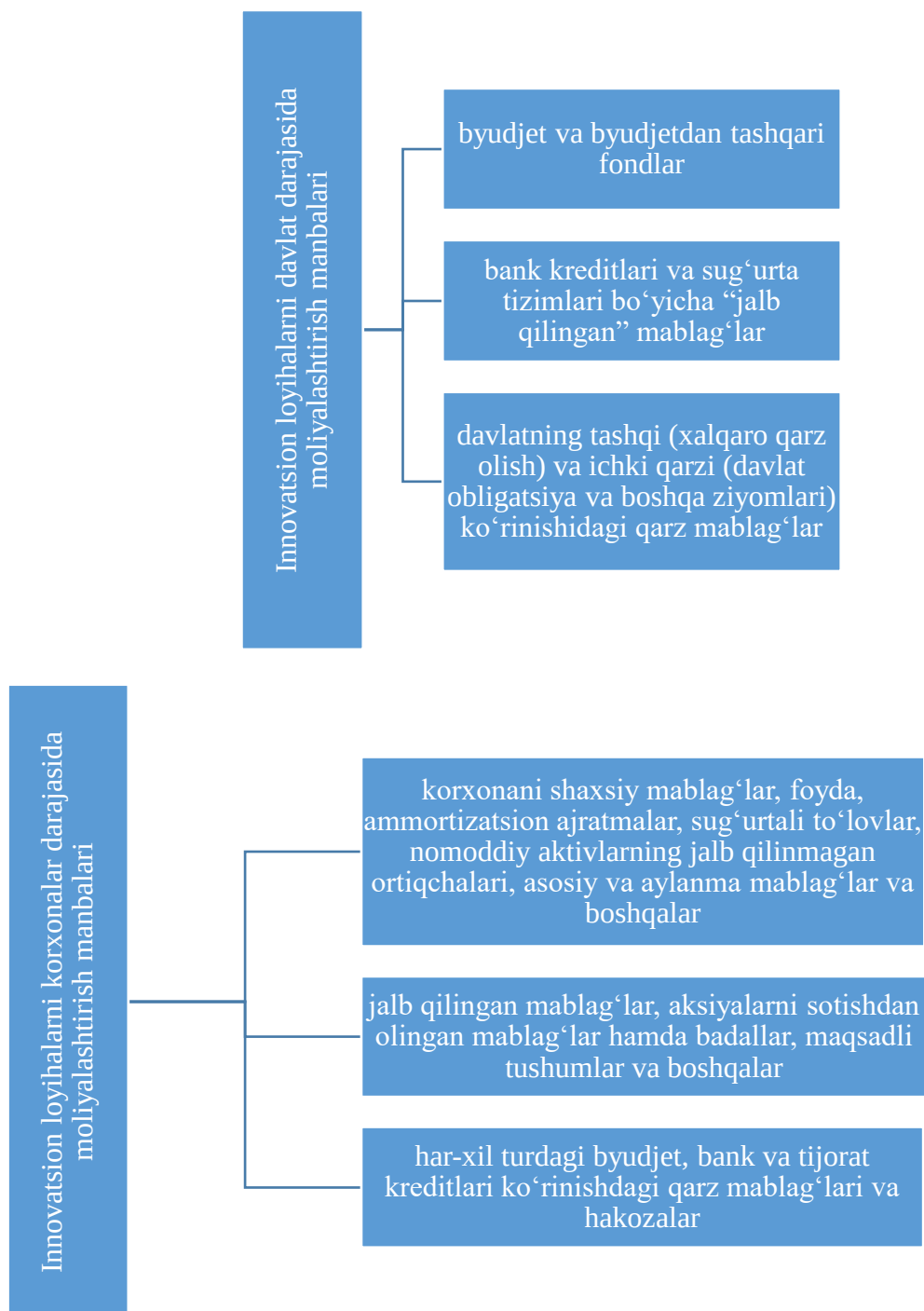

17-mavzu: INNOVATSION LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH TIZIMI

Reja:

1. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish tizimining ahamiyati.
2. Innovatsion dastur.
3. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish manbalari.

18-mavzu: IQTISODIYOTDA INNOVATSION KLASTERLARNI SHAKLLANTIRISH ZARURIYATI

Reja:

1. Innovatsion texnologiyalarni amalga oshirishda klaster usullarni qo'llashni ahamiyati.
2. Innovatsion faoliyatni klaster usulida qo'llashda uni davlat tomonidan boshqarish.
3. Innovatsion klasterlarni rag'batlantirish yo'llari.

milliy havfsizlikni ta'minlash

iqtisodiy barqarorlikka erishish, iqtisodiyotning imkoniyatlarini kengaytirish va umumiy quvvatini oshirish

sanoatni texnologik qayta jixozlash, jahon bozorida mamlakatimiz tovar va xizmatlari raqobatbardoshligini oshirish

tabiiy resurslarni asrash va ulardan oqilona foydalanish, atrof-muhit muammolarini hal qilish

aholining ijtimoiy muammolarini hal qilish, munosib turmush tarzini ta'minlash, sog'liqni saqlash va ta'lim olish uchun imkoniyatlar yaratish

oziq-ovqat, xomashyo, material va energiyaga bo'lgan milliy ehtiyojlarni kafolatli ta'minlash

ilmiy va muhandis texnik xodimlar, shuningdek, innovatsion faoliyatning joriy muammolarini echishda talab qilinuvchi malakali kadrlar uchun ta'lim va o'qitish tuzilmalari

tadqiqot va loyihalarning bajarilishini nazorat qiluvchi hamda ularning sanoat sektori bilan o'zaro aloqalarini muvofiqlashtiruvchi tashkilotlar

mahsulot va xizmatlarga talabni va ularning tarqalishini o'rganish bilan shug'ullanuvchi konsalting tashkilotlari

ilmiy-texnik axborot xizmatlari — ular istiqbolli loyihalar haqida ma'lumot to'plash, tayyorlash va tarqatish bilan shug'ullanadi

iste'molchilar va mahsulotni sotish masalalari bilan shug'ullanuvchi professionallarni birlashtiruvchi bozor strukturalari

Fanga doir video ma'ruzalar, video roliklar

<https://www.youtube.com/watch?v=sR-qL7QdVZQ> Philip Kotler: Marketing
<https://www.youtube.com/watch?v=hZLMv5aexto4> Principles of Marketing

Strategy

<https://www.youtube.com/watch?v=H8aZr-Ula1w> Marketing Mix: Pricing

Strategies

<https://www.youtube.com/watch?v=XBmWEduod5k> Pricing Strategies

<https://www.youtube.com/watch?v=GZgFdPWtVGYP> Promotion

<https://www.youtube.com/watch?v=ys7zx1Vc9po> The Seven Ps of the Marketing

Mix: Marketing Strategies

<https://www.youtube.com/watch?v=H8FANR-2u2Q> Strategic Planning: SWOT
& TOWS Analysis

<https://www.youtube.com/watch?v=qbyb0ht-dsk> McDonalds SWOT

<https://www.youtube.com/watch?v=mCdcdf-b8AU> PEST Analysis

<https://www.youtube.com/watch?v=Zq391bgs6h0> - What is Market Research?

An Informative Presentation.

<https://www.youtube.com/watch?v=sdQfId91Y0g> - Ethical Behavior in
Marketing

https://www.youtube.com/watch?v=n_L4tBP_KFQ - Market Segmentation:
Geographic, Demographic, Psychographic & More - Study.com

<https://www.youtube.com/watch?v=IyjDjr33wAQ> - Live affiliate marketing case
study

https://www.youtube.com/watch?v=2Zwlb_lQ23I - Market Feasibility Study:
More Important Than a Business Plan

<https://www.youtube.com/watch?v=b0hle7pVLmM> How to Create a Digital
Marketing Strategy - A Silverstone Case Study

<https://www.youtube.com/watch?v=ZzPjSqvm9P8> Infragistics Marketing
Dashboard Case Study

<https://www.youtube.com/watch?v=laTzwz08M94> Market segmentation: a case
study

<https://www.youtube.com/watch?v=bqaEhW3xOCk> Market Orientation and
Sales Orientation

<https://www.youtube.com/watch?v=IggKinwxbZ4> Part 5: Marketing, Community
and Apps Case Study featuring Coca-Cola - Salesforce World Tour Chicago

<https://www.youtube.com/watch?v=z-9Yxo02hRk> Case Study 2016: When
Content Marketing Meets SEO

<https://www.youtube.com/watch?v=lcoLoIyGw7I> Nike Marketing Strategy |
Successful Marketing #1

https://www.youtube.com/watch?v=9_XWp5fnXKc What is Marketing & Brand
Strategy?

<https://www.youtube.com/watch?v=CjieRgtjvlc> Eno Mobile Marketing Case
Study: 70% Increase in Product Sales

<https://www.youtube.com/watch?v=No67z1C4HPw>Heineken India - Viral Campaign 2013

<https://www.youtube.com/watch?v=-cvv1oC-ZaM>Guerrilla Marketing - Coca-Cola Dancing Vending Machine

---

**DAVRIY MUSTAQIL TA'LIMGA OID
TOPSHIRIQLAR**

MUSTAQIL TA'LIMGA OID TOPSHIRIQLAR

1. Innovatsion faoliyatni bugungi infratuzilmasi.
2. Innovatsion bozor tuzilmasi va uning yangi texnologiyalar rivojlanishiga ta'siri .
3. Endogen o'sish nazariyasi va kapital jamlanishga ta'siri.
4. Bilimlar diffuziyasi.
5. Texnologiyalar ko'rinishidagi innovatsiyalar va ularni samaradorligi.
6. Innovatsiyalarni amalga oshirishda tanlovlarni ahamiyati.
7. Intellektual kapital, intellektual mulkni shakllantirish va boshqarish.
8. Texnologiyalar konsortsumning innovatsiyalarga ta'siri.
9. O'zbekistonda patent huquqini rivojlantirish tarixi.
10. Butun jahon intellektual mulk tashkiloti.
11. O'zbekiston Respublikasida ilmiy kashfiyotlarni muhofazalash yo'llari.
12. Sanoat na'munasini patentga layoqatlilik shartlari.
13. Sanoat tovar belgilarini turlari va ularga talabnomalar tuzish.
14. Ilmiy tadqiqot, ishlanmalar va texnologiyalarni natijalarini tijoratlashtirish bosqichlari.
15. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish tizimi.
16. Innovatsion dasturlar va ularni amalga oshirish.
17. Jarayon innovatsiyalarini shakllantirish va rivojlantirish usullari.
18. Innovatsiya strategiyalarini ishlab chiqish yo'llari.
19. Innovatsion jarayonlarda klaster usullaridan foydalanish.
20. Innovatsion sohada kadrlarni boshqarish tizimi.
21. Innovatsion loyihalar portfelini shakllantirish.
22. Zamonaviy innovatsion strategiyalar va innovatsiyalar marketingi.
23. Innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishda xorij tajribasi.
24. Innovatsion faoliyatni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimi.
25. Patent, litsenziya va sertifikatlar olish uchun shartnomalar tuzish.
26. Sanoat tarmoqlarini rivojlantirishda innovatsion loyihalarning ahamiyati.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

QO'LLANILADIGAN PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARI SHARHI

QO'LLANILADIGAN PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARI SHARHI

1. Ma'ruza mashg'ulotlarning tashkil etishning asosiy shakllari

Ma'ruza mashg'uloti – OO'YUda o'qitishni tashkil etishning etakchi shakli hisoblanadi, bilimlarni birlamchi egallashga yo'naltirilgan.

Ma'ruzani asosiy belgilanishi – o'qitishni nazariy asosini ta'minlab berish, o'quv faoliyatga va aniq o'quv fanga qiziqishni rivojlantirish, kursantlarga o'quv kursi ustidan mustaqil ishlash uchun orientirlarni shakllantirish.

Ma'ruza materiallarining mazmuni va hajmiga talablar

Ma'ruza materiallarining *mazmuni* quyidagi mezonlarga javob berishi lozim:

- yangilik, ilmiylik, asoslilik va axborot uchun belgilanganlik;
- aniq, ishonchli misol, fakt, asosnoma va ilmiy dalillarning mavjudligi;
- faktga asoslangan (statistik va v.h.) materiallarni ko'p emasligi.

Ma'ruza materiallarining *hajmi* rejalashtirilgan mavzuni yoritish uchun etarli bo'lishi kerak.

Ma'ruzalar turlari vaularga xos xususiyatlar

O'quv mashg'ulotning maqsadi	Ma'ruza turi, uning o'ziga xos xususiyatlari
<i>Kirish ma'ruzasi</i>	
Fan doirasida o'quv axborotini o'zlashtirish bo'yicha talabalar harakatining yo'naltiruvchi asosini ta'minlash.	Ta'lim berish tuzilishida motivatsion bosqich hisoblanadi. Uning vazifasi – o'quv fani mazmuni, uning o'quv jarayonidagi o'rni va kelgusidagi tezkor-xizmat faoliyatdagi ahamiyati to'g'risida dastlabki tasavvurlarni berish, talabalarni ishlash tizimida yo'naltirish, oldinda turgan mustaqil ishning uslubiyoti va tashkillashtirishi bilan tanishtirish, hisobot berish vaqti va baholashni aniqlashtirish.
<i>Axborotli ma'ruza</i>	
O'quv mavzu bo'yicha tasavvurni shakllantirish	Bu an'anaviy ma'ruza turi: ma'ruza rejasiga muvofiq o'quv materialini monologik tarzda izchillikda bayon etish.
<i>Muammoli ma'ruza</i>	

O'quv mashg'ulotning maqsadi	Ma'ruza turi, uning o'ziga xos xususiyatlari
Muammoni belgilash va uni echimini topishni tashkillashtirish/an'anaviy va zamonaviy nuqtai nazarlarni jamlash va tahlil qilish va v.h. orqali o'quv mavzusi bo'yicha tasavvurni/ bilimlarni shakllantirish.	YAngi bilimlar savol/vazifa/vaziyatlarning muammoligi orqali kiritiladi. Bu jarayonda talabalarning bilishi o'qituvchi bilan hamkorligiga va dialogiga asoslanadi, hamda izlanuvchilik faoliyatiga yaqinlashadi.
<i>Ko'rgazma ma'ruza</i>	
O'TVdan keng foydalanish orqali o'quv mavzusi bo'yicha tasavvurni/ bilimlarni shakllantirish.	Bunday ma'ruzani o'qish, ko'rib chiqilayotgan ko'rgazmali materiallarni ochib berishga va qisqacha sharhlashga olib keladi.
<i>Binar ma'ruza</i>	
Talabalarga munozara madaniyatini, muammoni hamkorlikda echishni namoyish etish orqali o'quv mavzusi bo'yicha tasavvurni/ bilimlarni shakllantirish.	Bunday ma'ruzani o'qish ikki o'qituvchi/2-maktabning ilmiy vakillari/olim va amaliyotchi/o'qituvchi va talabalarning dialogini o'zida namoyon etadi.
<i>Anjuman-ma'ruza</i>	
O'quv axborotni izlash, tanlash va bayon etish jarayonida talabalarning faol ishtiroklarida yoritib berish orqali o'quv mavzusi bo'yicha tasavvurni/ bilimlarni shakllantirish.	Oldindan belgilangan muammo va uni har tomonlama yoritib berish nazarda tutilgan ma'ruzalar tizimi (5-10 daq. davomiyligida) bilan, ilmiy-amaliy mashg'ulot ko'rinishida o'tkaziladi. Mashg'ulot yakunida o'qituvchi mustaqil ish va so'zga chiqishlarga yakun yasaydi, axborotni to'ldiradi/aniqlik kiritadi, asosiy xulosalarni ifodalaydi.
<i>Umumlashtiruvchi ma'ruza</i>	
Bilimlarni batafsil yoritish va aniqlashtirishlarsiz tizimlashtirish.	Ma'ruzada bayon etilayotgan nazariy holatlarning negizini kursning yoki katta bo'limlarning ilmiy-tushunchali va kontseptual asosi tashkil etadi.
<i>Maslahatli-ma'ruza</i>	
Bilimlarni chuqurlashtirish, tizimlashtirish.	Turlicha stsensariy bo'yicha o'tishi mumkin. 1. "Savol-javoblar"- o'qituvchi bo'lim yoki to'liq kurs bo'yicha talabalar savollariga javob beradi. 2. "Savol-javoblar-munozaralar": o'qituvchi nafaqat savollarga javob beradi, balki javoblarni izlashni ham tashkillashtiradi.

O'quv mashg'ulotning maqsadi	Ma'ruza turi, uning o'ziga xos xususiyatlari
<i>Yakuniy ma'ruza</i>	
Bilimlarni batafsil yoritish va aniqlashtirishlarsiz tizimlashtirish.	Kursni o'rganishni yakunlaydi, butun davr mobaynida o'tilganlarni umumlashtiradi. Yakuniy ma'ruzada o'qituvchi kursning asosiy g'oyalarini ajratadi, kelgusidagi tezkor-xizmat faoliyatda va boshqa fanlarni o'rganishda olgan bilimlarni qanday qo'llash yo'llarini ko'rsatadi, fan bo'yicha yakuniy nazorat xususiyatini tushuntiradi, yakuniy nazorat variantlarining murakab savollarini tushuntiradi.

2. Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etishning asosiy shakllari

Amaliy mashg'ulot:

- o'quvchilarni o'qituvchi bilan va o'zaro faol suhbatga kirishishiga yo'naltirilgan,
- nazariy bilimlarni amaliy faoliyatda amalga oshirish uchun sharoitni ta'minlovchi,
- olingan bilimlarni amaliy foydalanish imkoniyatlarini muhokama qilishga mo'ljallangan mashg'ulotning o'qitish shakli.

Amaliy mashg'ulotning mazmuniga quyiladigan talablar

- muhokamaga munozarali savollar olib chiqiladi;
- muhokama qilinuvchi savollar ilm-fanning erishgan zamonaviy yutuqlari tomoni bilan ko'rib chiqiladi;
- nazariya va amaliyotni uzviy birligi ochib beriladi;
- muhokama qilinuvchi materialning talabalarning bo'lg'usi kasbiy faoliyati bilan aloqasi ta'minlanadi;
- ko'rib chiqilayotgan material adabiyotda mavjud emas yoki material, qisman bayon etilgan.

Amaliy mashg'ulotlar turlari va ularga xos xususiyatlari

Amaliy mashg'ulot turi	Amaliy mashg'ulot shakli, uning o'ziga xos xususiyatlari
<i>Talabalarining nazariy bilimlarini tizimlashtirish/ tuzilmaga keltirish/ mustahkamlash/ kengaytirish:</i>	<i>Keng ko'lamli suhbat.</i> Hamma uchun umumiy bo'lgan tavsiya etilayotgan majburiy va qo'shimcha adabiyotlar bilan mashg'ulotning har bir reja savollariga talabalarni tayyorgarligini nazarda tutadi. Faollashtirishni barcha vositalarini qo'llash bilan: so'zga chiquvchiga va barcha guruhga yaxshi o'ylab tuzilgan aniq ifodalangan

- metodologik nuqtai nazaridan eng muhim va o'ziga xos fan mavzularining yaxshi o'rganish. - tushunish va o'zlashtirish uchun murakkab bo'lgan mavzu savollarini batafsil o'rganish. - kasbiy tayyorgarlik sifatini aniqlovchi, alohida asosiy bo'lgan mavzularni batafsil o'rganish.	savollar, so'zga chiquvchi talabalarni kuchli va kuchsiz tomonlariga talbalar diqqatlarini qarata olish, talabalar diqqati va qiziqishini, ish jarayonida ochib berilayotgan, yangi tomonlarga o'sha vaqtni o'zida ajratib ko'rsatish va boshqalar asosida ko'pchilik talabalarni savollarni muhokama qilishga jalb qilish imkonini beradi. Keng ko'lamli suhbat ba'zi savollar bo'yicha alohida talabalarni avvaldan rejalashtirilgan qo'shimcha ravishda so'zga chiqishlarini istisno qilmaydi, balki, taxmin qiladi. Biroq bunday ma'lumotlar muhokama uchun asos bo'lmaydi, balki muhokama qilingan savollar uchun to'ldiruvchi bo'ladi. <i>Ma'ruza va referatlar muhokamasi.</i> Muhokamaga 12—15 daqiqa davomiyligidagi 2-3 ma'ruzadan ko'p bo'lmagan ma'ruzalar olib chiqiladi. Ba'zida qo'shimcha ma'ruzachi va opponentlar (muxoliflar) belgilanadi. Oxirgi chiquvchilar mazmunni qaytarmaslik uchun, ma'ruza matni bilan tanishadilar. Biroq ko'p hollarda, ma'ruzachi va opponentlar, qo'shimcha ma'ruzachilardan tashqari, hech kim seminarga jiddiy tayyorlanmaydi. So'zga chiquvchilarni o'zlari ham faqat bir savolni o'rganadilar. SHu bilan birga, odatiy seminar ishiga "quruq nazariyalik" elementini kiritib, bunday mashg'ulotlar talabalarda ba'zi qiziqishlarni uyg'otadi. Talabalarni har birini qo'shimcha ma'ruzachi yoki opponent sifatida tayyorlanib kelishga o'rgatish juda muhim hisoblanadi. Referatli ma'ruzalarni yakuniy seminarda, uning asosiy savollari avvaldan muhokama qilib bo'lingan, katta bir mavzu bo'yicha ko'rib chiqish maqsadga muvofiq bo'ladi. <i>Press-konferentsiya.</i> Qisqa so'zga chiqishdan so'ng birinchi savol bo'yicha ma'ruzachiga (agarda ma'ruzalar bir qator talabalarga berilgan bo'lsa, o'qituvchining o'zi ulardan biriga so'z beradi) so'z beriladi. SHundan so'ng har bir talaba ma'ruza mavzusi bo'yicha unga savol berishi lozim. Savol va javoblar seminarining markaziy qismini tashkil etadi. Qancha ko'p jiddiy tayyorgarlik ko'rilsa, savollar shunchalik chuqur va mahoratli beriladi. Savollarga avval ma'ruzachi javob beradi, so'ngra u yoki boshqalar bo'yicha istagan bir talaba o'z fikrini bildirishi mumkin. Bunday holatlarda qo'shimcha

<i>Ilm-fanningalohida xususiy muammolarini chuqurroq ishlab chiqish.</i>	ma'ruzachilar, agarda shundaylar belgilangan bo'lsa, faol bo'ladilar. O'qituvchi har bir muhokama qilinayotgan savol bo'yicha, yoki seminar yakunida o'z xulosasini qiladi. <i>O'zaro o'qish.</i> Tushunish va o'zlashtirish uchun eng ko'p murakkablikdagi savollarni o'rganish asosiy maqsadga ega bo'lgan, seminar. Seminar mobaynida talabalarni o'zaro o'qishga yo'naltirish muhim hisoblanadi: har kichik-guruhga mavzuning bir savoli beriladi, bu bo'yicha ular ishlaydilar va bunga asos (ekspert varaqlar – savolni yoritish rejasi, tayyorlangan ma'lumotlarni vizual taqdim etish bo'yicha tavsiyalar) beriladi. Ekspert guruhlarining ish natijalari taqdimotidan so'ng o'qituvchi xulosalar qiladi. <i>Yumoloq (yozma /og'zaki) stol.</i> O'tgan mavzu bo'yicha bilimlarni chiqurlashtirish va aniqlashtirish, bor bilimlarni safarbar qilish va har xil vaziyatlarda ularni qo'llash, o'z fikrlarini qisqa va asoslangan xolda bayon qilish ko'nikmalarini rivojlantirish asosiy maqsadga ega bo'lgan, seminar. Har xil stsenariylar bo'yicha o'tkazilishi mumkin. 1. «YOzma yumoloq stol» - talabaning savoli / echimi topilishi kerak bo'lgan g'oya yozilgan varaq, doira bo'yicha uzatiladi va har bir ishtirokchi o'z mulohazalarini qo'shadi. 2. «Og'zaki yumoloq stol» - har bir talaba qo'yilgan savolning javobiga o'z qo'shimchalarini kiritadi / oldingi ishtirokchi tomonidan taklif qilingan g'oyani qo'llab-quvvatlaydi va rivojlantiradi. <i>Spetsseminar.</i> Bakalavriyatning 4 kursida, magistraturada o'tkaziladi. Ilmiy mavzu bo'yicha yosh tadqiqotchilarni muloqat maktabini ifodalaydi. Spetsseminar vaqtida talabalarining guruhlarda ishlashga va uni baholashga, ilmiy tadqiqotlar usullaridan foydalanishga intilishlari katta rol o'ynaydi. Spetsseminarning yakuniy mashg'ulotida o'qituvchi, qoidaga ko'ra, seminarlarni va talabalarining ilmiy ishlarini muhokama qilingan muammolarni kelgusida tadqiqotlar qilish istiqbollarini va talabalarni ularda ishtiroq etish imkoniyatini ochib umumlashtiradi.

Maxsus (kasbiy) va umumo'quv ko'nikma va amaliy malakalarni shakllantirish: - amaliy muammoli vaziyatni tahlil qilish va echish jarayonida xarakteristik algoritmini aniqlash bilan bog'liq egallagan nazariy bilimlarni amaliy qo'llash.	Ta'limiy o'yin. O'qitish samaradorligini uning ishtiroqchilarini nafaqat bilimlarni olish jarayoniga faol jalb qilish, balki ularni (hozir va shu erda) foydalanish orqali oshirishga imkon beradi; o'zgaruvchan vaziyatlarda o'zini tutish taktika ko'nikmalarini shakllantiradi; vyrobatyvaet dinamiku rolevogo povedeniya; amaliyot imitatsiyasini ifodalaydi; aniq ko'nikma va malakalarni shakllantirishga va ishlab berishga qaratilgan. Seminar natijaviyligini uning tashkiliy-uslubiy ta'minoti belgilaydi: o'yinning texnologik xaritasini ishlab chiqish; o'yin atributlarini va materiallar paketini: vaziyat bayoni, ishtiroksilar uchun yo'riqnomalar, personajlar ta'rifi (agar o'yin rolli yoki ishbilarmon bo'lsa)yoki vaziyatli ko'rsatmalar (agar o'yin modellashtiruvchi bo'lsa) tayyorlash. Amaliy topshiriqlarni bajarish. Amaliy topshiriqlarning ko'pchiligi kichik guruhlar tarkibida bajariladi va quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi: yo'riqnoma berish → o'quv topshiriqni bajarish bo'yicha yo'riqnoma bilan tanishish → topshiriqni bajarish → natijalarning ommaviy taqdimoti → natijalarni umumlashtirish va baholash. Masalalar echish bo'yicha mashq. Yakka tartibda amalga oshiriladi va quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi: yo'riqnoma berish – masalani echish – natijalarni tanlama taqdimoti - umumlashtirish. Muammoli masalalar va vaziyatlarni echish. Muammoli masalalar va vaziyatlarni ishlab chiqish juda katta mehnat talab qiladi. Lekin talabalar tomonidan amaliy kasbiy faoliyatdan olingan muammoli masalalarni echish va muammoli vaziyatlarni ko'rib tahlil qilish nazariyani haqiqiy amaliyot bilan bog'lashga imkon beradi. Bu o'qitishni faollashtirishga imkon beradi, talabalarga o'rganilayotgan materialni amaliy foydasini tushunishga yordam beradi. Ta'lim beruvchi amaliy muammoli vaziyatlarni (keys) echish. Keys (muammoli vaziyatdan farqli ravishda) talabalarni muammoni ifodalash, muammoli vaziyatni tahlil qilish va baholash, uni maqsadga muvofiq echim variantlarini qidirishga yo'naltiruvchi tashkilotlar,

	insonlar guruhi yoki alohida individlarni hayotining muayyan sharoitlarini yozma ravishda taqdim etilgan bayonini o'z ichiga oladi. Keysni echish jarayoni quyidagi bosqichlarini o'z ichiga olish muhim: → muammoni yakka tartibda tahlil qilish va echish, → yakka tartibda topilgan echimni birgalikda (kichik guruhlarda) tahlil qilish, o'zaro maqbul echim variantini rasmiylashtirish, → guruh ishini taqdimoti, → muammoni echish usul va vositalarining eng maqbul variantini jamoaviy tarzda tanlash. Fiklash jarayoni, muammoli vaziyatni echish jarayonida paydo bo'lingan, mustaqil topilgan dalillar orientirlarni, kasbiy boyliklarni topishga va mustaqamlashtirishga, kelgusi kasbiy faoliyati bilan aloqani anglashga ko'maklashadi. <i>O'quv loyihalarning taqdimoti va baholanishi</i> Ushbu o'quv mashg'ulotini tayyorlashda o'qituvchining roli quyidagilardan iborat: loyiha topshirig'ini ishlab chiqish; talabalarga ma'lumotlarni izlashda yordam berish; o'zi axborot manbai bo'lishi; butun jarayonni muvofiqlashtiri; ishtirokchilarni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish; uzluksiz qayta aloqani amalga oshirish; maslahat berish. Ushbu o'quv mashg'ulotida guruhlar o'z faoliyatining natijalari to'g'risida ma'ruza qilishadi va uni belgilangan shaklda taqdim etishadi (loyihaviy faoliyatning natijalarini, hamda loyiha maxsulotini tasviriy va og'zaki taqdimot ko'rinishida). O'qituvchi guruhlarining o'zaro baholanishini tashkillashtiradi va loyiha ishtirokchining faoliyatini baholaydi.
<i>Talabalarni nazariy va amaliy tayyorgarlik darajasini nazorat qilish va baholash</i>	<i>Kollokvium.</i> O'qituvchining talabalar bilan kollokviumlari (suhbatlashuvi) odatda kursning u yoki bu mavzusi bo'yicha bilimlarini aniqlash, uni chuqurlashtirish maqsadida olib boradi. U ko'pincha 1) dasturda ko'zda tutilmagan, lekin talabalarda qiziqish uyg'otgan qo'shimcha mavzular bo'yicha; 2) fanning alohida murakkab, lekin talabalar tomonidan etarli darajada o'zlashtirilmagan mavzulari bo'yicha qo'shimcha darslar mobaynida; 3) ohirgi seminar mashg'ulotlarida

	javob bermagan talabalarni birish darajasini aniqlash uchun. Seminar-kollokvium mobaynida ma'ruza, referat va boshq. YOzma ishlar tekshirilishi mumkin. YOzma (nazorat) ish. Talabalar nazorat savollariga javob beradilar/ testlarni echadilar/ nazorat topshiriqlarini bajaradilar. Ularning to'plamini to'g'ri tuzish muhim hisoblanadi: ular rejalashtirilayotgan o'quv materialni o'zlashtirish darajasiga mos kelishligi kerak va ularni tekshirishni ta'minlashi kerak.

3. Ma'ruza va amaliy mashg'ulotlarda qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar

AQLIY HUJUM METODI

Aqliy hujum (breynstroming-aqlar to'zoni) – amaliy yoki ilmiy muammolar echish g'oyasini jamoaviy yuzaga keltirishda qo'llaniladigan metod.

Metod chegaralangan vaqt oralig'i ichida aniq muammo (savol, masala)ni echishning noan'anaviy yo'llarini izlash bo'yicha o'quvchilarni aqliy faoliyatini yo'naltirishga asoslangan.

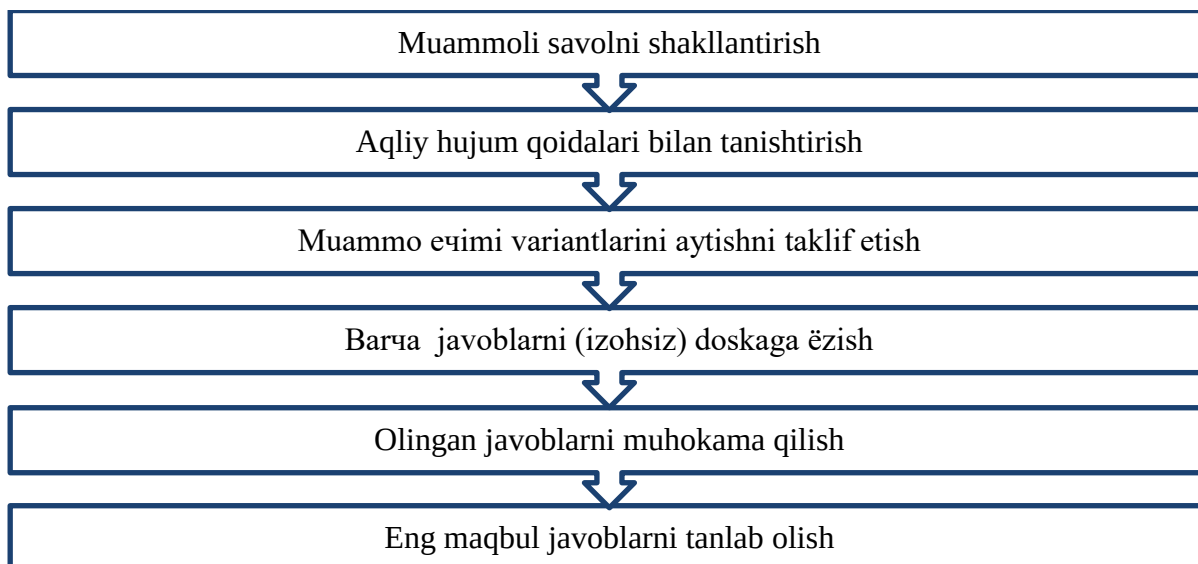
O'quv mashg'ulotidagi aqliy hujum uchun muammoni tanlash quyidagi tamoyillar bo'yicha amalga oshiriladi:

- tanlangan muammo nazariy va amaliy ahamiyatga ega bo'lishi hamda o'quvchilarda faol qiziqish uyg'otishi kerak;

- ko'p har xil ma'nodagi echim variantlariga ega bo'lishi kerak.

O'qitish texnologiyasini ishlab chiqishda aqliy hujum metodi o'quv mashg'ulotining bir lavhasi yoki butun mashg'ulotni o'tkazish asosi sifatida rejalashtirilgan bo'lishi mumkin.

Aqliy hujum metodining texnologik chizmasi 1-rasmda keltirilgan.

Aqliy hujum metodining texnologik chizmasi

INSERT TEXNIKASI

INSERT (inglizcha soʻzdan olingan boʻlib - **INSERT** – Interaktiv- interfaol Noting – belgilash System - tizim for-uchun **E**ffective – samarali **R**eading – oʻqish and– va **T**hinking – fikrlash degan maʼnoni anglatadi).

1) Samarali oʻqish va fikrlash uchun matnda belgilar qoʻyishning interfaol tizimi hisoblanadi.

Matnni belgilash tizimi:

(√) - mening bilganimni tasdiqlovchi axborot;

(+) –men uchun yangi axborot;

(-) - menning bilganlarimga, zid axborot;

(?) - meni oʻylantirib qoʻydi. Bu boʻyicha menga qoʻshimcha axborot kerak.

KEYS–STADI METODI

KEYS – (ingl. sase – toʻplam, aniq vaziyat) – nazariy bilimlarni amaliy vazifalarni echish jarayonida qoʻllash imkonini beruvchi *oʻqitish vositasi*.

Keysda bayon qilingan vaziyatni oʻrganib va tahlil qilib, oʻquvchilar oʻzining kelgusidagi kasbiy faoliyatida oʻxshash vaziyatlarda qoʻllashi mumkin boʻlgan tayyor echimni oladi.

Keysda bayon qilingan vaziyatlar (kasbiy), amaliy mashgʻulotlarda echiladigan vaziyatli masalalardan tubdan farq qilinadi. Agar vaziyatli masalalarda har doim shart (nima berilgan) va talab (nimani topish kerak) berilgan boʻlsa, keysda, qoidaga koʻra, bunday parametrlar mavjud emas.

Oʻquvchiga taqdim etilgan ixtiyoriy keysda:

- keysning belgilanishi va topshiriq/savollar aniq ifodalangan boʻlishi kerak;
- bayon qilingan muammoli vaziyatni echish uchun kerakli va etarli xajmda maʼlumotlarni oʻz ichiga olishi kerak
- keysni echish uchun *uslubiy koʻrsatmalar* boʻlishi kerak.

Keys–stadi (ingl.sase– to’plam, aniq vaziyat, stadi-o’qitish)–amaliy o’qitish vaziyatlarimetodi.

Keys-stadi - o’qitish, axborotlar, kommunikatsiya va boshqaruvning qo’yilgan ta’lim maqsadini amalga oshirish va keys-stadida bayon qilingan amaliy muammoli vaziyatni hal qilish jarayonida prognoz qilinadigan o’quv natijalariga kafolatli etishishni vositali tarzda ta’minlaydigan bir tartibga keltirilgan optimal usullari va vositalari majmuidan iborat bo’lgan o’qitish texnologiyasidir.

Ushbu metod o’quvchilarni quyidagilarga undaydi:

- muammoni shakllantirishga;
- amaliy vaziyatni tahlil qilish va baholashga;
- muammo echimini eng maqbul variantini tanlashga.

O’quv mashg’ulotning o’qitish texnologiyasini tanlashni ikki asosiy dalil belgilaydi:

1. Keysning hajmi (qisqa, o’rtacha miqdordagi, katta)
2. O’quv topshirig’ini taqdim etish usuli:
  - savolli (savollar keysdan keyin keltiriladi)
  - topshiriqli (topshiriqli keys kirish qismining oxirida keltiriladi)

O’QUV LOYIHA METODI

Ushbu metodning mohiyati shundan iboratki, ma’lum muddat ichida (bitta o’quv mashg’ulot doirasidan 2-3 oy muddat ichida) ta’lim oluvchi guruhli yoki yakka tartibda berilgan mavzu yuzasidan loyiha topshirig’ini bajaradi. Uning vazifasi – muayyan foydalanuvchiga yo’naltirilgan yangi ma’lumot olish, belgilangan muddat ichida berilgan u yoki bu muammoni ilmiy, texnikaviy echimidan iborat.

O’quv loyihasi tushunchasi:

- muayyan iste’molchiga mo’ljallangan, muammolarni izlash, tadqiq qilish va echish, natijani noyob (moddiy yoki intellektual) mahsulot ko’rinishida rasmiylashtirishga qaratilgan. Talablarning mustaqil o’quv faoliyatini tashkil qilish usuli;

- nazariy bilimlar orqali amaliy vazifalarni echishga qaratilgan o’quv vosita va qurollari;

- rivojlantiruvchi, ta’lim-tarbiya hamda bilimlarni kengaytirish, chuqurlashtirish va malakalarni shakllantirishga qaratilgan *didaktik vosita*.

GRAFIK TASHKIL ETUVCHILAR

KLASTER (klaster-tutam, bog'lam)-axborot xaritasini tuzish yo'li- barcha tuzilmaning mohiyatini umumlashtirish va aniqlash uchun qandaydir biror asosiy omil atrofida g'oyalarni yig'ish asosida aniq biror mazmunni keltirib chiqaradi.

Bilimlarni faollashtirishni tezlashtiradi, fikrlash jarayoniga mavzu bo'yicha yangi o'zaro bog'lanishli tasavvurlarni erkin va keng jalb qilishda yordam beradi.

Klasterni tuzish bo'yicha o'quv topshirig'igayo'riqnoma

1. Katta qog'oz varag'i markazida kalit so'z yoki 1-2 so'zdan iborat mavzu nomini aylana ichiga yozing.

2. Kalit so'z bilan birlashdigan yon tomoniga kichkina hajmdagi aylana- "yo'ldoshcha" ichiga mavzu bilan aloqador so'z yoki so'z birikmasini yozing. Ularni chiziq bilan "bosh" so'zga bog'lang.

3. Ushbu "yo'ldoshcha"larda "kichik yo'ldoshlar" ham bo'lishi mumkin, ular ichiga yana so'z yoki iboralar yozib ajratilgan vaqt tugagunga qadar yoki g'oyalar tugamagunga qadar davom ettiriladi.

«**NIMA UCHUN?**» **SXEMASI** –muammoning dastlabki sababini aniqlash bo'yicha fikrlar zanjiri bo'lib,tizimli, ijodiy, tahliliy mushohada qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

«Nima uchun?» sxemasini tuzish bo'yicha o'quv topshirig'iga yo'riqnoma

O'quv topshiriqda ko'rsatilgan muammosababini aniqlash uchun:

1) Muammoni yozing va strelka chizig'ini chiqarib «Nima uchun?» so'rog'ini yozing.

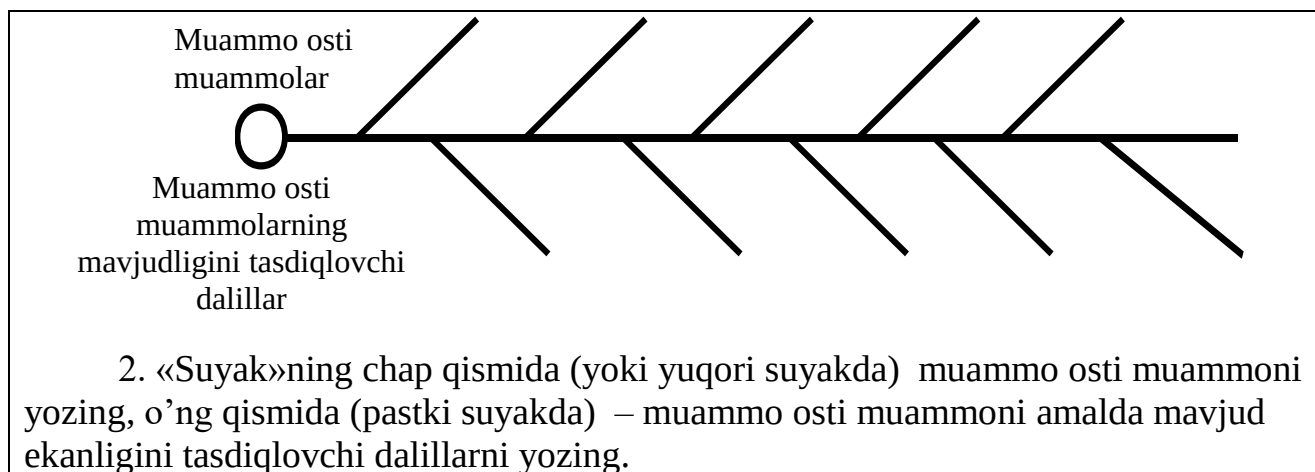
2) Savolga javob yozib nima uchun so'rog'ini takror yozib boravering. Bu jarayonni muammoning dastlabki sababi aniqlanmagunicha davom ettiring

«**BALIQ SKELETI**» **CHIZMASI** – bir qator muammolarni tasvirlash va uni echish imkonini beradi. Tizimli fikrlash, tuzilmaga keltirish, tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

“Baliq skeleti” sxemasini tuzish bo'yicha o'quv topshirig'iga yo'riqnoma

O'quv topshiriqda ko'rsatilgan muammo maydonini tavsiflash uchun:

1.«Baliq skeletini” chizing:

«QANDAY?» IERARXIK DIAGRAMMASI - muammo to'g'risida umumiy tasavvurlarni olishga, uning echimini topish usul va vositalarini topishga imkon beruvchi mantiqiy savollar zanjiridan iborat.

Tizimli, ijodiy, tahliliy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

«Qanday?» diagrammasini tuzish bo'yicha o'quv topshirig'iga yo'riqnoma

«Qanday?» diagrammasini tuzishdan avval, siz quyidagilarni bilishingiz kerak: ko'p hollarda Sizga muammolar hal etishda «Nima qilish kerak?» haqida o'ylashga hojat bo'lmaydi. Muammo echimini topish uchun asosan «Buni qanday qilish kerak?» qabilida bo'ladi. «Qanday?» - muammoni hal etishda asosiy savol hisoblanadi.

1. Doira chizing va uning ichiga echilishi lozim bo'lgan muammoni yozing.

2. Ketma-ket ravishda «Qanday?» savolini qo'ying va shu savolga javob bering. SHu tartibda savollarni ketma-ket berib boravering va javoblarni o'ylab o'tirmasdan, solishtirmasdan, baholamasdan, tez-tez yozishda davom eting.

Maslahat va tavsiyalar:

YAngi g'oyalarni grafik ko'rinishda qayd etishni o'zingiz hal eting: daraxt yoki kaskad ko'rinishida, yuqoridan pastga yoki chapdan o'ngga. Eng muhimi esda tuting: nisbatan ko'p miqdordagi foydali g'oyalar va muammo echimlarini topishga imkon beradigan usul eng maqbul usul hisoblanadi.

Agarda siz muammoni echimini topish uchun to'g'ri savollar bersangiz va uning rivojlanish yo'nalishini namoyon bo'lishida ishonchni saqlasangiz, diagramma, siz har qanday muammoni amaliy jihatdan echimini topishingizni kafolatlaydi.

«NILUFAR GULI» CHIZMASI - muammoni hal etish vositasi. O'zida nilufar guli qiyofasini mujassam etgan. Uning asosini 9 ta katta kvadratlar tashkil etib, ularning har biri o'z navbatida to'qqizta kichik kvadratdan iborat.

Tizimli, ijodiy, tahliliy fikrlash qo'nikmalarini shakllantiradi.

«Nilufar guli» sxemasini tuzish bo'yicha o'quv topshirig'iga yo'riqnoma

O'quv topshiriqda ko'rsatilgan muammoni hal etish vositalarini topish uchun:

1) O'zida nilufar guli qiyofasini mujassam etgan sxemani chizing. Uning asosini 9 ta katta kvadratlar tashkil etib, ularning har biri o'z navbatida to'qqizta kichik kvadratdan iborat;

		B			Z			C
				B	Z	C		
		D		D	A	F		F
				G	H	Y		
		G			H			Y

2) asosiy muammoni markaziy kvadratning markaziga yozing. Uni hal etish g'oyalarini markaziy kvadrat atrofida joylashgan qolgan sakkizta kvadratlarga yozing;

3) har bir ushbu sakkizta g'oyani markaziy kvadrat atrofida joylashgan sakkizta katta kvadrat markaziga o'tkazing, boshqacha aytganda, nilufar gulidan uning gul bargiga o'tkazing. SHunday qilib, ular har biri, o'z navbatida, yana bir muammo sifatida qaraladi.

GLOSSARIYLAR

GLOSSARIY

Atamaning o'zbek tilidagi nomlanishi	Atamaning rus tilidagi nomlanishi	Atamaning ingliz tilidagi nomlanishi	Atamaning ma'nosi
Innovatsiya	Innovatsiya	Innovation	bu qandaydir yangi yoki sezilarli darajada yaxshilangan mahsulot (tovar, xizmat) yoki jarayonni, marketingning yangi uslubini ish amaliyotida, ish joylarini tashkil qilishda yoki tashqi aloqalarda yangi tashkiliy uslubni iste'molga kiritishdir.
Innovatsion faoliyat	Innovatsionnyy aktiv	Innovative activity	innovatsiyani amalga oshirishga olib keladigan yoki shu maqsad bilan ko'zlab qilingan barcha ilmiy, texnologik, tashkiliy, moliyaviy, tijorat, marketing harakatlardir. Innovatsion faoliyat shuningdek qandaydir aniq innovatsiyani tayyorlash bilan to'g'ridan-to'g'ri bog'liq bo'lmagan tadqiqotlar va ishlanmalarni o'z ichiga oladi.
Texnologik innovatsiyalar	Texnologicheskie novinki	Technological innovations	bu yangi mahsulot va jarayonlarni ishlab chiqarish va joriy etish, shuningdek mahsulot va jarayonlarni sezilarli takomillashtirish; texnologik jihatdan yangi yoki sezilarli takomillashtirilgan xizmatlar, yangi yoki sezilarli takomillashtirilgan xizmatlarni ishlab chiqarish (ko'rsatish) usullarini ishlab chiqarish va joriy etish.

Mahsulot innovatsiyasi	Innovatsiya produkta	Product innovation	bu yangi yoki sezilarli darajada yaxshilangan tovar va xizmatlarni joriy etishdir. Masalan, texnika xususiyatlari, komponent va materiallari, ichiga o`rnatilgan dasturiy ta`minoti, foydalanuvchi uchun qulayligi yoki boshqa funksional xususiyatlari.
Jarayon innovatsiyasi	Innovatsionnyy protsess	Process innovation	yangi yoki sezilarli darajada yaxshilangan ishlab chiqarish yoki etkazib berish uslubini, texnik jarayonlar, uskunalar va/yoki dasturiy ta`minotdagi sezilarli o`zgarishlarni joriy etishdir.
Marketing innovatsiyasi	Marketingovye innovatsii	Marketingovye innovatsii	bu firma tomonidan marketingning yangi uslubini joriy etish (mahsulotning dizayni va qadoqlash, uni joylashtirish, narx belgilash, bozorga chiqarish) agarda u firma tomonidan birinchi marta ishlatilayotgan bo`lsa.
Tashkiliy innovatsiya	Organizatsionnaya innovatsiya	Organizational innovation	bu firmaning ish amaliyotiga yangi tashkiliy uslubni joriy etish.
Nou-xau	Nou-xau	Know-how	bu ishlab chiqarish siri hisoblangan, egasi bu ma`lumotlarni uchinchi shaxslar tomonidan noqonuniy ishlatilishidan himoya qilish huquqiga ega bo`lgan, himoyalovchi hujjatlar (masalan, patentlar) bilan muhofazalanmagan va to`liq yoki qisman nashr qilinmagan texnik, tashkiliy yoki tijorat ma`lumotlaridir.

Tovar belgisi	Товарный знак	Trademark	bu biror ishlab chiqaruvchining tovar va xizmatlarini boshqa ishlab chiqaruvchining o`xshash tovar va xizmatlaridan farqlash uchun mo`ljallangan original grafik tasvir, raqam, harf yoki so`zlarning birikmasidir.
Ixtiro	Изобретение	Invention	bu turli sohalaridagi mahsulotga (xususan, qurilma, modda, mikroorganizm shtamlari, o`simlik va hayvonlar hujayralariga) yoki usulga (moddiy ob`ektlar ustidan harakatni amalga oshirish jarayoniga) tegishli texnik echim.
Foydali model	Полезная модель	Model	bu moslamaga taalluqli texnik echim. Ishlab chiqarish vositalarining konstruktiv bajarilishi va iste`mol qilish predmetlari hamda ularning tarkibiy qismi foydali modellarga kiradi.
Sanoat namunalari	Промышленные образцы	Industrial Designs	bu sanoat yoki hunarmandlik buyomlarining tashqi ko`rinishini belgilovchi badiiy-konstruktorlik echimidir.
Seleksion yotuqlar	Технологические новинки	Selection achievements	ijodiy mehnat orqali o`simlikning yangi navi yoki hayvonlarning yangi turini yaratish (aniqlash) kabi insonning aniq bir maqsadga qaratilgan faoliyatining natijasidir.

TAVSIYA ETILADIGAN ELEKTRON JURNALLAR VA INTERNET SAYTLAR

TAVSIYA ETILADIGAN ELEKTRON JURNALLAR VA INTERNET SAYTLAR

Asosiy adabiyotlar

1. McConnell, Brue. Economics. Mcgraw-hill/Irwin, USA, 2013.
2. Tirole, Jean (Tir) The Theory of Industrial Organization. MIT Press, 2016.
3. Church J., and R.Ware. (CW) Industrial Organization. A Strategic Approach. Irwin. 2000.
4. Symeonidis, George. Industrial Economics. University of London Study Guide (SG), 2016 and Examiners' reports (ER), various years.
5. Laffont J.J. and Tirole J. Theory of incentives for procurement and regulation. MIT Press, 2017.
6. Peregudov L.V., Saidov M.X. Oliy ta'lim menejmenti va iqtisodiyoti. T: Moliya, 2016.
7. G.Konstantinov, S.Filonovich. Intellektual'noe predprinimatel'stvo ili printsipy obreteniya konkurentnogo preimushchestva v novoy ekonomike. (Elektron. resurs: <http://mba.hse.ru/knowledge/files /intellektualnoe predprinimatelstvo.pdf>)
8. Volkov A.E., Remorenko I.M., Kuz'minov YA.I., Rudnik B.L., Frumin I.D., YAkobson L.I., Andruschak G.V., YUdkevich M.M. Rossiyskoe obrazovanie — 2020: Model' obrazovaniya dlya ekonomiki, osnovannoy na znaniyax: k IX Mejdunarodnoy nauchnoy konferentsii «Modernizatsiya ekonomiki i globalizatsiya», Moskva, 1-3 aprelya 2018 g. Moskva: Izd. dom GU-VSHE, 2018. 39 s. (Elektron resurs: <http://www.hse.ru/sci/publications/11010575.html>).

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. // Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar'.
2. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik o'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent : O'zbekiston, 2016. - 56 b.
3. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2017. – 48 b
4. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: : “O'zbekiston”, 2017. – 488 b.
5. Mirziyoev Sh.M. 2017 yil 19 sentyabr Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 72-sessiyasidagi nutqi.// Xalq so'zi, 2017 yil 20 sentyabr'.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.Mirziyoevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. // Xalq so'zi, 2017 yil 23 dekabr'.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.M.Mirziyoevning O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisga Murojaatnomasini keng jamoatchilik o'rtasida targ'ib etishga bag'ishlangan ilmiy-ommabop qo'llanma./Nashr uchun mas'ul R.S. Qosimov. – T: “Ma'naviyat”, 2018. - 320 bet.

8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 5 iyundagi PQ-3775-sonli "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Qarori.// Xalq so'zi, 2018 yil 6 iyun'.

9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yilning 7 iyun'dagi "Har bir oila — tadbirkor" dasturini amalga oshirish to'g'risidagi Qarori// "Xalq so'zi", 2018 yil 8 iyun'

10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni "O'zbekiston respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida" 2017 yil 7 fevral', PF-4947-son.

11. O'zbekiston Respublikasining 2014-2017 yillarda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlari. WWW/ stat.uz.

Elektron jurnallar

1. International Journal of Business Forecasting and innovation. www.inderscience.com

2. Ansoff matrix. www.free-management-ebooks.com

3. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. Ilmiy-elektron jurnal. www.iqtisodiyot.uz

4. Ekonomicheskoe obozrenie. www.cer.uz

5. Journal of Innovation. www.ama.org

6. Journal of Marketing Research. www.ama.org

Internet saytlar

1. www.mineconomy.uz (O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi)

2. www.mehnat.uz (O'zbekiston Respublikasi Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi)

3. www.mf.uz (O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi)

4. www.stat.uz (O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi)

5. www.ima.uz (O'zbekiston Respublikasi Intellectual mulk agentligi)

6. www.academy.uz (Fanlar akademiyasi)

7. <http://www.semi.rssi.ru>— Rossiya Federatsiyasi Markaziy-iqtisodiy matematika instituti sayti.

8. <http://www.nber.com>— AQSH iqtisodiy tadqiqotlar milliy byurosi sayti.

9. <http://www.webofscience.com>- Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

10. <http://www.scopus.com> – Xalqaro ilmiy maqolalar platformasi.

11. <http://www.elibrary.ru> – Rossiya ilmiy maqolalar indeksi.

Y.Aliev, M.Olimov

INNOVATSION IQTISODIYOT

fani bo'yicha o'quv-uslubiy majmua

Amaliy mashg'ulotlar uchun

Toshkent: Iqtisodiyot, 2019 yil, 115 bet.